

(Apstiprināts ar
Ministru kabineta
2005.gada 31.marta
rīkojumu Nr.206)

**Nacionālais ieviešanas plāns
par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem
2005.–2020.gadam
(informatīvā daļa)**

Satura rādītājs

Saīsinājumi	4
I Ievads.....	5
II Pašreizējā situācija.....	10
1. Vides pārvalde - politika, normatīvie akti un institūcijas.....	10
1.1. Vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības politika	10
1.2. Vides aizsardzības normatīvo aktu bāze.....	10
1.3. Institucionālā struktūra	12
1.4. Starptautiskie pienākumi un saistības	19
1.4.1. Konvencijas.....	20
1.4.2. Starptautiskās organizācijas un programmas.....	21
1.5. Jaunu ķīmisko vielu reģistrācija	22
2. Pārskats par pašreizējo situāciju ar NOP.....	23
2.1. Noturīgie organiskie piesārņotāji	23
2.1.1. NOP pesticīdi.....	23
2.1.2. Polihlorētie bifenili	27
2.1.3. NOP emisijas	32
2.2. NOP piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas.....	36
2.3. NOP monitorings un ar NOP saistīto problēmu izpēte	39
2.3.1. NOP monitoringā un ar NOP saistīto problēmu izpētē iesaistīto institūciju kapacitāte	39
2.3.1.1. Valsts institūcijas.....	41
2.3.1.2. Zinātniskās pētniecības iestādes.....	42
2.3.1.3. Personāla apmācība un kvalifikācijas celšana.....	43
2.3.2. Pašreizējais NOP monitorings valsts monitoringa programmu ietvaros	44
2.3.3. NOP monitoringu regulējošie normatīvie akti.....	48
2.3.4. Valsts monitoringa programmās iegūtie dati par NOP	53
2.3.5. Īstenotie ar NOP saistītie pētījumi	53
2.4. Informācija par NOP apriti.....	53
2.4.1. Informācijas sistēmas un datu bāzes	54
2.4.2. Informētība un zināšanas par NOP dažādās auditorijās	56
2.5. Nevalstiskās organizācijas, kas darbojas ar NOP problēmām saistītajās sfērās	56
2.6. NOP ietekme – ilglaicīga un vispārēja.....	57
III Stratēģija.....	59
1. Politikas pamatnostādnes.....	59
1.1. NIP mērķis.....	59
1.2. Politikas pamatprincipi.....	59

1.3. Valsts mērķi saistībā ar NOP.....	59
1.4. Nacionālās nozīmes prioritātes.....	60
1.5. Rīcības virzieni valsts mērķu sasniegšanai saistībā ar NOP	60
2. Aprēķinātās NIP īstenošanas izmaksas.....	63
3. NIP ieviešana	65
IV Rīcības programma.....	67
1. Rīcības plāns. Institucionālās sistēmas stiprināšana un normatīvās bāzes uzlabošana.....	67
2. Rīcības plāns. NOP pesticīdu ražošana, imports un eksports, lietošana, krājumi, kā arī NOP pesticīdu atkritumu apsaimniekošana	70
3. Rīcības plāns. PHB un PHB saturošo iekārtu ražošana, imports un eksports, lietošana, identifikācija, marķēšana, izņemšana no aprites un utilizācija, kā arī PHB saturošo atkritumu apsaimniekošana	73
4. Rīcības plāns. NOP emisiju samazināšana	78
5. Rīcības plāns. NOP piesārņoto vietu identifikācija un apsaimniekošana	80
6. Rīcības plāns. Informācijas apmaiņa un būtisko sabiedrības grupu iesaistīšana	83
7. Rīcības plāns. Sabiedrības informēšana, kā arī zināšanu un sapratnes par NOP uzlabošana.....	86
8. Rīcības plāns. Monitorings	91
9. Rīcības plāns. Pētījumi	96
10. Rīcības plāns. Ziņošana un pārskati	99
11. Rīcības plāns. Ķīmisko vielu iekļaušana Konvencijas pielikumu sarakstos	103
12. Rīcības plāns. Reģistrēšanās un ziņošana Konvencijas specifisko izņēmumu reģistram	105
13. Rīcības plāns. Konvencijas efektivitātes izvērtēšana	107
14. Rīcības plāns. Tehniskā un finanšu palīdzība.....	108

Saīsinājumi

AOX	organiski adsorbējamie halogēni
BCF	biokoncentrācijas faktors
EM	Ekonomikas ministrija
FM	Finanšu ministrija
HCH	heksahlorcikloheksāns
HHB	heksahlorbenzols
IEM	Iekšlietu ministrija
I-TEQ	Starptautiskais dioksīnu toksiskuma ekvivalents
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
Koc	organiskā oglekļa/ūdens sadalīšanās koeficients
Konvencija	Stokholmas konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem
Kow	oktanola/ūdens sadalīšanās koeficients
LC50	letāla koncentrācija, kas izraisa 50% izmēģinājuma dzīvnieku nāvi
LD50	letāla deva, kas izraisa 50% izmēģinājuma dzīvnieku nāvi
LM	Labklājības ministrija
LVĢMA	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra
NIP	Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.–2020.gadam
NOP	noturīgie organiskie piesārņotāji
PAO	policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži
PHB	polihlorētie bifenili
PHDD	polihlorētie dibenzo-p-dioksīni
PHDF	polihlorētie dibenzo-p-furāni
Protokols	Ženēvas konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos Orhūsas protokols “Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem”
PVF	Pasaules Vides fonds
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
SVA	Sabiedrības veselības aģentūra
VAAD	Valsts augu aizsardzības dienests
VDI	Valsts darba inspekcija
VIDM	Vides ministrija
VM	Veselības ministrija
VSI	Valsts sanitārā inspekcija
VVD	Valsts vides dienests
ZM	Zemkopības ministrija

I. Ievads

Pēdējo gadu desmitu laikā izpratne par dažādu ķīmisko vielu iespaidu uz cilvēku veselību, tās raksturu un cēloņsakarībām ir būtiski mainījusies, tad pēdējos gados aizvien lielāka vērība tiek veltīta ilgstošas, bet relatīvi nelielas ekspozīcijas summārajiem efektiem.

Noturīgie organiskie piesārņotāji (turpmāk - NOP) ir halogēnus saturošas kancerogēnas, toksiskas un mutagēnas vielas, kas ar gaisa un ūdens starpniecību var pārvietoties ļoti lielos attālumos un akumulēties sauszemes un ūdens ekosistēmās. NOP var izraisīt vēzi, radīt iedzimtus defektus, auglības problēmas, paaugstinātu jutīgumu pret slimībām, kā arī ietekmēt nervu sistēmu un radīt garīgās attīstības traucējumus.

NOP satur agrāk plaši izmantotie hlororganiskie pesticīdi un rūpniecībā izmantojamie ķīmiskie produkti (polihlorētos bifenilus (turpmāk - PHB) saturoši), taču kā blakusprodukti NOP var rasties arī degšanas un rūpniecisko ražošanas procesu dēļ (dioksīni, furāni, policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži (turpmāk -PAO)). Tādējādi avāriju vai ugunsgrēku gadījumā NOP ietekmei var tikt pakļauts ikviens, kas atrodas avārijas vietas vai ugunsgrēka tiešā tuvumā, vai valdošā vēja virzienā.

Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.–2020.gadam (turpmāk – NIP) ir visaptverošs, stratēģisks politikas dokuments, kura mērķis ir, īstenojot ilgtspējīgu politiku un nodrošinot cilvēku veselības un vides aizsardzību no NOP kaitīgās ietekmes, attīstīt un pilnveidot optimālāko un efektīvāko NOP pārvaldību. NIP ieviešana ļaus Latvijai izpildīt 2001.gada 22.maijā parakstītās Stokholmas konvencijas par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (turpmāk - Konvencija) un 1998.gada 24.jūnijā parakstītās Ženēvas konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos Orhūsas protokola “Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem” (turpmāk - Protokols) prasības. Tas arī nodrošinās Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regulas (EK) Nr. 850/2004 par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem prasību izpildi, un sekmēs NOP izraisīto potenciālo draudu samazināšanu gan nacionālā, gan globālā mērogā.

NIP ir izstrādāts laika periodam no 2005. līdz 2020.gadam, un tā aktualizācija tiks veikta saskaņā ar speciāli izstrādātu NIP pārskatīšanas un grozīšanas mehānismu.

NIP struktūra ir veidota, ievērojot Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumu Nr. 111 “Ministru kabineta kārtības rullis” 14. pantu un Konvencijas

prasības, kā arī ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Vides programmas vadlīnijas NIP sagatavošanai.

Trīs galvenās NIP daļas:

I. Pašreizējā situācija (Vispusīga informācija par vides pārvaldi Latvijā, kā arī par Latvijā atrodamajiem NOP – to veidiem, daudzumu, monitoringu, utilizāciju u.tml.).

II. Stratēģija (Latvijai aktuālo ar NIP saistīto prioritāro problēmu apskats, galvenie NIP uzdevumi, NIP īstenošanas izmaksas un ieviešanas laika grafiks u.tml.).

III. Rīcības programma (14 savstarpēji saskaņoti rīcības plāni, no kuriem katrā ir vairāki uzdevumi un pasākumi kāda svarīga ar NOP saistīta problēmu kopuma risināšanai.).

NIP sagatavošana ir veikta ar ANO Attīstības programmas un Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” atbalstu.

NIP sagatavošanā ir izmantoti ministriju, kā arī to padotībā esošo valsts institūciju materiāli, starptautisko organizāciju un iestāžu sniegtā informācija, nacionālo un starptautisko projektu ziņojumi, normatīvie akti, Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie statistiskie dati, kā arī ANO Attīstības programmas un Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” ekspertu veiktās analīzes materiāli un ziņojumi.

Projekta ietvaros tika formulēti ar NOP saistītie valsts mērķi, seminārā 2004. gada 22.-23. janvārī noteiktas prioritātes. Gan NIP rīcības plāna apspriešanā semināros 2004. gada 13., 16. un 20. aprīlī, gan galīgā varianta izskatīšanā seminārā 2004. gada 8.jūnijā piedalījās Vides ministrijas, Zemkopības ministrijas un Veselības ministrijas un to institūciju, zinātnes un augstskolu, profesionālo asociāciju un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

II. Pašreizējā situācija

1. Vides pārvalde – politika, normatīvie akti un institūcijas

Laika periodā kopš neatkarības atgūšanas Latvijā ir izstrādāta mūsdienīga, Eiropas Savienības un ANO prasībām atbilstoša vides politika un izveidoti tās īstenošanas instrumenti, ieskaitot sadarbības mehānismus ar citām ministrijām līdzīgos gadījumos kā izstrādājot Nacionāli ieviešanas plānu par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem, kur skartas Aizsardzības ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Izglītības ministrijas, Labklājības ministrijas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Satiksmes ministrijas, Vides ministrijas, Veselības ministrijas, Zemkopības ministrijas intereses.

1.1. Vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības politika

Latvijas vides aizsardzības politiku nosaka 2004.gada 4.februārī Ministru kabinetā apstiprinātais Nacionālais vides politikas plāns 2004.–2008.gadam, kā arī vides jautājumi, kas risināti citos atbilstoša līmeņa plānošanas dokumentos ekonomikas, lauksaimniecības vai veselības jomā veido vienotu pamatu valsts ilgtspējīgas attīstības politikas veidošanai un īstenošanai.

Nacionālais vides politikas plāns izstrādāts, izvērtējot iepriekšējā Vides politikas plāna (Ministru kabinetā apstiprināts 1995.gadā) rezultātu. Nacionālajā vides politikas plānā 2004.–2008.gadam ir ietvertas Eiropas Savienības tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu, t.sk. Eiropas 6. vides aizsardzības rīcības programmas "Vide 2010: mūsu nākotne, mūsu izvēle" pamatnormas, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas un citu starptautisku institūciju saistošie dokumenti.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības virzieni ir noteikti 2002.gada 15.augustā Ministru kabineta apstiprinātajās Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnēs. Kā nozīmīgi ilgtspējīgas attīstības elementi tajās tiek minēti iekšējā un ārējā stabilitāte, sabiedrības pārliecība par izaugsmes perspektīvām, sabiedrības pilsoniskā saskaņa, sadarbība izvirzīto mērķu sasniegšanai.

1.2. Vides aizsardzības normatīvo aktu bāze

Vides aizsardzības vispārējās prasības saistībā ar NOP ir iekļautas piecos likumos (skat. 2.1. tabulu), t.i., likumā "Par ietekmes uz vidi novērtējumu",

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

Ķīmisko vielu un produktu likumā, likumā “Par piesārņojumu”, Atkritumu apsaimniekošanas likumā, Augu aizsardzības likumā. Visi iepriekšminētie likumi balstās uz likumu “Par vides aizsardzību”. Taču detalizētāk NOP vielas Latvijā regulē daudzi uz šo likumu pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi. Likumā “Par vides aizsardzību” ir iekļautas tiesību normas, kas izriet no Padomes 1990.gada 7.jūnija Direktīvas 90/313/EEK par brīvu pieeju vides informācijai, Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 28.janvāra Direktīvas 2003/4/EK par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un par Padomes Direktīvas 90/313/EEK atcelšanu, Eiropas Parlamenta un Padomes 2000.gada 23.oktobra Direktīvas 2000/60/EK, ar ko nosaka Kopienas rīcību ūdens resursu politikas jomā, un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvas 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesu iestādēs groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK un nodrošina Eiropas Savienības spēkā esošo prasību izpildi.

Līdzīgi kā citu valstu vides tiesību akti arī Latvijas normatīvie akti nesatur jēdziena “noturīgie organiskie piesārņotāji” definīciju Konvencijas un Protokola izpratnē. Gan normatīvajos aktos, gan Eiropas Savienības tiesību aktos šādu ķīmisko vielu izmantošana un citas darbības ar tām nav regulētas integrētos normatīvos aktos, bet gan atsevišķos normatīvajos aktos atkarībā no katras konkrētās ķīmisko vielu grupas īpatnībām un pielietojuma.

2.1. tabula

Būtiskāko normatīvo aktu, kas regulē vispārējās prasības saistībā ar NOP, mērķi, izvirzītās prasības un saistītās Eiropas Savienības tiesību normas

Nosaukums, pieņemšanas datums	Mērķi	Prasības saistībā ar NOP	Saistītās Eiropas Savienības tiesību normas
“ Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (14.10.1998.)	Novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību vai plānošanas dokumentu īstenošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.	Nosaka ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību darbībām, kas saistītas ar NOP ražošanu, kā arī NOP saturošu atkritumu apglabāšanu un dedzināšanu.	Padomes Direktīva Nr. 85/337/EEK Padomes Direktīva Nr. 97/11/EK Padomes Direktīva Nr. 92/43/EEK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2001/42/EK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2003/35/EK
“ Par piesārņojumu” (15.03.2001.)	Novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu, novērst kaitējuma radītās sekas.	Nosaka piesārņojuma novēršanas un kontroles kārtību, kā arī prasības, kas piesārņojuma novēršanas un kontroles jomā jāņem vērā operatoram, t.sk. saistībā ar NOP.	Padomes Direktīva Nr. 96/61/EK Padomes Direktīva Nr. 2003/35/EK Padomes Direktīva Nr. 91/676/EEK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2002/49/EK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2003/87/EK
“ Atkritumu apsaimniekošanas likums” (14.12.2000.)	▪ Noteikt atkritumu apsaimniekošanas kārtību, lai aizsargātu cilvēku dzīvību un veselību, vidi, kā arī personu mantu; • Veicināt atkritumu apsaimniekošanu, atkārtotu izmantošanu un pārstrādi, lai samazinātu apglabājamo atkritumu daudzumu.	Nosaka atkritumu apsaimniekošanas vispārējos principus, iesaistīto institūciju kompetenci un atkritumu radītāju pienākumus.	Padomes Direktīva Nr. 75/439/EEK Padomes Direktīva Nr. 75/442/EEK Padomes Direktīva Nr. 78/176/EEK Padomes Direktīva Nr. 82/883/EEK Padomes Direktīva Nr. 91/157/EEK Padomes Direktīva Nr. 91/689/EEK

Nosaukums, pieņemšanas datums	Mērķi	Prasības saistībā ar NOP	Saistītās Eiropas Savienības tiesību normas
			Padomes Direktīva Nr. 96/59/EK Padomes Direktīva Nr. 1999/31/EK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2000/76/EK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2002/96/EK
“ Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums” (1.04.1998.)	Nepieļaut, aizkavēt vai mazināt tā kaitējuma iespējamību, ko ķīmiskās vielas un ķīmiskie produkti tiem piemītošo īpašību dēļ var nodarīt videi, cilvēku veselībai un īpašumam.	Reglamentē darbības ar ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem, t.sk. arī NOP (izņemot NOP pesticīdus).	Padomes Direktīva Nr. 67/548/EEK Padomes Direktīva Nr. 92/32/EEK Padomes Direktīva Nr. 91/155/EEK Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 1999/45/EK Komisijas Direktīva Nr. 2001/58/EK
“ Augu aizsardzības likums” (17.12.1998.)	Reglamentēt fizisko un juridisko personu darbību augu aizsardzības jomā, lai nepieļautu kaitīgo organismu ieviešanu, izplatīšanos valsts teritorijā un Eiropas Savienībā, kā arī panākt, lai augu aizsardzības pasākumi un augu aizsardzības līdzekļi neatstātu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību, to sugu dzīvniekiem, kurus cilvēks audzē vai izmanto uzturā, un vidi, novērst augu aizsardzības līdzekļu	Nosaka vispārējās prasības augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanā, lietošanā un uzglabāšanā.	Padomes Direktīva Nr. 91/414/EEK Komisijas Direktīva Nr. 95/44/EEK Padomes Direktīva Nr. 2000/29/EK Komisijas Direktīva Nr. 93/71/EEK Komisijas Direktīva Nr. 92/90/EEK Komisijas Direktīva Nr. 92/105/EEK Komisijas Direktīva Nr. 92/76/EEK Komisijas Direktīva Nr. 94/3/EK Komisijas Direktīva Nr. 93/51/EEK

Nosaukums, pieņemšanas datums	Mērķi	Prasības saistībā ar NOP	Saistītās Eiropas Savienības tiesību normas
	atlieku uzkrāšanos saražotajā produkcijā, augsnē un ūdenī virs pieļautajām normām.		Komisijas Direktīva Nr. 98/22/EEK Padomes Direktīva Nr. 79/117/EEK Komisijas Direktīva Nr. 2001/60/EK Padomes Direktīva Nr. 2002/89/EK Komisijas Direktīva Nr. 2003/82/EK
Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regula (EK) 850/2004 par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem, kas groza Direktīvu 79/117/EEK	Šī regula uzliek saistības kopumā un Eiropas Savienības dalībvalstīs ir tieši piemērojama.	Piesardzības princips regulā aizsargā cilvēka veselību un vidi no noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem, aizliedzot, pakāpeniski izbeidzot pēc iespējas drīz vai ierobežojot tādu vielu ražošanu, laišanu tirgū un izmantošanu, uz kurām attiecas Konvencija vai Protokols, un izveidojot noteikumus attiecībā uz atkritumiem, kas sastāv no kādas minētās vielas, to satur vai ir ar to piesārņoti.	Regula (EK) Nr. 850/2004

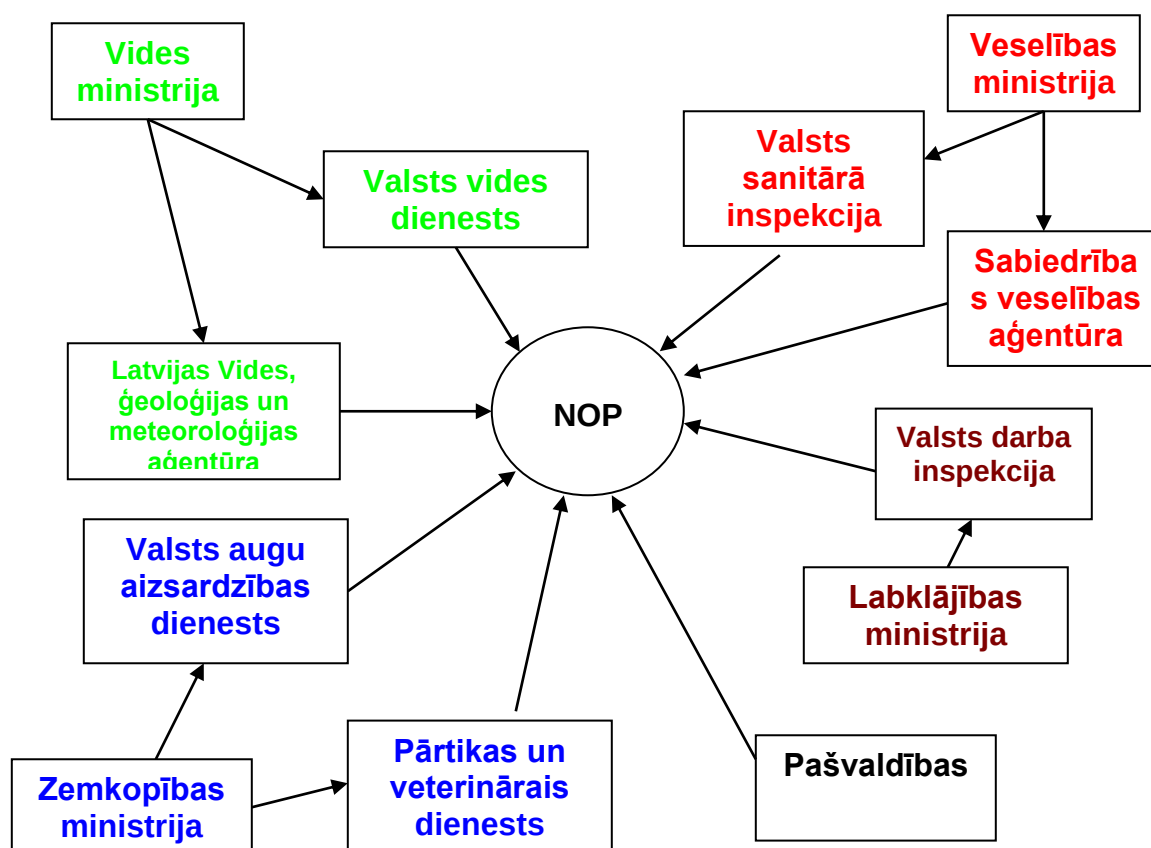
Nosaukums, pieņemšanas datums	Mērķi	Prasības saistībā ar NOP	Saistītās Eiropas Savienības tiesību normas
Padomes 2004.gada 19.februāra Lēmums 2004/259/EK par to, kā Eiropas Kopienas vārdā noslēdz 1979.gada konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos 1998.gada Protokolu par	.	Protokola mērķis ir kontrolēt, samazināt vai likvidēt noturīgu organisko piesārņotāju izplūdi, emisiju un zudumus, kuru pārnesei atmosfērā lielā attālumā var būt ievērojama kaitīga ietekme uz cilvēku veselību vai vidi.	Padomes Lēmums Nr. 2004/259/EK
Padomes Lēmums par to, kā Eiropas Kopienas vārdā noslēdz Stokholmas Konvenciju par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem		Konvencijas mērķis ir pasargāt cilvēku veselību un apkārtējo vidi no noturīgajiem piesārņotājiem	COM(2003) 332 final

1.3. Institucionālā struktūra

Galvenā par ķīmisko vielu (t.sk. NOP) pārvaldību atbildīgā institūcija ir Vides ministrija (skat. 2.1. attēlu), bet Zemkopības ministrija kontrolē pesticīdu izmantošanas, tirdzniecības un uzglabāšanas jautājumus, kā arī veic pesticīdu kontroli pārtikā, Veselības ministrijas pārraudzībā atrodas jautājumi, kas saistīti ar dzeramā ūdens un pārtikas kontroli, bet Labklājības ministrijas pārziņā atrodas darba vides risku uzraudzība.

Sadarbība starp kompetentajām iestādēm notiek galvenokārt darba grupu ietvaros, sagatavojot pozīcijas Eiropas Savienības tiesību aktu tālākvirzībai un ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā

ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros”.

2.1. att. Institūcijas, kas veic normatīvo aktu prasību ieviešanu un kontroli saistībā ar NOP

VIDES MINISTRIJA

Vides ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības nozarē, kas ietver vides aizsardzību, dabas aizsardzības, dabas resursu saglabāšanas un racionālas izmantošanas, hidrometeoroloģijas un zemes dziļu izmantošanas apakšnozares.

Vides ministrija un tās padotībā esošās uzraudzības un kontroles iestādes kontrolē darbības ar ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem ražošanā un profesionālajā lietošanā un uzrauga šo darbību atbilstību likumiem un citiem normatīvajiem aktiem vides aizsardzības jomā.

Valsts vides dienests

- ◆ Valsts vides dienesta izveide ar 01.01.2005., apvienojot vairākas Vides ministrijas padotībā esošas valsts pārvaldes iestāde, kura īsteno valsts vides aizsardzības politiku, veicot vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli un uzraudzību, ļaus kvalitatīvāk risināt integrētā piesārņojuma samazināšanas un kontroles jautājumus, tai skaitā bīstamo ķīmisko vielu un NOP pārvaldību.

Valsts vides dienests un tā reģionālās struktūrvienības veic būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Izniedz atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai (t.sk. PHB vai arī šīs vielas saturošu atkritumu vai ierīču apglabāšanai);
- ◆ Izniedz atļaujas atkritumu savākšanai, pārkraušanai, šķirošanai un uzglabāšanai;
- ◆ Kontrolē darbības ar ķīmiskajām vielām, ķīmiskajiem produktiem un biocīdiem ražošanā un profesionālā lietošanā un uzrauga šo darbību atbilstību likumiem un citiem normatīvajiem aktiem vides aizsardzības jomā;
- ◆ Reizi gadā apkopo informāciju par PHB saturošām iekārtām un nosūta to Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrai (turpmāk - LVĢMA);
- ◆ Reģistrē piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas (militāri piesārņotās teritorijas reģistrē pēc Aizsardzības ministrijas atzinuma);
- ◆ Pārtrauga un kontrolē piesārņoto vai potenciāli piesārņoto vietu izpēti un sanāciju, izņemot Aizsardzības ministrijas valdījumā esošās piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas;
- ◆ Kontrolē darbības ar ķīmiskajām vielām, ķīmiskajiem produktiem un biocīdiem ražošanā un profesionālajā lietošanā un uzrauga šo darbību atbilstību likumiem un citiem normatīvajiem aktiem vides aizsardzības jomā;
- ◆ Kontrolē īpašu ierobežojumu un aizliegumu ievērošanu attiecībā uz darbībām ar atsevišķām bīstamajām ķīmiskajām vielām (t.sk. PHB) un bīstamajiem ķīmiskajiem produktiem vai materiāliem, kuri satur bīstamās ķīmiskās vielas vai bīstamos ķīmiskos produktus vai ir apstrādāti ar tiem.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

LVĢMA izveide saskaņā ar Publisko aģentūru likumu ar 01.01.2005., apvienojot tajā vairākas Vides ministrijas padotībā esošas valsts iestādes, ļaus labāk uzskaitīt NOP iespējamās rašanās avotus un veikt NOP monitoringu gaisā, ūdenī un pazemes ūdeņos. LVĢMA būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Izveido un uztur ķīmisko vielu un ķīmisko produktu datu bāzi;
- ◆ Izvērtē, kādas bīstamās ķīmiskās vielas un bīstamie ķīmiskie produkti tiek importēti vai ražoti, un attiecīgi informē Valsts vides dienestu, Valsts sanitāro inspekciju, Valsts darba inspekciju vai Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu;
- ◆ Apkopo informāciju par PHB saturošām iekārtām un nodrošina tās pieejamību sabiedrībai;
- ◆ Apkopo ziņas par piesārņotām un potenciāli piesārņotām vietām valstī;
- ◆ Izdod administratīvos aktus par ķīmisko vielu vai ķīmisko produktu, arī biocīdu, reģistrāciju, pagaidu reģistrāciju vai atļauju izsniegšanu;
- ◆ Vienotās vides datu informatīvās sistēmas ietvaros uztur datu bāzi par gaisa kvalitāti;
- ◆ Kopīgi ar vides aizsardzības institūcijām veic gaisa kvalitātes un tās ietekmes uz ekosistēmām novērojumus, kā arī sniedz to novērtējumu starptautisko, nacionālo un reģionālo projektu un programmu ietvaros;
- ◆ Brīdina par bīstamām un stihiskām parādībām, kas saistītas ar izmaiņām gaisa kvalitātē un var izraisīt ekstremālas situācijas, postījumus un avārijas.

ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA

Zemkopības ministrija ir valsts pārvaldes iestāde, kuras galvenie uzdevumi ir izstrādāt un kopīgi ar citām valsts pārvaldes iestādēm īstenot valsts politiku lauku attīstības, lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības jomā, kā arī koordinēt minēto nozaru darbību.

Zemkopības ministrija savas kompetences ietvaros izstrādā nozari reglamentējošo normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu projektus,

t.sk. augu aizsardzības līdzekļu jomā, kā arī organizē pārtikas aprites valsts uzraudzību un kontroli.

Valsts augu aizsardzības dienests

Valsts augu aizsardzības dienests ir Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša pārvaldes iestāde, kas organizē un veic valsts uzraudzību augu aizsardzības jomā.

Valsts augu aizsardzības dienesta funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Novērtē un reģistrē augu aizsardzības līdzekļus, un kārtu augu aizsardzības līdzekļu reģistru;
- ◆ Nodrošina augu aizsardzības līdzekļu aprites kontroli Latvijas teritorijā;
- ◆ Izsniedz sertifikātu par tiesībām veikt augu aizsardzības līdzekļu efektivitātes pārbaudes izmēģinājumus.

Pārtikas un veterinārais dienests

Pārtikas un veterinārais dienests ir Zemkopības ministrijas padotībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas organizē un veic normatīvajos aktos noteiktās valsts uzraudzības un kontroles funkcijas.

Pārtikas un veterinārā dienesta būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Kontrolē pesticīdu, t.sk. NOP pesticīdu, pesticīdu atlieku daudzumu augu izcelsmes pārtikas produktos, kā arī pesticīdu un PHB pesticīdu atlieku daudzumu augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos.

LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

Labklājības ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde darba, sociālās aizsardzības un dzimumu līdztiesības jomā.

Labklājības ministrija izstrādā nozari reglamentējošo normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu projektus, t.sk. darba un sociālās aizsardzības jomās.

Valsts darba inspekcija

Valsts darba inspekcija ir Labklājības ministrijas padotībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kuras uzdevums ir veikt pasākumus, lai nodrošinātu efektīvu

valsts politikas īstenošanu darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomā.

Valsts darba inspekcijas būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Kontrolē īpašu ierobežojumu un aizliegumu ievērošanu attiecībā uz darbībām ar atsevišķām bīstamajām ķīmiskajām vielām (t.sk. PHB) un bīstamajiem ķīmiskajiem produktiem vai materiāliem, kuri satur bīstamās ķīmiskās vielas vai bīstamos ķīmiskos produktus vai ir apstrādāti ar tiem.

VESELĪBAS MINISTRIJA

Veselības ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde veselības nozarē, kas ietver sabiedrības veselības, veselības aprūpes, farmācijas un narkotiku legālās aprites apakšnozari.

Veselības ministrija izstrādā nozari reglamentējošu tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu projektus, piedalās ķīmisko vielu un ķīmisko produktu aprites politikas veidošanā, nodrošina valsts kontroli un uzraudzību dzeramā ūdens, pārtikas, ķīmisko un bīstamo ķīmisko vielu un produktu tirdzniecības un lietošanas jomā.

Valsts sanitārā inspekcija

Valsts sanitārā inspekcija ir Veselības ministrijas padotībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kuras funkcijas ir ar sabiedrības veselības aizsardzību un patērētāju tiesību aizsardzību saistīto normatīvo aktu ievērošanas valsts uzraudzība un kontrole Latvijas teritorijā, t.sk. dzeramā ūdens nekaitīguma, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu tirdzniecības un lietošanas jomās.

Valsts sanitārās inspekcijas būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Kontrolē īpašu ierobežojumu un aizliegumu ievērošanu attiecībā uz darbībām ar atsevišķām bīstamajām ķīmiskajām vielām (t.sk. PHB) un bīstamajiem ķīmiskajiem produktiem vai materiāliem, kuri satur bīstamās ķīmiskās vielas vai bīstamos ķīmiskos produktus vai ir apstrādāti ar tiem.

Sabiedrības veselības aģentūra

Sabiedrības veselības aģentūra ir Veselības ministrijas padotībā esoša valsts iestāde, kura izveidota saskaņā ar Publisko aģentūru likumu, Epidemioloģiskās drošības likumu un citiem normatīvajiem aktiem, lai nodrošinātu sabiedrības veselības politikas īstenošanu valstī.

Sabiedrības veselības aģentūras būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Izstrādā projektus un programmas iedzīvotāju veselības stāvokļa uzlabošanai un piedalās to īstenošanā, kā arī atbilstoši savai kompetencei nodrošina rīcības plāna izpildi sabiedrības veselības jomā;
- ◆ Sadarbībā ar Vides ministriju izvērtē vides un iedzīvotāju veselības savstarpējo saistību un izstrādā priekšlikumus sabiedrības veselības uzlabošanai;
- ◆ Nodrošina ķīmisko paraugu laboratoriskos izmeklējumus;
- ◆ Normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā piedalās ārkārtas situāciju pārvaldīšanā;
- ◆ Veic dzeramā ūdens kvalitātes monitoringu;
- ◆ Organizē un veic pētījumus par sabiedrības veselības jautājumiem.

Latvijas Pārtikas centrs

Latvijas Pārtikas centrs ir Veselības ministrijas padotībā esoša valsts pārvaldes institūcija, kura veic atsevišķus uzdevumus pārtikas aprites jomā.

Latvijas Pārtikas centra būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību:

- ◆ Koordinē pārtikas aprites valsts uzraudzību un kontroli;
- ◆ Informē sabiedrību par aktuālajiem pārtikas nekaitīguma un uztura jautājumiem;
- ◆ Organizē, koordinē un savas kompetences ietvaros veic pārtikas apriti reglamentējošo normatīvo aktu projektu izstrādi.

PAŠVALDĪBAS

Pašvaldību būtiskākās funkcijas, kas saistītas ar NOP pārvaldību¹:

- ◆ Sadarbībā ar Valsts vides dienesta reģionālo nodaļu organizē un veic piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanu un sākotnējo novērtēšanu savā administratīvajā teritorijā;
- ◆ Organizē sadzīves atkritumu, t.sk. sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, apsaimniekošanu;
- ◆ Pieņem lēmumus par jaunu sadzīves atkritumu pārstrādes objektu un poligonu izvietojumu;
- ◆ Izdod saistošus noteikumus, kas reglamentē sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, kā arī kārtību, kādā veicami maksājumi par šo atkritumu apsaimniekošanu;
- ◆ Pieņem lēmumus par jaunu bīstamo atkritumu pārstrādes objektu sadedzināšanas iekārtu un poligonu izvietojumu.

CITAS AR NOP SAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS

◆ **Aizsardzības ministrija** – valsts pārvaldes iestāde, kas sniedz ieteikumus par attiecīgu ierobežojumu noteikšanu militāri piesārņotām teritorijām, kuras nav tās valdījumā, un nosaka ierobežojumus teritorijām, kuras ir tās valdījumā, kā arī pārrauga un kontrolē tās valdījumā esošo piesārņoto vai potenciāli piesārņoto vietu izpēti un sanāciju.

◆ **Sanitārā robežinspekcija** – Pārtikas un veterinārā dienesta struktūrvienība, kas uz Latvijas robežām veic pārtikas importa, kā arī nepārtikas preču, t.sk. augu aizsardzības līdzekļu, tranzīta un eksporta kontroli.

◆ **Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests** – Iekšlietu ministrijas padotībā esoša iestāde, kas organizē avāriju likvidēšanu, novērš un likvidē nelaimes gadījumus (t.sk. ar ķīmiskajām vielām), piedalās rūpniecisko iekārtu riska novērtēšanā un riska samazināšanas pasākumu noteikšanā, kā arī paaugstināta riska objektu inspicēšanā.

1.4. Starptautiskie pienākumi un saistības

Sakarā ar vides problēmu globalizācijas sekām vides jautājumu risināšana vairs nav iespējama vienas valsts teritorijā, kādēļ nozīmīgāki kļūst

¹ Attiecas uz katras pašvaldības administratīvo teritoriju.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

daudzpusīgi līgumi, tai skaitā globāla mēroga, vai ANO reģionu līmenī. Latvija ir aktīvi iesaistījusies dažādos starptautiskos procesos un tādējādi ne vien ieguvusi vērtīgu pieredzi, bet arī sekmējusi globālo problēmu pēc iespējas ātrāku un efektīvāku atrisināšanu, tai skaitā piesaistot Pasaules Vides fonda un citu finansiālo instrumentu līdzekļus. Kā Eiropas Savienības dalībvalsts Latvija starptautiskajos līgumos ieņem Eiropas Savienības nostāju, kas parasti nozīmē ātrāku prasību izpildi.

1.4.1. Konvencijas

Latvijas valdība ir parakstījusi un ratificējusi daudzas starptautiskās konvencijas, no kurām vairākas ir saistītas arī ar NOP (skat. 2.2. tabulu).

2.2. tabula

Latvijas parakstītās Konvencijas, kas ir saistītas ar NOP

Nosaukums	Latvija parakstījusi	Latvija ratificējusi/ pievienojusies
Konvencijas “Par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos” protokols “Par “Kopējās programmas gaisa piesārņojuma izplatības lielos attālumos novērošanai un novērtēšanai Eiropā” ilgtermiņa finansēšanu (EMEP)”, Ženēva, 1984.g.	—	17.01.1997
Konvencija “Par rūpniecisko avāriju pārrobežu iedarbību”, Helsinki, 1992.g.	17.03.1992.	07.04.2004
Konvencija “Par procedūru, saskaņā ar kuru starptautiskajā tirdzniecībā dodama iepriekš norunāta piekrišana attiecībā uz dažām bīstamām ķīmiskām vielām un pesticīdiem”, Roterdama, 1998.g.	—	13.03.2003
Konvencija “Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzības konvencija”, Helsinki, 1992.g.	09.04.1992	03.03.1994
Konvencija “Par bīstamo atkritumu pārrobežu transporta kontroli un to galējo apstrādi”, Bāzele, 1989.g.	18.12.1991	18.12.1991
Konvencija “Par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos”, Ženēva, 1979.g.	07.06.1994	07.06.1994
Konvencijas “Par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos” protokols “Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem”, Orhūsa, 1998.g.	24.06.1998	24.09.2004
Konvencija “Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem”, Stokholma, 2001.g.	22.05.2001	24.09.2004.

Nosaukums	Latvija parakstījusi	Latvija ratificējusi/ pievienojusies
Par grozījumiem Bāzeles konvencijā par kontroli pār kaitīgo atkritumu robežšķērsojošo transportēšanu un to aizvākšanu, 1995.g.	12.02.2003	12.02.2003

1.4.2. Starptautiskās organizācijas un programmas

1991.gadā Latvija kļuva par ANO dalībvalsti, un kopš tā laika cieši sadarbojas ar vairākām ANO sistēmas apakšstruktūrvienībām. ANO sistēmu Latvijā pārstāv dažādi fondi, programmas un aģentūras.

- ◆ 1991.gadā Latvija iesaistījās ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijā;
- ◆ 1993.gadā Latvijā sāka darboties ANO Bērnu Latvijas Nacionālā komiteja;
- ◆ 1993.gadā Latvijā tika izveidots ANO Attīstības programmas birojs. ANO Attīstības programma koordinē ANO aģentūru un programmu darbību Latvijā, kā arī pārstāv tās aģentūras, kurām Latvijā nav sava biroja;
- ◆ 1991.gadā Latvija iestājās Pasaules Veselības organizācijā.
- ◆ 1994.gadā Latvija kļuva par Pasaules Vides fonda dalībvalsti. Pasaules Vides fonda nacionālais koordinators ir Vides ministrija, kas valstī koordinē sadarbību ar konkrētiem Pasaules Vides fonda projektiem.

1919.gadā Latvija kļuva par Starptautiskās Darba organizācijas dalībvalsti un bija viena no šīs organizācijas dibinātājām (savu statusu Starptautiskajā Darba organizācijā Latvija atjaunoja 1991.gadā). Šīs organizācijas nacionālais koordinators ir Labklājības ministrija.

Latvija darbojas vairākās Eiropas Savienībā izveidotajās ar NOP netieši saistītās institūcijās:

- ◆ Kopš 2000.gada Latvija oficiāli ir Eiropas Vides aģentūras Eiropas Vides informācijas un novērojumu tīkla dalībvalsts. Nacionālais koordinators ir LVĢMA. LVĢMA galvenās funkcijas saistībā ar Eiropas Vides aģentūras Eiropas Vides informācijas un novērojumu tīklu ir datu un informācijas sagatavošana un iesniegšana Eiropas vides pārskatiem.
- ◆ Kopš 2002.gada Latvija darbojas Starpvaldību Ķīmiskās drošības forumā. Foruma nacionālais koordinators ir LVĢMA, kas izveido, uztur un

aktualizē reģistrus par ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem atbilstoši Eiropas Savienības prasībām.

- ◆ 2003.gadā Latvija sāka darboties Eiropas Ķīmisko vielu un produktu tiesību aktu ieviešanas tīklā. Nacionālais koordinators ir Vides ministrija.
- ◆ Kopš 1997.gada Latvija darbojas Eiropas Savienības tīklā vides tiesību aktu ieviešanai un īstenošanai.
- ◆ Kopš 2004.gada Latvijas pārstāvji darbojas Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes konsultatīvajā padomē. Tās nacionālais koordinators ir Pārtikas un veterinārais dienests.

1.5. Jaunu ķīmisko vielu reģistrācija

Jaunu ķīmisko vielu reģistrācijas kārtību Latvijā nosaka 2002.gada 6.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 340 “Jaunas ķīmiskās vielas importēšanas, pieteikšanas un riska novērtēšanas kārtība”, un tajos ir iekļautas tiesību normas, kas izriet no Padomes 1967.gada 27. jūnija Direktīvas 67/548/EEK par normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz bīstamu vielu klasifikāciju, iepakojšanu un marķēšanu un tās papildinājumiem, īpaši no Padomes 1992.gada 30. aprīļa Direktīvas 92/32/EEK, ar ko septīto reizi groza Direktīvu 67/548/EEK par normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz bīstamu vielu klasifikāciju, iepakojšanu un Komisijas 2001.gada 6. augusta Direktīvas 2001/59/EK, ar ko 28. reizi tehnikas attīstībai pielāgo Padomes Direktīvu 67/548/EEK par to, kā tuvināt normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz bīstamu vielu klasifikāciju, iepakojšanu un marķēšanu, kā arī Komisijas 1993.gada 20.jūlija Direktīvas 93/67/EEK, ar ko nosaka principus to risku novērtēšanai, kurus cilvēkiem un videi rada vielas, par kurām paziņo saskaņā ar Padomes Direktīvu 67/548/EEK.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 340 nosaka jaunas ķīmiskās vielas pieteikšanas un vides un cilvēka veselības riska novērtēšanas kārtību. Noteikumi neattiecas uz jaunām ķīmiskajām vielām, ko izmanto vienīgi kā darbīgo vai aktīvo vielu medikamentu (izņemot starpproduktus), biocīdu vai augu aizsardzības līdzekļu sastāvā. To reģistrācijas kārtību nosaka atsevišķi normatīvie akti.

Juridiskā persona, kas plāno importēt jaunu ķīmisko vielu eksperimentālajai ražošanai, rakstiski iesniedz pieteikumu LVĢMA, kurā norāda visu nepieciešamo informāciju. LVĢMA direktors izveido komisiju pieteikuma izvērtēšanai un vides un cilvēka veselības riska novērtēšanai.

Komisijas sastāvā ir vismaz pa vienam pārstāvim no LVĢMA un Sabiedrības veselības aģentūras, kā arī toksikoloģijas un ekotoksikoloģijas eksperti.

LVĢMA veic jaunās ķīmiskās vielas uzskaiti un reģistrāciju. Tomēr tai nav dotas tiesības atteikt jaunas vielas reģistrāciju, balstoties, piemēram, uz starptautisko konvenciju pamata.

2. Pārskats par pašreizējo situāciju ar NOP

Sistemātiski pasākumi NOP reģistrācijai un izraisītā riska novēršanai ir aizsākti tikai pirms aptuveni 10 gadiem. Lai gan daudz kas ir izdarīts, vēl aizvien pastāv vairākas ar NOP saistītas nozīmīgas problēmas.

2.1. Noturīgie organiskie piesārņotāji

Noturīgie organiskie piesārņotāji ir organiskas, halogēnus saturošas kancerogēnas, toksiskas un mutagēnas vielas, kas ar gaisa un ūdens starpniecību var pārvietoties ļoti lielos attālumos un uzkrāties sauszemes un ūdens ekosistēmās. NOP var būt sastopami gan gaisā, gan pārtikā, gan ūdenī. NOP var izraisīt vēzi, radīt iedzimtus defektus, auglības problēmas, paaugstinātu jutīgumu pret slimībām, kā arī ietekmēt nervu sistēmu un radīt garīgās attīstības traucējumus. Īpaši neaizsargāti ir embriji un bērni, kas NOP ietekmei tiek pakļauti, saņemot barības vielas caur placentu, ar mātes pienu vai uzturā lietojot produktus, kuros ir salīdzinoši augstas NOP koncentrācijas.

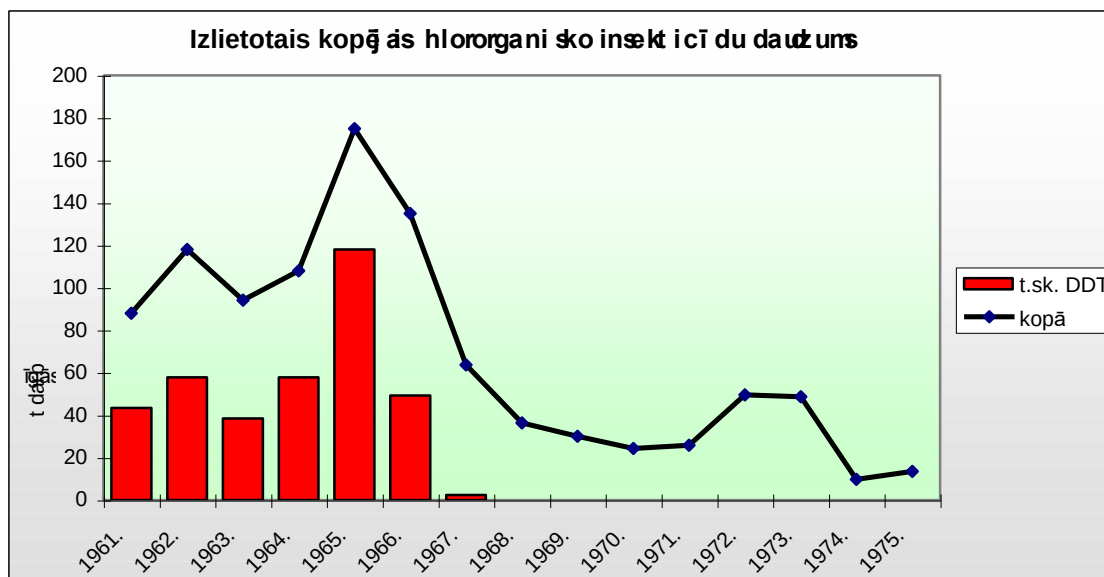
2.1.1. NOP pesticīdi

NOP pesticīdi ir noturīgi hlororganiski savienojumi, kuriem piemīt bioakumulācijas un biokoncentrēšanās spējas. Tie ir vieni no pirmajiem plašos apjomos pielietotajiem efektīvajiem augu kaitēkļu un slimību izraisītāju apkarošanas līdzekļiem. Pasaulē pazīstamākais un visplašāk izmantotais NOP pesticīds ir DDT, taču Konvencijas un Protokola prasības attiecas arī uz hlordānu, dieldrīnu, endrīnu, heptahloru, mireksu, toksafēnu, aldrīnu un lindānu.

NOP pesticīdu agrākie, pašreizējie un nākotnē prognozējamie ražošanas, lietošanas, importa un eksporta apjomi

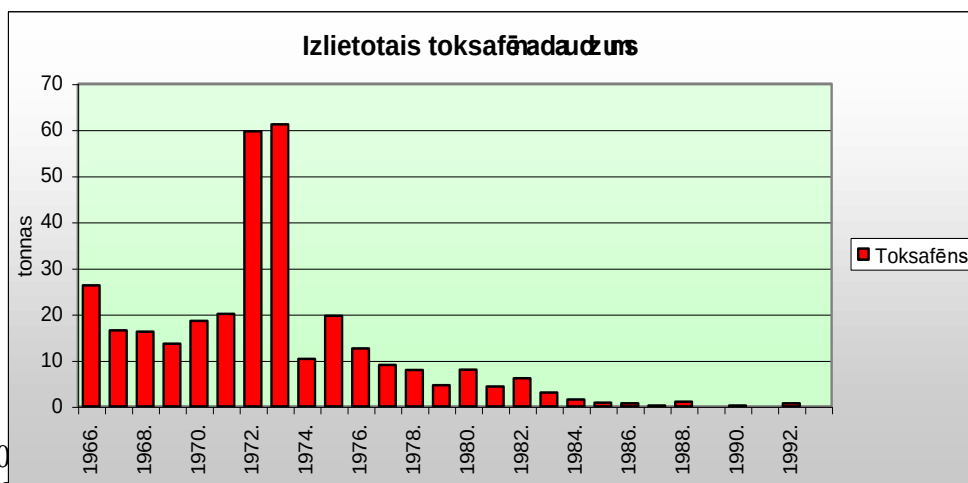
Informācija par NOP pesticīdu ražošanas, lietošanas, importa un eksporta apjomiem pagātnē Latvijā ir nepilnīga. ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros”

apkopotie dati liecina, ka neviens no NOP pesticīdiem Latvijā nekad nav ražots, bet senāk Latvijā ir importēti un lietoti tikai DDT, lindāns un toksafēns.

3.1. att. Latvijā izlietotais kopējais hlorgorganisko pesticīdu daudzums un izlietotais DDT

♦ **DDT.** Informācija par kopējo Latvijā ievesto DDT daudzumu ir nepilnīga. Saskaņā ar Valsts vides dienesta un Valsts augu aizsardzības datiem 1961.–1967.gadā Latvijā ir izlietotas 367 t DDT (skat. 3.1. attēlu). Galvenie DDT lietošanas veidi: kā insekticīds – cukurbiešu, kartupeļu un lopbarības graudaugu stādījumu apstrādē, augļu un dārzeņu kaitēkļu apkarošanā; kā biocīds – mājlopu parazītu apkarošanā. Kopš 1968.gada DDT lietošana Latvijā ir aizliegta.

VIDMPI_22030

piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīva daļa)

m

3.2. att. Latvijā izlietotais toksafēna daudzums

♦ **Toksafēns.** Datu par Latvijā agrāk ievesto toksafēna kopējo daudzumu nav, taču ir informācija par izlietoto toksafēna daudzumu 1966.–1993. gadā (skat. 3.2.attēlu). Galvenais toksafēna lietošanas veids bija insekticīds kartupeļu lapgrauža un biešu mušas apkarošanai. Kopš 1993.gada toksafēna lietošana Latvijā ir aizliegta.

♦ **Lindāns.** Pilnīgas informācijas par visu ievesto un izlietoto lindāna daudzumu nav. Saskaņā ar LVĢMA un Valsts augu aizsardzības dienesta datu bāzēs esošajiem datiem 1995.–1999.gadā Latvijā ievestas 49 t lindāna. Kopš 1999.gada lindāna lietošana Latvijā ir aizliegta. Galvenais lindāna lietošanas veids: kā kompleksas darbības insekticīds mežu stādījumu, neražojošu augļu dārzu, graudaugu, cukurbiešu kaitēkļu apkarošanai.

NOP pesticīdu pašreizējie krājumi

NOP pesticīdu uzglabāšanas vietu apzināšana aizsākās 1996.gadā. Laika posmā no 1997.līdz 1999.gadam programmas “Atbalsts ekonomikas restrukturizācijai Polijā un Ungārijā” un valsts investīciju projektu ietvaros praktiski visi Latvijas teritorijā apzinātie nederīgo pesticīdu atkritumi (no vairāk nekā 600 vietām) tika savākti, pārtarēti un izvietoti pagaidu uzglabāšanai a/s “BAO” apsaimniekotajā Kņavas nelikvīdo ķīmikāliju novietnē un Gardenes bīstamo atkritumu novietnē.

Pašreiz Kņavas un Gardenes bīstamo atkritumu novietnēs ir izvietotas vairāk nekā 1860 tonnas bīstamo ķīmisko atkritumu, t.sk.:

- aptuveni 200 t DDT;
- aptuveni 5 t toksafēna;
- aptuveni 170 t lindāna;
- vairāk nekā 200 t pesticīdu maisījumu, kas satur lindānu un DDT.

NOP pesticīdu pārvaldība

Noturīgo organisko piesārņotāju pesticīdu lietošanu, importu un eksportu regulē tie spēkā esošie normatīvie akti, kas regulē augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, importu un eksportu, kā arī atsevišķi normatīvie akti, kas nosaka

bīstamo ķīmisko vielu un bīstamo ķīmisko produktu lietošanu un tirdzniecību (skat. 3.1. tabulu).

3.1. tabula

Būtiskākie normatīvie akti, kas regulē augu aizsardzības līdzekļu ražošanu, lietošanu, importu un eksportu

Nosaukums	Pieņemšanas datums
Augu aizsardzības likums	1998.gada 17.decembris
Ministru kabineta noteikumi Nr. 470 "Kārtība, kādā izsniedzamas speciālas atļaujas (licences) augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanai"	2004.gada 29.aprīlis
Ministru kabineta noteikumi Nr. 463 "Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi"	2004.gada 29.aprīlis
Ministru kabineta noteikumi Nr. 217 "Noteikumi par aizliegtajiem augu aizsardzības līdzekļiem"	2004.gada 30.marts
Ministru kabineta noteikumi Nr. 156 "Augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas kārtība"	2004.gada 23.marts
Ministru kabineta noteikumi Nr. 158 "Par bīstamo ķīmisko vielu un bīstamo ķīmisko produktu lietošanas un tirdzniecības ierobežojumiem un aizliegumiem"	2000.gada 25.aprīlis

Ierobežojumus pesticīdu importam, izplatīšanai un lietošanai nosaka Augu aizsardzības likums.

Nevienā normatīvajā aktā nav NOP pesticīdu ražošanas aizlieguma.

Jaunos augu aizsardzības līdzekļus pārbauda un novērtē neatkarīga ekspertu komisija, bet lēmumu par to reģistrāciju pieņem Valsts augu aizsardzības dienests.

NOP pesticīdu atkritumu apsaimniekošanu nosaka atkritumu un bīstamo atkritumu apsaimniekošanu regulējošie normatīvie akti (skat. 3.2. tabulu).

3.2. tabula

Būtiskākie normatīvie akti, kas regulē bīstamo atkritumu apsaimniekošanu

Nosaukums	Pieņemšanas datums
Atkritumu apsaimniekošanas likums	2000.gada 14.decembris
Ministru kabineta noteikumi Nr. 316 "Kārtība, kādā atkritumus	2004.gada 15.aprīlis

Nosaukums	Pieņemšanas datums
ieved pārstrādei valsts teritorijā, kā arī atkritumu eksporta un tranzīta kārtība”	
Ministru kabineta noteikumi Nr. 319 “Bīstamo atkritumu uzskaites, identifikācijas, uzglabāšanas, iepakojšanas, marķēšanas un pārvadājumu uzskaites kārtība”	2002.gada 23.jūlijs
Ministru kabineta noteikumi Nr. 432 “Atkritumu apsaimniekošanas atļauju izsniegšanas, pagarināšanas un anulēšanas kārtība”	2001.gada 9.oktobris
Ministru kabineta noteikumi Nr. 323 “Prasības atkritumu sadedzināšanai un atkritumu sadedzināšanas iekārtu darbībai”	2001.gada 17.jūlijs
Ministru kabineta noteikumi Nr. 258 “Par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus”	2001.gada 19.jūnijs
Ministru kabineta noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”	2002.gada 9.jūlijs

Atbilstoši bīstamo atkritumu apsaimniekošanu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem NOP pesticīdu atkritumi klasificējami kā bīstamie; darbībai ar tiem nepieciešamas Valsts vides dienesta izsniegtas savākšanas, uzglabāšanas un pārvadāšanas vai A,B kategorijas atļaujas. Šo atkritumu uzskaitē, iepakojšana, uzglabāšana un pārstrāde jāveic atbilstoši visiem Ministru kabineta noteikumiem tā, lai netiktu apdraudēta vide, cilvēku dzīvība un veselība.

Kopumā NOP pesticīdu pārvaldību veic četras ministrijas (Zemkopības ministrija, Veselības ministrija, Vides ministrija, Labklājības ministrija), kā arī to padotībā esošās institūcijas. Centrālā institūcija ir Valsts augu aizsardzības dienests, kas veic attiecīgās nozares normatīvo aktu izstrādi un ieviešanas koordinēšanu, izvērtē un reģistrē jaunus augu aizsardzības līdzekļus, kā arī organizē augu aizsardzības līdzekļu lietotāju un konsultantu apmācības. Pārtikas veterinārais dienests kontrolē pesticīdu atliekas augu un dzīvnieku izcelsmes produktos, bet Sabiedrības veselības aģentūra – dzeramajā ūdenī. Citas NOP pesticīdu pārvaldībā iesaistītās valsts institūcijas ir: Valsts sanitārā inspekcija, Valsts darba inspekcija, LVGMA, Valsts vides dienests, pašvaldības.

2.1.2. Polihlorētie bifenili

Polihlorētie bifenili ir bifenila hloraatvasinājumi ar mainīgu hlora saturu. Latvijā PHB satur bijušajā PSRS ražotie transformatori ar apzīmējumu TH3, kā arī KC tipa kondensatori. Pētījumi liecina, ka PHB piemaisījumu vairāk kā 50ppm koncentrācijā var saturēt arī KM un K3 tipu kondensatori. Iespējams,

PHB satur arī transformatori, ko izmantoja militārām vajadzībām, taču pagaidām informācija par to nav pietiekama.

Latvijā izmantotie kondensatori un transformatori galvenokārt ražoti bijušajā PSRS (tagadējā Kazahstānas, Uzbekistānas un Krievijas teritorijā). Kondensatori, kas Latvijā uzstādīti pēc 1991.gada, PHB nesatur.

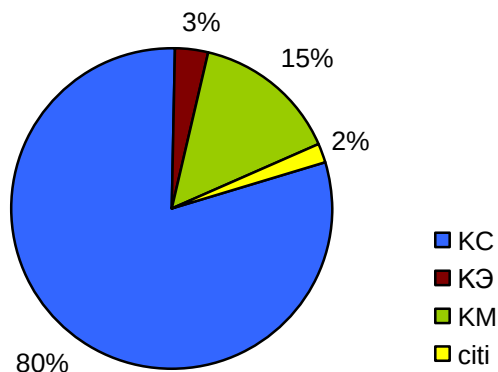
Galvenās nozares, kurās Latvijā ir izmantotas un vēl aizvien tiek izmantotas PHB saturošas iekārtas, ir enerģijas ražošana un pārvade, ķīmiskā un naftas ķīmijas rūpniecība, melnā metalurģija, koksnes pārstrāde, papīra un celulozes ražošana. Ievērojams PHB daudzums ir izmantots arī aizsardzības jomā gan elektroiekārtās, gan kā piedevas hidrauliskajās eļļās.

PHB un PHB saturošo iekārtu agrākie, pašreizējie un nākotnē prognozējamie ražošanas, lietošanas, importa un eksporta apjomi

PHB un PHB saturošās iekārtas Latvijā nekad nav nedz ražotas, nedz eksportētas, taču tās ir tikušas lietotas un tiek lietotas kā termoizolatori transformatoros un kā dielektriķi kondensatoros.

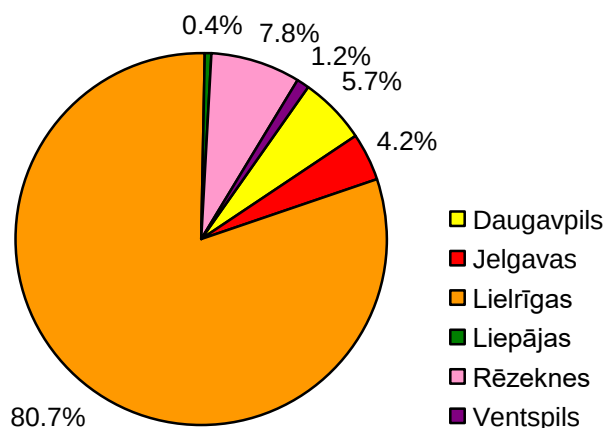
Informācijas par to, kādi ir PHB un PHB saturošo iekārtu importa un lietošanas apjomi pagātnē, nav.

ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” veiktās inventarizācijas gaitā tika identificēts pašlaik lietošanā esošo PHB saturošo iekārtu skaits, kā arī PHB saturošo atkritumu daudzums. Saskaņā ar šīs inventarizācijas datiem pašlaik Latvijā lietošanā atrodas 4265 kondensatori (bruto masa 139 343 kg) un 34 transformatori (bruto masa 231 634 kg), taču inventarizācija pagaidām vēl turpinās un dati tiks papildināti.

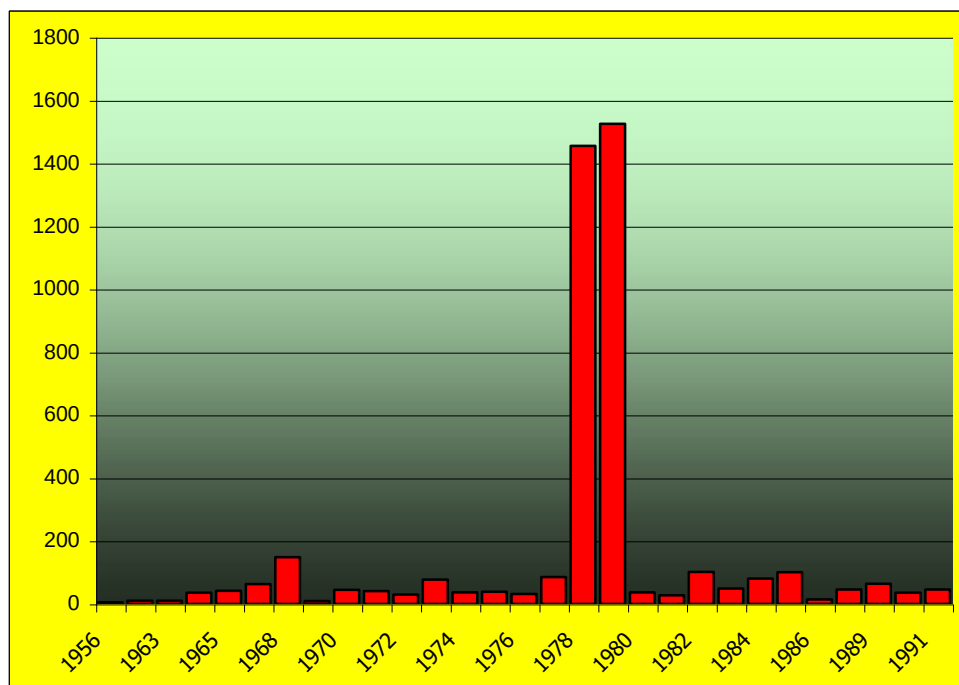

3.3. att. Latvijā identificēto PHB saturošo kondensatoru sadalījums pēc tipiem

Liels vairums (3519 jeb 83%) no identificētajiem kondensatoriem ir KC tipa (skat. 3.3.attēlu), kuru pildījums satur sintētiskās eļļas. Tie ražoti bijušajā PSRS – Serpuhovas un Ustjamenogorskas rūpnīcās. Pārējo tipu kondensatori (KM, KΘ) satur minerāleļļas vai elektrolītus, kam ir konstatēts PHB piejaukums.

3.4. att. Latvijā identificēto PHB saturošo kondensatoru izvietojums pa reģioniem

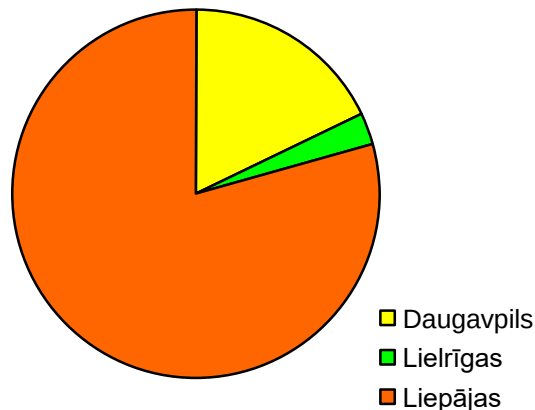

3.5. att. Latvijā identificēto PHB saturošo kondensatoru sadalījums pēc izgatavošanas gadiem

PHB saturošos kondensatorus galvenokārt izmanto lieli uzņēmumi, kam ir nepieciešams nodrošināt konstantu strāvas spriegumu (reaktīvo jaudu) dažādu darbagadu un iekārtu darbībai, kā arī uzņēmumi, kuros ir paaugstināta ugunsbīstamība vai sprādzienbīstamība. Aptuveni 80% valstī identificēto PHB saturošo kondensatoru tiek izmantoti 40 uzņēmumos. Identificēto kondensatoru izvietojums pa Latvijas reģioniem ir tiešā veidā atkarīgs no lielāko rūpniecības uzņēmumu izvietojuma (skat. 3.4.attēlu) – lielākā daļa (3546 – 83% no kopējā) identificēto kondensatoru atrodas Lielrīgas reģionā.

Vairāk nekā 85% no identificētajiem PHB saturošajiem kondensatoriem ir izgatavoti līdz 1980. gadam (skat. 3.5. attēlu). Lielais vairums (2980) kondensatoru ir izgatavoti 1978. un 1979.gadā.

Gandrīz visi identificētie PHB saturošie transformatori atrodas Liepājas reģionā (skat. 3.6. attēlu) un pieder metalurģijas uzņēmumam, tāpēc šo iekārtu nomaiņa konkrētajā uzņēmumā var ievērojami ietekmēt tā darbību.

3.6. att. Latvijā identificēto PHB saturošo transformatoru izvietojums pa reģioniem

PHB un PHB saturošo iekārtu pašreizējie krājumi

Saskaņā ar ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” ekspertu aplēsēm šobrīd pārtraukta ir aptuveni 750 kondensatoru (aptuveni 30 tonnas) izmantošana.

Iekārtas, kuru ekspluatācija ir pārtraukta, tiek uzglabātas uzņēmumu teritorijā. Dažos uzņēmumos šim nolūkam ir izbūvētas speciālas glabātuves, bet lielākoties uzņēmumos nederīgie kondensatori ir novietoti, piemēram, blakus ekspluatācijā esošo kondensatoru baterijām.

PHB pārvaldība

Polihlorēto bifenilu lietošanu, importu un eksportu regulē normatīvie akti, kas nosaka bīstamo ķīmisko vielu un produktu lietošanu un tirdzniecību, bet PHB saturošo atkritumu apsaimniekošanu nosaka normatīvie akti, kas regulē bīstamo atkritumu apsaimniekošanu (skat. 3.3. tabulu). Nav normatīvo aktu, kas aizliedz vai ierobežo PHB un PHB saturošo iekārtu ražošanu.

3.3. tabula

Būtiskākie normatīvie akti, kas regulē bīstamo ķīmisko vielu un bīstamo atkritumu (t.sk. PHB) apsaimniekošanu

Nosaukums	Pieņemšanas datums	Prasības attiecībā uz NOP
Ministru kabineta noteikumi Nr. 117 "Noteikumi par atsevišķu bīstamas ķīmiskas vielas saturošu iekārtu un produktu lietošanas un marķēšanas prasībām un par videi kaitīgo preču sarakstu"	2002.gada 12.marts	Ministru kabineta noteikumi regulē PHB saturošu iekārtu lietošanu un marķēšanu, kā arī to, ka PHB saturošās iekārtas attīra vai apglabā un tajās esošos PHB sadedzina vai apglabā līdz 2010.gada 1.janvārim. Noteikumi nosaka: ja PHB tilpums iekārtā ir lielāks par 5 dm ³ , iekārtu īpašniekiem vai lietotājiem par tām ir jāziņo Valsts vides dienestam, kas savukārt katru gadu apkopo iesūtīto informāciju un nosūta to LVĢMA. Līdz PHB saturošo iekārtu attīrīšanai, sadedzināšanai vai apglabāšanai tām ir jābūt neizdzēšamam iegravētam vai iekaltam speciālam marķējumam.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 529 “Atsevišķu veidu bīstamu atkritumu apsaimniekošanas kārtība”	2001.gada 18.decembris	Nosaka kārtību, kādā veicama PHB saturošu atkritumu apsaimniekošana
Ministru kabineta noteikumi Nr. 158 “Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu un bīstamo ķīmisko produktu lietošanas un tirdzniecības ierobežojumiem un aizliegumiem”	2000.gada 25.aprīlis	Ministru kabineta noteikumi Nr. 158 PHB saturošās iekārtas (ar dažiem izņēmumiem) aizliedza izmantot jau no 2002. gada. Saskaņā ar šiem noteikumiem izņēmuma gadījumos iekārtas var izmantot līdz lietošanas termiņa beigām, ja tam ir saņemtas Valsts vides dienesta atļaujas un ir atbilstošs marķējums.

Tabulā 3.3 minēto normatīvo aktu noteikumu ievērošanas kontroli savas kompetences ietvaros nodrošina Valsts vides dienests, Valsts darba inspekcija un Valsts sanitārā inspekcija.

PHB pārvaldību veic trīs ministrijas (Veselības ministrija, Vides ministrija, Labklājības ministrija), kā arī to padotībā esošās institūcijas, taču trūkst kādas noteiktas centrālās institūcijas. PHB pārvaldībā iesaistītās valsts institūcijas ir: LVĢMA, Valsts vides dienests, Valsts darba inspekcija, Valsts sanitārā inspekcija, Sabiedrības veselības aģentūra un pašvaldības.

2.1.3. NOP emisijas

NOP emisijas ir NOP izplūde gaisā, ūdenī vai augsnē no stacionāra vai difūza piesārņojuma avota, kas rodas, veicot piesārņojošas darbības. Šajā dokumentā ar terminu “NOP emisijas” tiek apzīmētas dioksīnu, furānu un PAO emisijas gaisā.

Kādreizējo, pašreizējo un nākotnē prognozējamo NOP emisiju novērtējums

Latvijā NOP emisiju sistemātiski mērījumi līdz šim nav veikti.

Pirmo reizi furānu un dioksīnu emisijas Latvijā tika novērtētas 2002.gadā Dānijas Vides aizsardzības sadarbības programmas projekta “Dioksīnu un furānu emisiju inventarizācija Latvijā” ietvaros, bet 2004.gadā novērtējumu, t.sk. PAO emisiju novērtējumu, veica ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projektā “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros”.

DANCEE projektā novērtējums lielā mērā tika veikts, balstoties uz datiem par citu valstu dioksīnu un furānu emisijām. Saskaņā ar to kopējās

dioksīnu un furānu emisijas Latvijā gadā ir 23,0 g I-TEQ (dioksīnu toksiskuma ekvivalents) ar ticamības robežu no 2,8 – 63,0 g I-TEQ. Galvenais iemesls relatīvi zemajai ticamības robežai ir neprecīzie dati par NOP nekontrolēto emisiju.

Saskaņā ar ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta rezultātiem dioksīnu un furānu emisijas Latvijā gadā ir 27,23 g I-TEQ (skat. 3.4. tabulu) ar ticamības robežu no 21,45 – 40,26 g I-TEQ (dati atspoguļo 2002. un 2003. gada līmeņus). Furānu un dioksīnu emisiju galvenais avots ir nekontrolētie degšanas procesi (71,26%), turklāt aptuveni trešā daļa furānu un dioksīnu emisiju rodas atkritumu izgāztuvēs notiekošo ugunsgrēku dēļ (34,52%). Enerģijas ražošanas un apkures kategorijā (18,33%) kā galvenie emisiju avoti minami biomasas spēkstacijas, apkure un pārtikas gatavošana.

3.4. tabula

Dioksīnu un furānu emisiju gaisā novērtējums

Emisiju avoti	Potenciālās emisijas		
	(g I-TEQ/gadā)		% no vidējām emisijām
	Vidējās emisijas	Amplitūda	
Atkritumu dedzināšana	0,60	0,389 – 0,812	2,19
Bīstamo atkritumu sadedzināšana	0,03	0,020 – 0,046	0,11
Medicīnisko atkritumu sadedzināšana	0,57	0,369 – 0,766	2,09
Enerģijas ražošana un centralizētā apkure	4,99	4 – 6	18,33
Transports	0,05*	0,02 – 0,07*	0,18
Nekontrolēti degšanas procesi (ugunsgrēki)	19,40	16,37 – 22,43	71,26
– t.sk. atkritumu izgāztuvēs	9,40	–	34,52
– t.sk. ēkās, rūpnīcās	5,56	–	20,42
– t.sk. nekontrolēta atkritumu dedzināšana	3,55	–	13,04
– t.sk. citi (meži, purvi, kūla)	0,89	–	3,28
Metālu pārstrāde	1,5*	0,24 – 10*	5,51
Minerālu materiālu ražošana	0,035	0,015 – 0,056	0,13
Cementa ražošana	0,035	0,015 – 0,055	0,13
Stikla izstrādājumu ražošana	0,00004*	0,00001 – 0,0002*	0,0001
Dažādi (krematorijas, smēķēšana u.c.)	0,02*	0,008 – 0,03	0,07
Kopā	27,23	21,45 – 40,26	100 ₋₂₁ ⁺⁴⁸

* Nozares, kurās ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projektā “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” NOP emisijas netika precizētas (dati no DANCEE)

Dioksīnu un furānu emisiju apjoms ūdenī tiek vērtēts robežās no 0.08-0.32 g I-TEQ. Vidēji 27g I-TEQ paliek dažādu procesu atlikumos (izdedžos, nogulsnēs u.c.).

Pirmo reizi PAO (benz[a]pirēns, benzo[b]fluorentēns, benzo[k]fluorentēns un indeno[1,2,3-cd]pirēns) emisiju novērtējums tika veikts 2004. gadā ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projektā “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros”. Saskaņā ar šī novērtējuma rezultātiem 2002.–2003.gadā PAO emisiju līmenis Latvijā bija 12,1 – 15,6 t/gadā (skat. 3.5. tabulu).

3.5. tabula

PAO gada emisiju apjoms galveno emisiju avotu vidū

Emisijas avots	Emisijas apjoms, t/gadā	Emisijas īpatsvars (%)
Mājsaimniecība	8,25–10,54 ≈ 9,4	68,1
– akmeņogļu sadedzināšana	0,05–0,14 ≈ 0,10	0,7
– koksnes sadedzināšana	8,2–10,4 ≈ 9,3	67,4
Enerģijas ražošana un rūpniecība	2,23–2,64 ≈ 2,4	17,7
– akmeņogļu sadedzināšana	0,03–0,04 ≈ 0,035	0,3
– koksnes sadedzināšana	2,2–2,6 ≈ 2,4	17,4
Autotransporta emisijas	0,05–0,07 ≈ 0,06	0,4
Biomases nekontrolēta degšana	1,52–2,36 ≈ 1,9	13,8
KOPĀ:	12,1–15,6 ≈ 13,8	100 ± 2

Vislielākās PAO emisijas Latvijā ģenerē koksnes sadedzināšana mājsaimniecībās (8,25 – 10,54 t jeb aptuveni 68 % no kopējā apjoma). Enerģijas ražošanas un rūpniecības sektors emitē 2,23 – 2,64 t jeb aptuveni 17 –18% no kopējā apjoma, bet biomasas nekontrolētie degšanas procesi dabā emitē 1,52 – 2,36 t jeb aptuveni 13 –15% no kopējā apjoma. Autotransporta radītās PAO emisijas ir nosacīti nelielas un veido tikai aptuveni 0,5% no gada kopējo emisiju apjoma.

NOP emisiju pārvaldība

NOP emisiju pārvaldība ir balstīta uz likumu “Par piesārņojumu”, Atkritumu apsaimniekošanas likums, kā arī uz Ministru kabineta noteikumiem, kas izdoti uz šo likumu pamata (skat. 3.6. tabulu). Nevienā no normatīvajiem aktiem nav noteikts ikgadējais valstī pieļaujamais dioksīnu un furānu emisiju daudzums gaisā.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

3.6. tabula

Būtiskākie normatīvie akti, kas regulē NOP emisijas

Nosaukums	Pieņemšanas datums	Prasības attiecībā uz NOP
Likums "Par piesārņojumu"	2001.gada 15.marts	Likums nosaka, ka piesārņojošās darbības veicējam Valsts vides dienestā ir jāsaņem A vai B kategorijas atļauja. Operatora pienākums ir regulāri kontrolēt emisiju apjomu, veikt monitoringu un sniegt informāciju. Atļaujas nosacījumu izpildes kontroli nodrošina Valsts vides dienesta inspektori.
Atkritumu apsaimniekošanas likums	2000.gada 14.decembris	
Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 "Par vides monitoringu un piesārņojošo vielu reģistru"	2003.gada 8.aprīlis	Noteikumi nosaka gaisu un ūdeni piesārņojošās īpaši bīstamās un bīstamās vielas un regulē: ♦ vides monitoringa veikšanas kārtību un prasības vides monitoringam; ♦ operatora veiktā monitoringa kārtību; ♦ kārtību, kādā operators sniedz informāciju par vides monitoringa rezultātiem; ♦ kārtību, kādā LVĢMA izveido piesārņojošo vielu reģistru un nodrošina informācijas pieejamību sabiedrībai. Gaisu piesārņojošo īpaši bīstamo un bīstamo vielu sarakstā ir iekļauts heksahlorbenzols,heksahlorcikloheksāns, PAO (benzopirēns, benzofluorentēns, indenopirēns), polihlordioksīni un polihlorfurāni. Ūdeni piesārņojošo īpaši bīstamo un bīstamo vielu sarakstā iekļauti: aldrīns, dieldrīns, endrīns, heksahlorbenzols,heksahlorcikloheksāns, PAO (benzopirēns, benzofluorentēns, indenopirēns), PHB

Ministru kabineta noteikumi Nr. 294 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai"	2002.gada 9.jūlijs	Reglamentē kārtību kādā tiek izsniegtas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai.
Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 "Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī"	2002.gada 22.janvāris	Ministru kabineta noteikumi nosaka emisiju robežvērtības, kas jāievēro operatoriem, emitējot vielas virszemes ūdeņos. Kā ūdens videi īpaši bīstamās vielas noteikumos iekļauts aldrīns, DDT, dieldrīns, endrīns, heksahlorbenzols, heksahlorcikloheksāns. Kā ūdens videi bīstamās vielas iekļauti PAO (benzopirēns, benzofluorentēns, indenopirēns) un PHB.
Ministru kabineta noteikumi Nr. 323 "Prasības atkritumu sadedzināšanai un atkritumu sadedzināšanas iekārtu darbībai"	2001.gada 17.jūlijs	Noteikumi nosaka NOP emisiju robežvērtības dioksīniem un furāniem, kas rodas gaisā un ūdenī no atkritumu sadedzināšanas iekārtām. Noteikumi nosaka, ka maksimālās dioksīnu un furānu emisiju robežvērtības gaisā pēc izplūdes gāzu attīrīšanas nedrīkst pārsniegt 0,1 ng/m ³ (tas attiecas uz kopējo koncentrāciju, kas aprēķināta, ņemot vērā to I-TEQ), bet pēc izplūdes gāzu attīrīšanas procesā radušos notekūdeņu attīrīšanas nedrīkst pārsniegt 0,3 ng/l.

Kopumā NOP emisiju pārvaldību veic trīs ministrijas (Veselības ministrija, Vides ministrija, Labklājības ministrija), kā arī to padotībā esošās institūcijas, taču trūkst kādas noteiktas centrālās institūcijas. NOP emisiju pārvaldībā iesaistītās valsts institūcijas: LVĢMA, Valsts vides dienests, Valsts darba inspekcija un Sabiedrības veselības aģentūra.

2.2. NOP piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas

NOP piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apsaimniekošana nav atsevišķi nodalīta no piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apsaimniekošanas kopumā.

Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšana un izpēte Latvijā ir uzsākta pagājušā gadsimta 80-tajos gados, pievēršot uzmanību vietām, kurās VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

uzglabāja rūpnieciskos bīstamos atkritumus. Ievērojamākās no šādām vietām bija Olaine, Inčukalns, Jelgava, Daugavpils un Getliņi. Būtiski norādīt, ka tehniskais aprīkojums šajās vietās bija ļoti atšķirīgs. Būvdarbu kvalitāte bija zema, un rezultāts neatbilda projektā plānotajam. Vienīgi Olaines ķīmisko atkritumu krātuves tika izbūvētas ar pretfiltrācijas ekrānu un betonētām apmalēm, bet Jelgavas dīķus izbūvēja slokšņu māla gruntīs. Augstāk minēto krātuvju saturs:

- ◆ Olaine – Olaines ķīmiski farmaceitiskās rūpnīcas šķidrie, cietie un pastveida ražošanas atkritumi;
- ◆ Daugavpils – Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas atkritumi;
- ◆ Getliņi – rūpnieciskie atkritumi;
- ◆ Inčukalns – Rīgas naftas pārstrādes fabrikas ražošanas atkritumi (gudrons);
- ◆ Jelgava – rūpnieciskie atkritumi no Jelgavas pilsētas rūpniecības uzņēmumiem.

Grunts un gruntsūdeņu pētījumos trūkst informācijas par NOP klātbūtni, izņemot atsevišķas izpētes dažādos laika periodos, sākot no 1996. gada, kad apsekojumi tika veikti arī citās pilsētu izgāztuvēs.

Nozīmīgs organizatorisks un pragmatisks darbs visā valstī tika uzsākts pēc 2001.gada 20.novembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 483 “Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanas un reģistrācijas kārtība” pieņemšanas (NOP tajos atsevišķi netiek izdalīti). Ministru kabineta noteikumi Nr. 483 nosaka piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanas metodes un kārtību, finansēšanas kārtību, reģistrācijas kārtību, kā arī datu apkopošanas un izmantošanas nosacījumus. Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanā un reģistrācijā galvenā loma ir pašvaldībām un Valsts vides dienestam, taču atsevišķi pienākumi ir deleģēti arī LVĢMA, Aizsardzības ministrijai un Vides ministrijai (skat. 3.7. tabulu).

3.7. tabula

Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanā un reģistrācijā iesaistītās būtiskākās institūcijas un to funkcijas

Institūcijas nosaukums	Funkcijas saistībā ar piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām
Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas	◆ Koordinē vienotas metodikas izmantošanu piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanā; ◆ Pamatojoties uz Valsts vides dienestā iesniegto informāciju, veido

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

Institūcijas nosaukums	Funkcijas saistībā ar piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām
aģentūra	piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistru; ◆ Nodrošina savstarpējo informācijas apmaiņu ar Valsts zemes dienestu; ◆ Ne retāk kā reizi divos gados Latvijas vides pārskatos publicē informāciju par piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām.
Pašvaldības	◆ Aizpildot reģistrācijas anketu (satur vispārīgas ziņas par objektu), apkopo informāciju par potenciāli piesārņoto vietu; ◆ Apkopoto informāciju par potenciāli piesārņotajām vietām novērtē saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 483; ◆ Iesniedz potenciāli piesārņoto vietu apzināšanas un novērtēšanas rezultātus Valsts vides dienestā. ◆ Atbilstoši Valsts vides dienesta lēmumam par nepieciešamību veikt papildu pētījumus noteiktās potenciāli piesārņotās vietās savā administratīvajā teritorijā izvērtē piesārņoto vietu pētījumu rezultātus un iesniedz tos Valsts vides dienestā.
Valsts vides dienests	◆ Veic piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrāciju savā teritorijā; ◆ Izveido darba grupu piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrācijai, kuras sastāvā iekļauj Veselības ministrijas, Vides ministrijas, Aizsardzības ministrijas un Iekšlietu ministrijas vai to padotībā esošo institūciju pārstāvjus un pašvaldību pārstāvjus; ◆ Pēc darba grupas ieteikuma pieņem lēmumu par papildu pētījumu veikšanu; ◆ Pamatojoties uz darba grupas noteiktajām prioritātēm sanācībā, pieņem lēmumu par sanācības veikšanu
Aizsardzības ministrija	◆ Apzina piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas savā valdījumā esošajās teritorijās.

Ar NOP pesticīdiem piesārņotās vietas

NOP pesticīdu potenciāli piesārņoto teritoriju izvērtēšana un apzināšana ir tikusi veikta ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projektā “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros”. Kā pamatkritērijs vietu izvēlei tika noteikts NOP pesticīdu daudzums attiecīgajā uzglabāšanas vietā, kā arī to izmantošanas apjomi. Katrā no izvēlētajām vietām tika ņemti divi augsnes virskārtas (0 – 30 cm) paraugi. 7 no 13 paraugu ņemšanas vietām DDT un tā metabolītu konstatētā koncentrācija bija lielāka par 1 mg/kg (atbilstoši Dānijā, Nīderlandē, Norvēģijā un Zviedrijā izmantotām vadlīnijām augsne vērtējama kā piesārņota), taču nevienā no paraugu ņemšanas vietām netika konstatēts piesārņojums ar lindānu vai toksafēnu. Kopumā paraugošanas rezultāti norāda uz to, ka dažās vietās pastāv lokāls piesārņojums ar NOP pesticīdiem, bet piesārņojuma līmenis nav augsts.

Ar PHB piesārņotās vietas

ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projektā “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” tika veikta arī PHB potenciāli piesārņoto teritoriju apzināšana un izvērtēšana. Pamatkritērijs vietu izvēlei bija agrākās PSRS armijas lielāko sakaru daļu atrašanās vietas, taču, lai noteiktu piesārņojumu iekšējos virszemes ūdeņos, tika izvēlētas arī sedimentu paraugu ņemšanas vietas Daugavā. Katrā no izvēlētajām vietām tika ņemts viens paraugs PHB kvantitatīvai noteikšanai, bet bijušās PSRS armijas teritorijās nepieciešamības gadījumā paraugu skaits tika palielināts līdz diviem. PHB piesārņojuma klātbūtne tika konstatēta 21 paraugošanas vietā (no 30). 8 gadījumos tika konstatēta PHB koncentrācija, kas pārsniedz 20 µg/kg (atbilstoši Dānijā, Nīderlandē, Norvēģijā un Zviedrijā pieņemtām vadlīnijām šāda augsne uzskatāma par piesārņotu), taču, tā kā PHB koncentrācija nesasniedz 10 mg/kg, atbilstoši minētajām rekomendācijām rekultivācijas darbi nav nepieciešami un piesārņojums ar PHB ir lokāla rakstura.

2.3. NOP monitorings un ar NOP saistīto problēmu izpēte

Monitorings ir ilgtermiņa un plaša mēroga novērošanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas sistēma, kas tiek radīta, lai iegūtu informāciju par vides stāvokli un izmaiņām, kas radušās cilvēka darbības vai dabīgo procesu ietekmē.

2.3.1. NOP monitoringā un ar NOP saistīto problēmu izpētē iesaistīto institūciju kapacitāte

Latvijā ar NOP saistītās analīzes galvenokārt veic LVĢMA, Sabiedrības veselības aģentūra un Pārtikas un veterinārais dienests, taču pieredze NOP analīžu veikšanā ir arī Latvijas Universitātes Hidroekoloģijas institūtam, BO VSIA “Valsts agroķīmisko pētījumu centrs”, Rīgas Stradiņa universitātes Darba vides un veselības institūtam un Latvijas Organiskās sintēzes institūtam. Katra no minētajām iestādēm ir specializējusies noteiktu izmeklējumu veikšanā, tāpēc izcelt kādu centrālo institūciju NOP monitoringā nav iespējams (skat. 3.8. tabulu).

Latvijā akreditētās laboratorijas, kuru darbības jomas skar NOP

Nosaukums	Galvenās laboratorisko izmeklējumu jomas	Ziņas par akreditāciju
Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija	Pārtikas produktu un dzīvnieku barības fizikāli ķīmiskā, mikrobioloģiskā, radioķīmiskā un gamma spektrometriskā testēšana; virsmu nomazgājumu mikrobioloģiskā testēšana, pesticīdu un toksisko elementu noteikšana; gaļas un gaļas produktu, zivju un zivju produktu parazitoloģiskā testēšana.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām; GOSTSTANDART ROSSII standarta prasībām; DAP (Vācija) standarta prasībām.
Sabiedrības veselības aģentūras ķīmijas laboratorija	Kvalitātes un kaitīgo rādītāju noteikšana pārtikā, ūdenī, vidē un plaša patēriņa precēs.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām
LVĢMA laboratoriju departaments	Vides paraugu (notekūdeņu, virszemes ūdeņu, nokrišņu, gaisa, gaisa izmešu, augsnes, augu, dūņu) un materiālu (būvmateriālu) testēšana (neorganiskie, organiskie, bioķīmiskie rādītāji).	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām
Rīgas Stradiņa universitātes Darba vides un veselības institūta higiēnas un arodslimību laboratorija	Darba vides piesārņojuma novērtējums, arodslimību agrīnā diagnostika, ķīmisko vielu un produktu toksikoloģiskais novērtējums.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām
Latvijas Universitātes Hidroekoloģijas institūta jūras monitoringa nodaļa	Jūras hidroķīmisko parametru, hidrobioloģisko rādītāju noteikšana, smago metālu un PAO noteikšana gruntīs, PHB analīzes zivīs un moluskos.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām
BO VSIA “Valsts agroķīmisko pētījumu centrs” toksikoloģijas laboratorija	Augšņu agroķīmiskā izpēte.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām (līdz 2002. gadam)
Latvijas Organiskās sintēzes institūta bioloģiski aktīvu savienojumu analīzes laboratorija	Ārstniecības preparātu ķīmiskā, fizikāli ķīmiskā un mehāniskā testēšana.	Akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām

Izvērtējot minēto laboratoriju tehnisko un finansiālo nodrošinājumu, kā arī nodarbināto speciālistu skaitu un kvalifikāciju, var secināt, ka tās ir spējīgas nodrošināt NOP pesticīdu un PHB analīzes vides un pārtikas paraugos, taču tām

ir nepieciešamas investīcijas tehniskā aprīkojuma atjaunošanai, papildināšanai un uzturēšanai, kā arī kvalificētu speciālistu piesaistīšana.

Kaut gan dioksīnu piesārņojuma kontrole vides un pārtikas produktos kļūst arvien aktuālāka, neviena no Latvijā esošajām laboratorijām šobrīd neveic dioksīnu satura noteikšanas analīzes. Pašlaik vides un pārtikas produktu dioksīnu piesārņojuma novērtēšana notiek vai nu netieši (nosakot PHB koncentrāciju), vai arī veicot dioksīnu analīzes citu valstu laboratorijās.

2.3.1.1. Valsts institūcijas

Galvenās valsts institūcijas, kas Latvijā veic NOP mērījumus un monitoringu ir LVĢMA (laboratoriju departaments), Sabiedrības veselības aģentūra (ķīmijas laboratorija) un Pārtikas un veterinārais dienests (Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija).

Galvenie valsts institūciju laboratoriju uzdevumi:

- ◆ laboratoriski diagnostisko izmeklējumu un testēšanas veikšana;
- ◆ references laboratorijas funkciju pildīšana.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

LVĢMA ir vadošā laboratorija vides paraugu testēšanā ar ķīmiskajām, fizikāli ķīmiskajām, fizikālajām (radioloģiskajām), bioloģiskajām un mikrobioloģiskajām metodēm.

Laboratorija ir akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām. Kopējais laboratorijā nodarbināto speciālistu skaits – 43.

Laboratorijas rīcībā ir gāzu hromatogrāfs ar elektronu satveres detektoru un hromatogrāfs ar masas spektrometru, kā arī hromatogrāfiskās kolonnas un pārējais NOP analīžu veikšanai nepieciešamais aprīkojums.

LVĢMA rīcībā esošais tehniskais aprīkojums ir piemērots NOP pesticīdu, PHB un PAO noteikšanai dzeramajā ūdenī, virszemes ūdeņos, notekūdeņos, augsnē, dūnās, nogulsnēs, eļļās.

Sabiedrības veselības aģentūra

Sabiedrības veselības aģentūras ķīmijas laboratorija galvenokārt veic dzeramā ūdens, virszemes ūdens un gruntsūdens kvalitātes kontroli, kā arī nodrošina pārtikas produktu un to izejvielu kvalitātes pārbaudi.

Laboratorija akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām. Kopējais laboratorijā nodarbināto speciālistu skaits – 35.

Aģentūras rīcībā ir vairāki gāzu hromatogrāfi ar elektronu satveres detektoru, gāzu hromatogrāfs ar masas spektrometru, 2 šķidrums hromatogrāfi (ar fluorimetrisko, refraktometrisko, diožu matricas detektoriem), šķidrums hromatogrāfs ar masas spektrometru (ar micromass ZQ detektoru), IS spektrofotometrs un 4 atomu absorbcijas spektrofotometri.

Laboratorijas rīcībā esošais tehniskais aprīkojums un standartmetodes ļauj veikt NOP pesticīdu (DDT, aldrīns, dieldrīns, heptahlor, HHB, HCH), PAO, kā arī PHB analīzes ūdenī.

Pārtikas un veterinārais dienests

Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija Latvijā ir vadošā laboratorija izmeklējumu nodrošināšanai pārtikas aprites kontroles un dzīvnieku veselības labturības jomā.

Laboratorija ir akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025 standarta prasībām (kopš 1995.g.), kā arī GOSTSTANDART ROSSII (kopš 2000.g.) un DAP (kopš 2001.gada) prasībām. Kopējais laboratorijā nodarbināto speciālistu skaits – 70.

Laboratorijai pieder divi gāzu hromatogrāfi ar zemas izšķiršanas spējas masas spektrometriem, ar kuru palīdzību ir iespējams veikt analīzes negatīvās ķīmiskās jonizācijas režīmā un noteikt pietiekami lielas dioksīnu koncentrācijas ūdenī un augsnē. Laboratorijā ir arī iekārtas un trauki dioksīnu analīžu paraugu sagatavošanas procedūras veikšanai, kā arī augstas kvalitātes šķīdinātāji un reaģenti pesticīdu atlieku noteikšanai.

Laboratorijai ir tehniskas iespējas veikt NOP pesticīdu analīzes augu izcelsmes produkcijā, NOP pesticīdu un PHB analīzes dzīvnieku izcelsmes produkcijā, kā arī PAO analīzes pārtikas produktos. 2002.gadā laboratorijā kopumā bija 181 akreditēta analītisko analīžu veikšanas metode. Tomēr atsevišķu Pārtikas un veterinārā dienesta izmantoto pesticīdu atlieku noteikšanas metožu jutīgums nav pietiekams, lai būtu iespējams izvērtēt rezultātus saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos noteiktajām normām. Tādējādi rezultātu izvērtēšana lielā mērā kļūst atkarīga no Pārtikas un veterinārā dienestā iesniegto rezultātu uzrādītās kļūdas robežas.

2.3.1.2. Zinātniskās pētniecības iestādes

Latvijas Universitātes hidroekoloģijas institūts

Latvijas Universitātes hidroekoloģijas institūta jūras monitoringa nodaļas laboratorija ir lielākā no pētniecības iestāžu akreditētajām laboratorijām, un tās galvenie pētnieciskā darba virzieni ir jūras hidroķīmiskie, hidrobioloģiskie, ģeoķīmiskie un bioģeoķīmiskie pētījumi.

Laboratorijas rīcībā ir gāzu hromatogrāfs un masas spektrometrs, kā arī ir akreditētas modificētas metodes NOP noteikšanai sedimentos un dzīvniekos.

Lielāko daļu no analīžu apjoma veido neorganisko vielu analīzes, taču laboratorijā tiek arī noteikti PAO (gruntī) un PHB (moluskos un zivīs).

No aptuveni vairāk nekā 5000 ikgadējām analīzēm ap 150 ir organisko savienojumu analīzes (PAO gruntīs un PHB moluskos/zivīs).

BO VSIA “Valsts agroķīmisko pētījumu centrs”

BO VSIA “Valsts agroķīmisko pētījumu centrs” toksikoloģijas laboratorija nodarbojas ar augšņu agroķīmisko izpēti un mēslojuma efektivitātes pētījumiem.

Laboratorijas rīcībā ir gāzu hromatogrāfs, detektori un kolonnas, kas nodrošina iespēju noteikt pesticīdu (DDT, aldrīns, dieldrīns, heptahlori, HCH) un PHB saturu. Detektēšanas limits PHB un NOP pesticīdiem ir 0,0025 mg.

No kopējā analīžu skaita laboratorijā 70% saistās ar pesticīdu atlieku, PHB un nitrātu analīzēm augu izcelsmes produktos, augsnē un ūdenī.

Latvijas Organiskās sintēzes institūts

Latvijas Organiskās sintēzes institūta bioloģiski aktīvu savienojumu analīzes laboratorija nodarbojas ar ārstniecības preparātu ķīmisko, fizikāli ķīmisko un mehānisko testēšanu.

Laboratorijai ir vērā ņemama pieredze NOP pesticīdu noteikšanā – tā ir piedalījies nelikvīdo pesticīdu, t.sk. NOP pesticīdu, identificēšanā PHARE finansētā projekta “Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide” ietvaros. Projekta ietvaros laboratorija ir veikusi vairākus tūkstošus analīžu.

Rīgas Stradiņa universitātes darba vides un veselības institūts

Rīgas Stradiņa universitātes darba vides un veselības institūta higiēnas un arodslimību laboratorijas laboratorisko izmeklējumu jomas ir darba vides piesārņojuma novērtējums un arodslimību agrīnā diagnostika.

Laboratorijas rīcībā ir gāzu hromatogrāfs ar elektronu satveres detektoru, kolonnas. Atestētās metodes ļauj veikt PHB, NOP pesticīdu un PAO analīzes biovides paraugos.

Liels vairums (80%) no analīzēm ir ķīmisko vielu koncentrāciju noteikšana gaisa paraugos. Taču šī Latvijā pašlaik ir vienīgā iestāde, kurā tiek veiktas ķīmiskās analīzes biovides (asinīs, audos, matos) paraugos. Ķīmiskās analīzes biovidēs veido 15% no kopējā analīžu daudzuma.

2.3.1.3. Personāla apmācība un kvalifikācijas celšana

Kvalifikācijas celšana un zināšanu papildināšana ķīmisko vielu analītiskās kontroles jomā pamatā tiek nodrošināta ārvalstīs vai arī apmācības noorganizējot uz vietas ārvalstu ekspertu vadībā. Laikā no 1999.-2004.g. Vides ministrija, Latvijas Vides aģentūra, Pārtikas un veterinārais dienests, Valsts vides inspekcija, Sabiedrības veselības aģentūra, kā arī zinātnisko iestāžu un universitāšu speciālisti piedalījušies vairāk nekā 20 atbilstošās apmācībās, ceļot savu kvalifikāciju NOP kontroles jomā.

2.3.2. Pašreizējais NOP monitorings valsts monitoringa programmu ietvaros

NOP monitorings tiek veikts četrās valsts monitoringa programmās, kā arī to apakšprogrammās (skat. 3.9. tabulu).

3.9. tabula

Valsts monitoringa programmas, kuru ietvaros tiek veikts NOP monitorings

Monitoringa programma	Monitoringa veicējs	Koordinējošā institūcija	Apraksts saistībā ar NOP
Pesticīdu atlieku kontroles programma dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes	Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas	Pārtikas un veterinārais dienests	Veterināro zāļu, mikotoksīnu, smago metālu, pesticīdu un PHB noteikšana dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes pārtikas

produktiem	diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija		produktos.
Dioksīnu valsts uzraudzības programma	Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija	Pārtikas un veterinārais dienests	Nosaka dioksīnu koncentrāciju Baltijas jūras zivīs (analīzes veic ārzemju laboratorijās).
Nacionālās Vides monitoringa programmas Dzeramā ūdens monitoringa apakšprogramma	Sabiedrības veselības aģentūra ķīmijas laboratorija	LVĢMA	Kopā nosaka aptuveni 74 rādītājus, t.sk. benzo(a)pirēnu, NOP pesticīdu, PHB, PAO.
Nacionālās Vides monitoringa programmas Jūras monitoringa apakšprogramma	Latvijas Universitātes Hidroekoloģijas institūts	LVĢMA	Tiek analizētas PAO koncentrācijas sedimentos, kā arī PHB un DDT koncentrācijas jūras asaros, reņģēs un gliemenēs.
Pesticīdu atlieku kontroles programma augu valsts produktiem	Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra pārtikas kontroles laboratorija	Pārtikas un veterinārais dienests	Pesticīdu satura monitorings augu izcelsmes produkcijā (hlororganiskie pesticīdi, fosfororganiskie pesticīdi, piretroīdi, karbamāti, ditiokarbamāti utt.).

Vides nacionālā monitoringa programma

Vides nacionālās monitoringa programmas mērķis ir izveidot Eiropas Savienības tiesību aktu, starptautisko konvenciju un Latvijas normatīvo aktu prasībām atbilstošu vides monitoringa informācijas sistēmu, kas nodrošina sabiedrību, lēmumu pieņēmējus, ekspertus nacionālā un starptautiskā līmenī ar patiesu, mērķorientētu un kvalitatīvu vides informāciju.

Vides nacionālās monitoringa programmas ietvaros tiek apkopoti vides dati, kas Latvijai nepieciešami, lai laicīgi konstatētu un novērstu gaisa un ūdens piesārņojumu. NOP monitorings tiek veikts četrās Vides nacionālās monitoringa programmas apakšprogrammās: Gaisa piesārņojošo vielu emisiju monitoringa apakšprogramma; Dzeramā ūdens kvalitātes monitoringa apakšprogramma; Jūras monitoringa apakšprogramma un Notekūdeņu emisiju monitoringa apakšprogramma.

Vairākās apakšprogrammās NOP netiek mērīti atsevišķi, bet tiek mērīta to kopējā organiski adsorbējamā frakcija, nosakot organiski adsorbējamus halogēnus (AOX), proti: Pazemes ūdeņu monitoringa apakšprogramma; Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs esošo pazemes ūdeņu monitoringa apakšprogramma; Īpaši piesārņotās teritorijās esošo pazemes ūdeņu monitoringa apakšprogramma.

Gaisa piesārņojošo vielu emisiju monitoringu veido operatoru veiktā emisiju inventarizācija – gaisa piesārņojošo vielu emisiju intensitātes, emisiju apjoma (t/gadā) un emisiju koncentrācijas monitorings un sistemātiska situācijas atbilstības kontrole pēc sākotnējās inventarizācijas datiem. Operators ziņo par piesārņojošo vielu emisijām gaisā, aizpildot Valsts statistiskā pārskata "Nr. 2 – Gaiss" veidlapu un iesniedzot to Valsts vides dienestā.

Dzeramā ūdens monitorings ietver regulāras dzeramā ūdens kvalitātes laboratoriskās pārbaudes ar mērķi iegūt informāciju par tā nekaitīgumu un kvalitāti. Dzeramā ūdens monitorings iedalās kārtējā un auditmonitoringā. Auditormonitorings ir pārbaude par dzeramā ūdens atbilstību visiem noteiktajiem kvalitātes un nekaitīguma rādītājiem. Pārbaudes tiek veiktas retāk un ietver plašu izmeklējuma programmu (t.sk. NOP pesticīdus un PAO). Iedzīvotājiem piegādātā ūdens auditmonitoringu veic Sabiedrības veselības aģentūra, bet pārtikas uzņēmumos to par saviem līdzekļiem organizē un nodrošina uzņēmuma īpašnieks vai vadītājs.

Jūras monitorings tiek veikts Rīgas līcī saskaņā ar HELCOM Baltijas jūras monitoringa programmas un Eiropas Parlamenta un Padomes 2000.gada 23.oktobra Direktīva 2000/60/EK, ar ko nosaka Kopienas rīcību ūdens resursu politikas jomā un Padomes 1992.gada 21.maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību, prasībām. Programmas ietvaros vienlaicīgi ar hidroloģiskajiem un meteoroloģiskajiem novērojumiem tiek veikti jūras ūdens hidrobioloģiskie un hidroķīmiskie novērojumi. Piekrastes zivju monitorings tiek veikts atbilstoši HELCOM metodikai. Monitorings tiek veikts biocenozes, populāciju, individuālajā un audu līmenī. No 2002. gada uzsākti sistemātiski hlororganisko savienojumu un smago metālu koncentrāciju novērojumi.

Notekūdeņu emisiju monitoringa apakšprogrammas ietvaros operatori, kas novada notekūdeņus virszemes ūdeņos vai kanalizācijas sistēmā, veic notekūdeņu emisijas monitoringu. Prasības monitoringa veikšanai – biežums, nosakāmie paraugu ņemšanas vietas parametri – un notekūdeņu novadīšanas limiti tiek noteikti atbilstošās kategorijas atļaujā piesārņojošās darbības veikšanai (saskaņā ar likumu "Par piesārņojumu"). Par piesārņojošo vielu

emisijām operators ziņo, aizpildot Valsts statistiskā pārskata "Nr. 2 – Ūdens" veidlapu un iesniedzot to Valsts vides dienestā.

Pesticīdu atlieku kontroles programma dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produktiem

Programmas mērķis ir veikt pesticīdu atlieku– veterinārfarmakoloģisko preparātu, t.sk. aizliegto zāļu un augšanas stimulatoru, kā arī vides piesārņojuma atlieku, kontroli dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produktiem, uzraudzīt un atklāt pesticīdu atlieku rašanās cēloņus dzīvnieku izcelsmes produktos, fermās, kautuvēs, piena fermās, zivju pārstrādes uzņēmumos un olu savākšanas un šķirošanas uzņēmumos, kas Latvijas valstij nodrošina tiesības eksportēt uz Eiropas Savienības dalībvalstīm dzīvnieku izcelsmes produktus.

Programmas ietvaros tiek izmeklēti liellopu, cūkgaļas, mājputnu, aitu, trušu, zivju un medījumu gaļas produkti, piens, olas un medus. Paraugu skaits programmas izpildei tiek aprēķināts, ņemot vērā iepriekšējā gadā iegūtās produkcijas apjomu saskaņā ar Eiropas Padomes 1996.gada 29. aprīļa Direktīvu 96/23/EK, ar ko paredz pasākumus, lai kontrolētu noteiktas vielas un to atliekas dzīvos dzīvniekos un dzīvnieku izcelsmes produktos, un ar ko atceļ Direktīvu 85/358/EEK un Direktīvu 86/469/EEK, kā arī Lēmumu 89/187/EEK un 91/664/EEK, saskaņā ar Komisijas 1997.gada 27.oktobra Lēmumu 97/747/EK ar ko nosaka, cik daudz un cik bieži ņem paraugus, kas paredzēti ar Padomes Direktīvu 96/23/EK, lai kontrolētu noteiktas vielas un to atliekas dzīvos dzīvniekos un dzīvnieku izcelsmes produktos, un saskaņā ar Komisijas 1998.gada 23.februāra Lēmumu 98/179/EK, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus par paraugu oficiālu ņemšanu konkrētu vielu un to atlieku kontrolei dzīvos dzīvniekos un dzīvnieku izcelsmes.

Programmas ietvaros paraugus ņem tikai no Latvijas izcelsmes produkcijas.

Pesticīdu atlieku kontroles programma augu izcelsmes produktiem

Programmas mērķis ir noteikt, kāds ir augu un augu izcelsmes produktu piesārņojumu ar pesticīdiem, kā arī īstenot Latvijā vienotu pesticīdu monitoringa programmu augu izcelsmes produktiem un iesaistīties Eiropas Savienības koordinētajā pesticīdu kontroles programmā atbilstoši Komisijas 2000.gada 28.marta Regulas (EK) Nr. 645/2000, kas nosaka sīki izstrādātas ieviešanas normas, kuras vajadzīgas, lai pareizi darbotos Padomes Direktīvas 86/362/EEK 7. panta un Padomes Direktīvas 90/642/EEK 4. panta zināmi noteikumi, kas saistīti ar kontroles pasākumiem attiecībā uz pesticīdu atlikumu maksimālo līmeni labībā, uz tās, augu izcelsmes produktos un uz tiem, to skaitā attiecīgi augļos un dārzeņos un uz tiem, prasībām.

Programma paredz nosakāmās pesticīdu atliekas, kā arī paraugu skaitu un augu vai augu izcelsmes produktu veidus, kuriem paredzēts ņemt paraugus. Programmas ietvaros paraugi tiek ņemti gan no Latvijas izcelsmes, gan importētās produkcijas.

Dioksīnu kontroles programma

Dioksīnu kontroles programmas mērķis ir nodrošināt informāciju par dioksīnu līmeņiem Baltijas jūras zivju eksporta produkcijā.

Dioksīnu kontroles programma izveidota saskaņā ar Komisijas 2002.gada 4.marta Rekomendāciju Nr. 2002/201, kas nosaka, ka katrā dalībvalstī jāizstrādā un jārealizē monitoringa programma dioksīnu noteikšanai.

2.3.3. NOP monitoringu regulējošie normatīvie akti

Maksimāli pieļaujamās NOP koncentrācijas un monitoringa kārtību Latvijā nosaka valsts monitoringa programmas, kā arī virkne normatīvo aktu (skat. 3.10. tabulu), turklāt monitoringā nosakāmie NOP ir noteikti nevis vienā, bet gan vairākos Ministru kabineta noteikumos (skat. 3.11. tabulu).

3.10. tabula

Būtiskākie normatīvie akti, kas reglamentē NOP monitoringu

NOSAUKUMS	PIEŅEMŠANAS DATUMS	APRAKSTS SAISTĪBĀ AR NOP
Likums “Par piesārņojumu”	2001.gada 15.marts	Likums “Par piesārņojumu” nosaka, ka piesārņojošo vielu novadītāja – operatora pienākums ir regulāri kontrolēt piesārņojošo vielu emisiju apjomu, veikt to monitoringu un sniegt informāciju vides monitoringa koordinējošai institūcijai (LVĢMA) Ministru kabineta noteikumos noteiktā kārtībā. LVĢMA koordinē vides kvalitātes monitoringa veikšanas darbus, apkopo un publicē monitoringa rezultātus.
Pārtikas aprites uzraudzības likums	1998.gada 6.marts	Likumā pārtikas aprites valsts uzraudzības un kontroles funkcijas ir deleģētas Pārtikas un veterinārajam dienestam, kura pārziņā ir uzraudzīt un kontrolēt pārtikas produktu un fasētā dzeramā ūdens atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām kvalitātes prasībām. Pārtikas un veterinārais dienests izstrādā un zemkopības ministrs pēc saskaņošanas ar labklājības ministru katru gadu līdz 1.maijam apstiprina monitoringa programmu nākamajam gadam. Monitoringa programma ir pesticīdu atlieku kontroles sastāvdaļa, un

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

NOSAUKUMS	PIEŅEMŠANAS DATUMS	APRAKSTS SAISTĪBĀ AR NOP
		tajā norāda inspicējamās pesticīdu atliekas un produktus, kā arī inspicēšanas veidu un biežumu.
Augu aizsardzības likums	1998.gada 30.decembris	Reglamentē pesticīdu (t.sk. NOP pesticīdu) atlieku kontroles prasības pārtikas produktos. Likumā ir ietverta prasība veikt pesticīdu monitoringu pārtikā.
Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 "Par vides monitoringu un piesārņojošo vielu reģistru"	2003.gada 4.aprīlis	Nosaka, ka vides monitoringu organizē vai veic Vides ministrijas, Veselības ministrijas un Zemkopības ministrijas padotībā esošās institūcijas atbilstoši savai kompetencei un piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem, kā arī komercsabiedrības par saviem līdzekļiem. Piesārņojošo vielu emisiju monitoringu veic operators saskaņā ar vides aizsardzību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem, kā arī ņemot vērā A vai B kategorijas piesārņojošu darbību veikšanas atļaujā ietvertos nosacījumus. Noteikumos ir paredzēta kārtība, kādā operatori veic monitoringu un sniedz informāciju par monitoringa rezultātiem, kā arī noteikta piesārņojošo vielu reģistrā iekļaujamā informācija un emisiju datu uzskaites kārtība.
Ministru kabineta noteikumi Nr. 323 "Prasības atkritumu sadedzināšanai un atkritumu sadedzināšanas iekārtu darbībai"	2003.gada 17.jūlijs	
Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 "Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī"	2002.gada 22.janvāris	
Ministru kabineta noteikumi Nr. 476 "Par pesticīdu atlieku kontroli augu valsts izcelsmes produktos"	2003.gada 26.augusts	Noteikumi nosaka maksimāli pieļaujamo pesticīdu atlieku daudzumu augu valsts izcelsmes produktos un kārtību, kādā veicama pesticīdu atlieku kontrole, sākot ar brīdi, kad produkti tiek iekļauti pārtikas apritē.
Ministru kabineta noteikumi Nr. 165 "Par pesticīdu atlieku kontroli"	2004.gada 25.marts	Noteikumi nosaka maksimāli pieļaujamo pesticīdu atlieku (arī augu aizsardzības līdzekļu atlieku) daudzumu dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos un produktos, kas paredzēti dzīvnieku barības ražošanai, kā arī pesticīdu atlieku kontroles kārtību.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

NOSAUKUMS	PIEŅEMŠANAS DATUMS	APRAKSTS SAISTĪBĀ AR NOP
dzīvnieku izcelsmes produktos”		
Ministru kabineta noteikumi Nr. 235 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”	2003.gada 29.aprīlis	Noteikumi nosaka kvalitātes prasības ūdenim, kas tiek izmantots dzeršanai, uztura pagatavošanai, saimnieciskajām vajadzībām, kā arī tirdzniecībai un pārtikas ražošanai, kā arī apraksta dzeramā ūdens kvalitātes monitoringa un kontroles kārtību. Dzeramā ūdens kvalitāti, ko iedzīvotājiem piegādā pa ūdensapgādes sistēmām, kontrolē Valsts sanitārā inspekcija, savukārt Pārtikas un veterinārais dienests kontrolē dzeramo ūdeni, ko izmanto pārtikas uzņēmumos.

3.11. tabula

Normatīvie akti, kuros ir noteikts atsevišķu NOP monitorings

NOSAUKUMS	NOSAKĀMIE NOP
Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 “Noteikumi par vides monitoringu un piesārņojošo vielu reģistru” (08.04.2003)	Gaiss – HCB, HCH, PAO, dioksīni, furāni Ūdens – endrīns, HCB, HCH, PAO, PHB
Ministru kabineta noteikumi Nr. 323 “Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos” (17.06.2003)	Gaiss, ūdens – dioksīni un furāni
Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (22.01.2002)	Ūdens – aldrīns, dieldrīns, endrīns, HCB, HCH, PAO (benzopirēns, benzofluorentēns, indenopirēns), PHB
Ministru kabineta noteikumi Nr. 476 “Noteikumi par pesticīdu atlieku kontroli augu valsts izcelsmes produktos” (26.08.2003)	DDT, aldrīns, dieldrīns, heptahlori, HCH, lindāns
Ministru kabineta noteikumi Nr. 165 “Noteikumi par pesticīdu atlieku kontroli dzīvnieku izcelsmes produktos” (25.03.2004)	Aldrīns, dieldrīns, DDT, endrīns, heptahlori, HCB, HCH
Ministru kabineta noteikumi Nr. 235 “Dzeramā ūdens obligātā nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitorings un kontroles kārtība” (29.04.2003)	Benzo(a)pirēns, PAO (summa)*, pesticīdi**

* benzo(b)fluorentēns, benzo(k)fluorentēns, benzo(ghi)perilēns, indeno(1,2,3-cd)pirēns

** Ūdenī nosaka tikai tos pesticīdus, kuru klātbūtne tajā ir iespējama. Ja ūdenī ir konstatēts aldrīns, dieldrīns, heptahlori un heptahloru epoksīds, rādītāju norma ir 0,030 µg/l. Pesticīdiem noteikta visu atsevišķo analizējamo pesticīdu summa.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

NOP monitorings pārtikā

Padomes 2001.gada. 29.novembra Regula (EK) Nr. 2375/2001, ar ko groza Komisijas Regulu (EK) Nr. 466/2001, ar kuru nosaka dažu piesārņotāju maksimālos pieļaujamos līmeņus pārtikas produktos (teksts attiecas uz Eiropas ekonomisko zonu), nosaka maksimāli pieļaujamo dioksīnu koncentrāciju zivīs, zvejas produktos, pienā un piena produktos. Pēc 2002.gada 1.jūlija, eksportējot zvejas un piena produktus uz Eiropas Savienības dalībvalstīm, eksportētājvalstij jāapliecina dioksīnu koncentrācijas līmenis šajos produktos.

NOP monitorings cilvēku organismos

Kaut arī par NOP koncentrāciju Latvijas iedzīvotāju organismos, piemēram, asinīs un mātes pienā, ir zināms ļoti maz, NOP monitorings cilvēka organismā Latvijā veikts netiek.

2.3.4. Valsts monitoringa programmās iegūtie dati par NOP

NOP monitorings valstī tiek veikts salīdzinoši neilgi, tāpēc uzkrātie dati nav pietiekami, lai detalizēti spriestu par vides piesārņojumu ar NOP un NOP slodzēm uz vidi. Tomēr NOP parametri ar katru gadu tiek ietverti arvien lielākā skaitā monitoringa programmu, un līdz ar to pakāpeniski pieaug datu pilnīgums.

Nacionālās vides monitoringa programmas Ūdeņu monitoringa daļas Jūras monitoringa apakšprogramma

Sākot ar 2001.gadu Nacionālās vides monitoringa programmas Jūras monitoringa apakšprogrammas ietvaros tiek veiktas PAO analīzes gruntī un noteiktas PHB koncentrācijas zivīs un gliemenēs.

2002.gadā noteiktās PAO koncentrācijas gruntī ir ievērojami zemākas, salīdzinot ar 2001.gada datiem, un iekļaujas Baltijas jūras atklātajai daļai tipiskajā koncentrāciju intervālā. Piesārņojums ar PAO ir novērtēts kā zems (raksturīgs Baltijas jūras tīrākajām daļām).

2002.gadā veiktie PHB koncentrāciju mērījumi reņģēs un gliemenēs rāda, ka iegūtās vērtības iekļaujas Baltijas jūrai raksturīgajā intervālā. Gliemenēs PHB ir konstatēti ievērojami augstākā koncentrācijā. Salīdzinot datus, nav atrastas noteiktas sakarības piesārņojuma izvietojumā.

2003.gadā Latvijas Universitātes Hidroekoloģijas institūta noteiktās PAO koncentrācijas sedimentos bija ļoti augstas, pārsniedzot pat daudzgadīgos maksimumus. Atskaitē konstatēts, ka PAO koncentrāciju izmaiņas visās Rīgas

jūras līča zonās ir līdzīgas, koncentrāciju sadalījuma attiecībai paliekot nemainīgai, t.i., piesārņojuma avotu teritoriālā izcelsme salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem nemainās. Secinājums: piesārņojuma avots, kas atrodas Rīgas apkārtnē, ir jauns vai krasi pieaudzis 2003.gadā. Ienestās vielas ir vidē stabilas, un tās viegli izplatās līča akvatorijā.

Nacionālās vides monitoringa programmas Gaisa un klimatu pārmaiņu monitoringa daļas Gaisu piesārņojošo vielu emisiju monitoringa apakšprogramma

2002.gadā NOP emisiju gaisā monitoringu valstī veica trīs uzņēmumi. Mērītas tika benz(a)pirēna (3,4–benzapiirēns) emisijas gaisā. 2002. gadā kopējais emisiju apjoms bija 0,007t.

Neviens uzņēmums valstī nesniedz pārskatus par NOP emisijām ūdenī, un tādējādi datu par emisiju apjomiem ūdenī nav.

Nacionālās vides monitoringa programmas Ūdeņu monitoringa daļas Dzeramā ūdens monitoringa apakšprogramma

2003. un 2004.gadā dzeramajā ūdenī ir veiktas aptuveni 600 auditmonitoringa analīzes, t.sk. NOP pesticīdu un PAO (benzapiirēna) analīzes. Rezultāti rāda, ka dzeramajā ūdenī NOP pesticīdu un benzapiirēna koncentrācijas ir ļoti zemas, nereti zem instrumentu detektēšanas robežas.

Pesticīdu atlieku kontroles programma dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produktiem

2003.gadā tika veikti 15 PHB un 15 NOP pesticīdu izmeklējumi dzīvnieku taukos, 13 NOP pesticīdu izmeklējumi pārtikas subproduktos, 8 izmeklējumi zivju produkcijā un 70 izmeklējumi zīdaiņu un bērnu uzturā. Kopumā dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos veiktas 15 PHB analīzes un 106 NOP pesticīdu analīzes.

Nevienā no paraugiem netika konstatēta paaugstināta NOP pesticīdu vai PHB koncentrācija.

Pesticīdu atlieku kontroles programma augu valsts produktiem

2002.gadā augu valsts pārtikas paraugos tika veiktas 100 pesticīdu analīzes, 2003.gadā – 166, bet 2004.gadā plānots veikt 155 analīzes. Turklāt paraugi tiek ņemti gan no Latvijas, gan importētās pārtikas produkcijas.

Svarīgi norādīt, ka nosakāmo pesticīdu skaits stipri variē – 2002.gadā programmā bija iekļauti 8 NOP pesticīdi, 2003.gada programmā netika paredzēts neviens NOP pesticīds, bet 2004.gadā programmā ir iekļauts DDT.

Nevienā no analīzēm nav ticis konstatēts paaugstināts NOP pesticīdu saturs.

Dioksīnu valsts uzraudzības programmas

Programmas ietvaros 2002.gadā uz Centrālo zinātnes laboratoriju Lielbritānijā tika nosūtīti 24 paraugi, no kuriem 6 (brētliņas un reņģes) tika atklāts nedaudz palielināts dioksīnu daudzums.

2003.gadā pētījums tika novirzīts uz siļķu, reņģu un lašu analīzēm. 40 paraugi, kas ņemti no dažādām vietām gar Latvijas krastu, tika analizēti 2003.gadā.

2004.gadā dioksīnu analīzēm paredzēts ņemt 16 piena un piena produktu paraugus, kā arī 34 zivju (brētliņas, reņģes, laši, lašu ikri) paraugus.

2.3.5. Īstenotie ar NOP saistītie pētījumi

Latvijā galvenokārt ir pētīts vides piesārņojums ar NOP pesticīdiem (DDT un tā metabolītiem) un PHB, turklāt liels vairums pētījumu ir tapuši Zviedrijas un Latvijas pētnieku ciešā sadarbībā starptautisko projektu ietvaros (skat. 3.13. tabulu).

Pētījumu rezultāti liecina, ka DDT un PHB piesārņojums Latvijā nav būtisks, taču konstatētās piesārņojuma koncentrācijas atrodas samērā plašā diapazonā. Ļoti maz ir zināms par NOP koncentrācijām cilvēka organismā, kā arī NOP fona koncentrācijām atmosfēras gaisā. Samērā nepilnīgs priekšstats ir arī par NOP koncentrācijām pārtikas produktos: lai gan veiktie pētījumi neliecina par augstiem NOP līmeņiem, saskaņā ar ekspertu aplēsēm un vairāku vienreizēju mērījumu rezultātiem atsevišķos pārtikas produktos NOP koncentrācijas tomēr varētu būt paaugstinātas.

2.4. Informācija par NOP apriti

Lai savlaicīgi pieņemtu iespējami efektīvus lēmumus, kas nodrošina NOP izraisītā riska samazināšanos, gan fiziskajām, gan juridiskajām personām ir nepieciešama attiecīga informācija.

Kārtību, kādā fiziskās un juridiskās personas valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldību iestādēs ir tiesīgas iegūt informāciju un to izmantot, Latvijā nosaka

1998.gada 6.novembra Informācijas atklātības likums. Likuma mērķis – nodrošināt sabiedrībai pieeju informācijai, kas normatīvajos aktos noteikto funkciju veikšanai ir valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību iestāžu rīcībā.

2.4.1. Informācijas sistēmas un datu bāzes

Īstenojot valsts monitoringa programmas, kā arī apkopojot uzņēmumu pašmonitoringa datus, tiek uzkrāts liels informācijas daudzums. Lai nodrošinātu pēc iespējas daudzpusīgāku iegūto datu izmantošanu, tiek veidotas un attīstītas dažādas valsts informācijas sistēmas². Kārtību, kādā veido, reģistrē, uztur, lieto, reorganizē vai likvidē valsts informācijas sistēmas, nosaka 2002.gada 2.maija Valsts informācijas sistēmu likums.

Vides informācijas sistēmas izveidi, uzturēšanu un pilnveidošanu veic LVĢMA.

Datu bāzes, kas tieši un netieši saistītas ar NOP, uztur LVĢMA, Pārtikas un veterinārais dienests, Sabiedrības veselības aģentūra, Latvijas Universitātes Hidroekoloģijas institūts un Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, taču to saturs un izmantojamība ir atšķirīga. LVĢMA veic valsts nozīmes vides datu apkopošanu un analīzi. Datus par pārtikas un dzeramā ūdens kvalitāti apkopo un analizē Pārtikas un veterinārais dienests, bet datus par dzeramā ūdens kvalitāti nefasētā veidā un peldūdeņu kvalitāti apkopo Sabiedrības veselības aģentūra.

Latvijas vides un hidrometeoroloģijas aģentūra

LVĢMA datu bāzes atspoguļo slodzes vidē un vides stāvokli. Visas LVĢMA datu bāzes ir pieejamas elektroniskā formā internetā. LVĢMA svarīgākās datu bāzes, kas saistās ar NOP:

- ◆ Valsts statistikas pārskats “Nr.2 – Ūdens” (datu bāze par ūdens izmantošanu un piesārņošanu valstī un ūdens lietošanas atļaujām);
- ◆ Valsts statistikas pārskats par gaisa aizsardzību “Nr.2 – Gaiss” (datu bāze par izmešiem gaisā, katlu māju un izmantotā kurināmā tehnoloģisko raksturojumu u.c.);
- ◆ Valsts statistikas pārskats “Nr.3 – Atkritumi” (datu bāze sadzīves un bīstamo atkritumu uzskaitē);

² Valsts informācijas sistēma – strukturizēts informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju aprīkojuma un datu bāzu kopums, kuru lietojot tiek nodrošināta valsts funkciju izpildei nepieciešamās informācijas ierosināšana, radīšana, apkopošana, uzkrāšana, apstrādāšana, izmantošana un iznīcināšana.

- ◆ Ķīmisko vielu un produktu reģistrs (datu bāze par Latvijā ražotajām un importētajām ķīmiskajām vielām un produktiem);
- ◆ Informatīvā sistēma – “Noturīgie organiskie piesārņotāji” (datu bāzē apkopota informācija par NOP pesticīdu un PHB piesārņojumu, kā arī inventarizācijas gaitā uzskaitītajām PHB saturošajām iekārtām un potenciāli ar NOP piesārņotām vietām);
- ◆ Virszemes ūdeņu kvalitātes monitoringa datu bāze (datu bāzē apkopoti dati par virszemes ūdens monitoringa realizācijas gaitā iegūtajiem rezultātiem);
- ◆ Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu informācijas sistēma (datu bāzē apkopota informācija par piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām)

Valsts statistikas pārskatos “Nr.2 – Gaiss” un “Nr.2 – Ūdens” ir apkopoti un uzglabāti dati par periodu no 1991.gada, bet “Nr.3 – Atkritumi” satur divu citu datu bāzu informāciju, proti, “Nr.3 – BA” (Pārskats par bīstamajiem atkritumiem), kurā apkopoti dati kopš 1997.gada, un “Nr.3 – SA” (Pārskats par sadzīves atkritumiem), kurā apkopoti dati kopš 2001.gada.

Ķīmisko vielu un produktu reģistrs pilnībā tika pabeigts 2003.gadā, un pašlaik tur esošie dati ir pieejami Valsts vides dienestam, Valsts darba inspekcijai, Valsts sanitārajai inspekcijai, un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam. Līdz 2001.gadam bīstamo ķīmisko vielu un produktu lietošanas apjomu uzskaitē tika izmantota datu bāze “4 – KP”, kas satur informāciju par 1995.–2001.gadu.

Informatīvā sistēma – NOP tika izveidota 2003.–2004.gadā ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta projekta “Nacionālā ieviešanas plāna par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem sagatavošana Stokholmas konvencijas ietvaros” gaitā.

Pārtikas un veterinārais dienests

Pārtikas aprites kontroles monitoringa rezultātus Pārtikas un veterinārais dienests apkopo elektroniskā datu bāzē. Datu bāzē tiek uzkrāti dati par uzņēmumu, informācija par izmeklējamo paraugu, analīžu rezultāti un slēdziens. Informācija elektroniskā datu bāzē tiek apkopota kopš 2003.gada un tajā ir iekļauta informācija par pārtikas aprites kontroles rezultātiem kopš 2001.gada. Saistībā ar NOP, datu bāzē ir apkopota informācija par 165 hlrororganisko pesticīdu izmeklējumiem un 42 PHB izmeklējumiem augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos kopš 2001.gada.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

Valsts Sanitārā robežinspekcija informāciju par savas kompetences ietvaros veiktajām pārtikas produktu pārbaudēm apkopo atsevišķā datu bāzē, kura pēc struktūras ir līdzīga Pārtikas un veterinārā dienesta Pārtikas aprites un kontroles datu bāzei.

Sabiedrības veselības aģentūra

Sabiedrības veselības aģentūras datu bāzēs tiek apkopota informācija par dzeramā ūdens kvalitāti un peldūdeņu kvalitāti. Peldūdeņu dati pagaidām tiek uzkrāti reģionālajā līmenī, bet nacionālajā līmenī Sabiedrības veselības aģentūra tikai plāno to darīt. Dati par dzeramā ūdens monitoringu ir apkopoti un publiski pieejami, sākot ar 2000.gadu. Dzeramā ūdens datu bāzē apkopo kārtējā monitoringa un auditmonitoringa rezultātus. Dzeramā ūdens datu bāzē informācija tiek uzkrāta kopš 1997.gada. 2003.gadā datu bāzē apkopotas ziņas par 2500 ķīmiskajām un mikrobioloģiskajām paraugu analīzēm.

3.4.2. Informētība un zināšanas par NOP dažādās auditorijās

Informētība un zināšanas par NOP dažādās auditorijās Latvijā līdz šim ir veikta vienīgi ANO Attīstības programmas/Pasaules Vides fonda projekta gaitā. Projekta ietvaros tika noskaidrota dažādu sabiedrības mērķa grupu informētība par NOP, kā arī tika rīkoti semināri atsevišķām mērķauditorijām, lai apmācītu speciālistus un informētu plašu sabiedrību, tai skaitā studentus un skolniekus.

Projekta gaitā tika īstenota sabiedrības informēšanas kampaņas “STOP NOP!”, sagatavojot un izdodot brošūras par NOP 20 000 eksemplāros, organizējot semināru plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, iesaistot skolas pētījumu sagatavošanā par NOP, noturot diskusijas četrās Latvijas pašvaldībās un sagatavojot tematisko pielikumu laikrakstam “Latvijas Avīze” (tirāža 68 500 eksemplāri) un “Vesti Segodņa” (tirāža 27 000 eksemplāri). Kampaņas laikā nacionālajos un reģionālajos preses izdevumos parādījās ap 70 publikāciju un ap 20 sižetu elektroniskajos medijos.

2.5. Nevalstiskās organizācijas, kas darbojas ar NOP problēmām saistītajās sfērās

Ņemot vērā NOP vielu komplekso raksturu, NOP izraisītā riska samazināšana ir iespējama tikai tad, ja aktīvi līdzdarbojas gan valsts sektors, gan privātais sektors, gan arī nevalstiskās organizācijas. Neviena no Latvijā esošajām nevalstiskajām organizācijām tieši nenodarbojas ar NOP jautājumiem,

taču vairākas ir saistītas ar NOP problēmu skartajām jomām vai arī varētu tikt iesaistītas atsevišķu ar NOP saistīto problēmu risināšanā, piemēram, Latvijas Atkritumu apsaimniekotāju asociācija, Latvijas Ķīmijas un farmācijas uzņēmumu asociācija, Latvijas Energobūvniecības asociācija, Latvijas Testēšanas laboratoriju asociācija u.c.

2.6. NOP ietekme – ilglaicīga un vispārēja

No kumulatīvo efektu novērtēšanas viedokļa īpašu vērību iegūst tās veselībai kaitīgās vielas, kam raksturīgs biokoncentrēšanās fenomens, jo šādas vielas pēc to iekļūšanas vidē ilgstoši ietekmē cilvēku un dzīvnieku veselību pat pēc to pilnīga aizlieguma, tai skaitā NOP.

Vairāk nekā 90% NOP fona ekspozīcijas veido dzīvnieku cilmes uzturprodukti. Dioksīni un furāni uzkrājas pārtikā, tiem no dažādiem emisijas avotiem (piemēram, atkritumu sadedzināšana) vispirms nonākot augsnē vai ūdenskrātuvēs, bet pēc tam iesaistoties biokoncentrēšanās procesos. Tādējādi NOP avoti, kas rada draudus arī cilvēkiem, var būt piesārņota lopbarība vai putnu barība, dīkšaimniecībās audzētas zivis, nepareizi apsaimniekoti notekūdeņi, ganību pārplūšana, atsevišķi pārtikas pārstrādes procesi u.c. Latvijas gadījumā lielākos draudus kā videi, tā veselībai rada sadzīves un rūpniecības atkritumu, salmu un kūlas dedzināšana (ieskaitot ugunsgrēkus), kuru rezultātā veidojas vairāk nekā 60% kopējo nekontrolēto dioksīnu un furānu emisiju.

NOP ietekmei var tik pakļauts ikviens, taču visintensīvāk NOP uzņemšana notiek bērnībā un augšanas periodā (līdz 20 gadu vecumam). Tā, piemēram, ar krūti baroti bērni uzņem apmēram divreiz vairāk dioksīnu (rēķinot uz 1 ķermeņa masas kg) nekā pieaugušie. Tas izskaidrojams ar potenciāli lielāku dioksīnu koncentrēšanos mātes pienā un piena relatīvi lielāku nozīmību uzturā agrīnā vecumā.

No veselības viedokļa pie NOP ietekmētajiem Latvijā pieskaitāmi darbinieki, kas apkalpo PHB saturošās iekārtas, bīstamo atkritumu noliktavu un bīstamo atkritumu dedzinātavu darbinieki, piekrastes iedzīvotāji, kas uzturā daudz patērē Baltijas jūras treknās zivis, grūtnieces, mātes, kas baro bērnus ar krūti, un zīdaiņi, iedzīvotāji, kas dedzina atkritumus un ieelpo piesārņotos dūmus, piesārņoto vietu un tām piegulošo teritoriju iedzīvotāji, bet avāriju vai ugunsgrēku gadījumā – iedzīvotāji, kas atrodas avārijas vietas tiešā tuvumā vai valdošā vēja virzienā.

No ekonomiskā viedokļa zaudējumus var ciest piesārņoto vietu īpašnieki, to uzņēmumu īpašnieki, kuros izmanto PHB saturošās iekārtas, kā arī pašvaldības, kuru teritorijā atrodas piesārņotās vietas.

VIDMPI_220305_NIP; Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam (informatīvā daļa)

Ja netiktu veikti Konvencijā un Protokolā minētie pasākumi NOP izraisītā riska novēršanai, Latvijā varētu palielināties darba vides un avāriju risks uzņēmumos, kuros atrodas PHB saturošās iekārtas, trūkstot centralizētai PHB saturošo atkritumu savākšanas un apsaimniekošanas sistēmai, PHB savākšanas un likvidēšanas process būs laikietilpīgs un dārgs, tādējādi palielināsies iespēja, ka daļa no šīm iekārtām tā arī netiks likvidētas, NOP piesārņotajās vietās saimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ samazināsies īpašumu vērtība un vienlaikus arī attiecīgo iedzīvotāju un zemes īpašnieku ienākumi, iedzīvotāji turpinās dedzināt atkritumus un pastiprināti lietot uzturā Baltijas jūras treknās zivis, pakāpeniski palielinoties NOP emisijām un noplūdēm, dzīvnieku organismos uzkrāsies aizvien lielākas NOP koncentrācijas u.tml.

Augšminēto iemeslu dēļ ilgākā laika posmā varētu samazināties pat atsevišķu dzīvnieku sugu īpatņu skaits, tādējādi izjaucot līdzsvaru starp sugu ekoloģiskajām nišām, kā arī palielinoties ar pārtiku uzņemtajām NOP koncentrācijām utt., iedzīvotāju veselības stāvoklis (kas jau pašlaik atbilstoši daudziem saslimstības un mirstības rādītājiem ir sliktāks nekā vidēji Eiropas Savienībā kopumā) neuzlabosies tik strauji, kā tas sagaidāms citās valstīs, kuras šajā jomā īstēnos mērķtiecīgu politiku.

III Stratēģija

1. Politikas pamatnostādnes

1.1. Nacionālā ieviešanas plāna mērķis

Īstenojot ilgtspējīgu politiku un nodrošinot cilvēku veselības un vides aizsardzību no NOP kaitīgās ietekmes, attīstīt un pastāvīgi pilnveidot optimālāko un efektīvāko NOP pārvaldību.

1.2. Politikas pamatprincipi

- ◆ Iegūt vispusīgu priekšstatu par NOP izraisītā riska Latvijas iedzīvotāju videi un veselībai atrašanās vietām, mērogu un aktualitāti;
- ◆ Aizsargāt cilvēku veselību un vidi no NOP kaitīgās iedarbības, novēršot, ierobežojot un samazinot NOP emisijas un noplūdes, kā arī pakāpeniski pārtraucot NOP un NOP saturošo iekārtu lietošanu;
- ◆ Veicināt sadarbību starp juridiskajām un fiziskajām personām, kas ir tieši vai netieši saistītas ar NOP izraisītajām problēmām vai arī var sekmēt NOP izraisīto problēmu atrisināšanu;
- ◆ Piesaistīt investīcijas, tai skaitā no Pasaules Vides fonda, pasākumiem, kas veicina NOP izraisītā riska cilvēku veselībai vai videi samazināšanu vai likvidēšanu.

1.3. Valsts mērķi saistībā ar NOP

1. Attīstīt integrētu un caurskatāmu normatīvo aktu bāzi un institucionālo sistēmu, kā arī atbalsta shēmu uzņēmējiem, lai tādējādi samazinātu un novērstu NOP iedarbību uz cilvēku veselību un vidi.

2. Saskaņā ar Konvenciju, Protokolu un citiem starptautiskajiem līgumiem nodrošināt globālā piesārņojuma ar NOP būtisku samazināšanu.

3. Nacionālā un globālā mērogā attīstīt un īstenot preventīvos pasākumus, lai nepieļautu jaunu NOP avotu rašanos.

1.4. Nacionālās nozīmes prioritātes

Nacionālās nozīmes prioritātes starp NOP klasēm tika noteiktas Nacionālās nozīmes prioritāšu par NOP noteikšanas seminārā (2004.gada 22.–23.janvāris), kurā piedalījās pārstāvji no vairāk nekā 30 dažādām valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām, zinātniskās pētniecības iestādēm un uzņēmumiem.

Prioritāšu noteikšanas procesā tika apspriesti dažādi ar NOP problēmām saistīti jautājumi, t.sk. NOP piesārņotās teritorijas Latvijā, to nozīme un potenciālā ietekme uz cilvēku veselību; PHB atkritumu un iekārtu daudzums, apsaimniekošana un potenciālās noplūdes; NOP emisijas, to toksiskums un konstatētā limitu pārsniegšana; Latvijas un Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktās prasības u.c. Diskusijās tika panākta vienošanās par šādām nacionālās nozīmes prioritātēm starp NOP klasēm:

1. prioritāte – PHB saturošās iekārtas un atkritumi;
2. prioritāte – NOP emisijas;
3. prioritāte – NOP pesticīdi.

1.5. Rīcības virzieni valsts mērķu sasniegšanai saistībā ar NOP

Lai īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā sasniegtu valsts mērķus cilvēku veselības un vides pasargāšanā no NOP, veicami šādi galvenie uzdevumi:

♦ līdz 2010.gadam:

- Nodrošināt Latvijas normatīvo aktu atbilstību Konvencijas un Protokola prasībām;
- Atrisināt mantoto pesticīdu atkritumu apsaimniekošanas problēmas;
- Attīstīt nepieciešamo institucionālo un tehnoloģisko bāzi drošai PHB saturošo iekārtu un atkritumu apsaimniekošanai un īstenot savlaicīgu un drošu PHB saturošo atkritumu savākšanu un likvidēšanu;
- Uzlabot pašreizējo NOP emisiju pārraudzību un īstenot preventīvos pasākumus ugunsgrēkos un atkritumu dedzināšanas procesos radīto NOP emisiju samazināšanai;
- Veikt NOP piesārņoto vietu plānveida apzināšanu un apsaimniekošanu;

- Izveidot mehānismu mērķtiecīgai informācijas un pieredzes apmaiņai starp vietējām, reģionālajām un starptautiskajām institūcijām, kā arī efektīvai starptautisko līdzekļu piesaistīšanai un izmantošanai;
- Informēt atbilstošās mērķauditorijas par prasībām, kas izriet no Konvencijas un Protokola, kā arī izglītēt NOP visvairāk skartās mērķauditorijas par šo vielu bīstamību un to kopējā daudzuma samazināšanas iespējām;
- Turpināt iesākto NOP monitoringu un izvērtēt jauna NOP monitoringa nepieciešamību, un integrēt to jau esošajās monitoringa shēmās;
- Turpmāko pasākumu plānošanai iegūt datus par NOP koncentrācijām cilvēka organismā un pārtikas produktos.

♦ līdz 2015.gadam:

- Turpināt samazināt NOP emisijas, īpašu uzmanību pievēršot punktveida NOP emisiju avotiem;
- Nodrošināt efektīvu NOP saimnieciskās aprites kontroli un optimizēt NOP piesārņoto teritoriju pārraudzību;
- Attīstīt efektīvu sadarbību starp iesaistītajām un ieinteresētajām valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un zinātniskās pētniecības iestādēm un tādējādi sekmēt ar NOP saistīto problēmu veiksmīgu risināšanu;
- Informēt un izglītēt uzņēmumus un iedzīvotājus par NOP emisiju avotiem, tādējādi veicinot NOP emisiju samazinājumu, kā arī uzlabot sabiedrības zināšanas par NOP saturošiem materiāliem alternatīvu materiālu izvēli un to izmantošanas priekšrocībām;
- Izvērtēt iegūto pieredzi un optimizēt NOP monitoringu vidē, pārtikā un cilvēka organismā.

♦ līdz 2020.gadam:

- Sekmēt aktīvu sabiedrības līdzdalību ar NOP saistīto jautājumu risināšanā;
- Samazināt cilvēku rīcības rezultātā radīto NOP vielu daudzumu un sekmēt ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, veidojot Latvijas iedzīvotājos izpratni par NOP kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, kā arī pakāpeniski radot iedzīvotājos atbildības sajūtu par NOP emisiju samazināšanu.

–

2. Aprēķinātās NIP īstenošanas izmaksas

2.1. tabula

NIP īstenošanas kopējo izmaksu sadalījums pa NIP rīcības plāniem un gadiem, Ls

Nr .	Rīcības plāns	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Kopā pa gadiem
1.	Institucionalās sistēmas stiprināšana un normatīvās bāzes uzlabošana	0	2100	2700	11897	11297	550	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28544
2.	NOP pesticīdu ražošana, eksports un imports, lietošana, krājumi, kā arī NOP pesticīdu atkritumu apsaimniekošana	26800	249700	153950	27600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	458050
3.	PHB PHB saturošo iekārtu ražošana, eksports un imports, lietošana, identifikācija, marķēšana, izņemšana no aprites un utilizācija, kā arī PHB saturošo atkritumu apsaimniekošana	2400	3000	114060	112900	112600	116800	116800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	578560
4.	NOP emisiju samazināšana	0	11080	13780	14000	11300	7300	9100	8020	8020	8020	9820	8740	8740	8740	10540	9460	9460	156120
5.	NOP piesārņoto vietu identifikācija un	0	980	5100	25000	70000	72510	66600	28200	40765	2040	1440	1440	1440	1440	1440	1440	1440	321275

	apsaimniekošana																		
6.	Informācijas apmaiņa un būtisko sabiedrības grupu un institūciju iesaistīšana	0	700	5900	5200	5200	5200	5200	4600	4600	4600	4600	4600	4600	4600	4600	4600	4600	73400
7.	Sabiedrības informēšana, kā arī zināšanu un sapratnes par NOP uzlabošana	0	3370	10200	11950	5680	1430	1430	1670	1310	1310	1310	1310	600	600	600	600	600	43970
8.	Monitorings	30345	35145	44570	144970	136445	117945	118845	42945	42945	36945	37845	36945	36945	36945	37845	36945	36945	1011515
9.	Pētījumi	10000	20000	120000	144450	32000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	326450
10.	Ziņošana un atskaites	0	4200	4200	5340	4200	4200	4200	5340	4200	4200	4200	5340	4200	4200	4200	5340	4200	71760
11.	Ķīmisko vielu iekļaušana Stokholmas konvencijas pielikumu sarakstos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12.	Reģistrēšanās un ziņošana Stokholmas konvencijas specifisko izņēmumu reģistram	0	0	0	40	40	40	40	40	40	40	40	8160	2640	9055	40	40	40	20295
13.	Konvencijas efektivitātes izvērtēšana	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	1600	27200
14.	Tehniskā un finanšu palīdzība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā pa rīcības plāniem		71145	331875	476060	504947	390362	327575	323815	92415	103480	58755	60855	68135	60765	67180	60865	60025	58885	3117139

2.2. tabula

NIP īstenošanas kopējo izmaksu sadalījums pa finanšu avotiem un gadiem, Ls

Finanšu avoti	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Kopā
VB	12 580	44 330	68 415	86 182	66 947	28 950	31 400	29 780	39 405	28 280	8 580	6 940	29 570	35 985	27 870	28 110	26 970	650 294
VB+PL	1 800	55 400	53 450			2 510	2 000		1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	128 120
VB+PB		3 500	2 000					600	600									6 700
PB				12 500	12 500	12 500												37 500
PB+PL				12 500	12 500	12 500												37 500
PL		11 380	15 680	45 200	17 600	17 600	19 400	14 020	14 020	8 020	9 820	8 740	8 740	8 740	10 540	9 460	9 460	228 420
VB+SF	56 765	217 265	229 015	241 065	173 153	141 015	141 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	21 015	1 409 605
VB+PL+SF	-	-	62 500	62 500	62 500	62 500	80 000	27 000	27 000									384 000
PL+SF			45 000	45 000	45 000	50 000	50 000											235 000
Kopā	71 145	331 875	476 060	504 947	390 362	327 575	323 815	92 415	103 480	58 755	60 855	68 135	60 765	67 180	60 865	60 025	58 885	3 117 139

Apzīmējumi: PL – privātie līdzekļi
 VB – valsts budžets
 PB – pašvaldību budžets
 SF – starptautisko fondu līdzfinansējums

3. NIP ieviešana

Nacionālā ieviešanas plānu par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.–2020.gadam ieviešanu koordinē Vides ministrija.

NIP ne vēlāk kā divu gadu laikā pēc Konvencijas spēkā stāšanās ir jāiesniedz Konvencijas Līgumslēdzēju pušu un Eiropas Komisijai.

Vides ministrija pārstāv Latviju Līgumslēdzēju pušu konferencē un ar Konvencijas sekretariāta starpniecību sniedz tai šādu informāciju:

- ◆ informācija par pasākumiem, kas veikti Konvencijas prasību izpildei;
- ◆ pasākumu efektivitātes izvērtējums Konvencijas mērķu sasniegšanā;
- ◆ statistikas dati par katras pielikumā A un pielikumā B uzskaitītās vielas³ kopējo saražoto, importēto un eksportēto daudzumu vai to saprātīgus novērtējumus;
- ◆ to valstu saraksts, uz kurām katra no šīm ķīmiskajām vielām ir eksportēta un importēta;
- ◆ pārskats par Konvencijas 5. pantā uzlikto saistību izpildes stratēģiju izpildes procesu;
- ◆ ziņojumi un cita monitoringā iegūtā informācija par Konvencijas pielikumos A,B un C uzskaitīto ķīmisko vielu klātbūtni un globālo pārvietošanos;
- ◆ informācija par Konvencijas 17. panta pārkāpumiem.

Ženēvas konvencijas “Par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos” Izpildinstitūcijas sanāksmēs Latviju pārstāv Vides ministrija. Ar Eiropas Ekonomikas Komisijas Izpildsekretariāta starpniecību LVĢMA Izpildinstitūcijai regulāri sniedz šādu informāciju:

- ◆ pasākumi, kas veikti Protokola īstenošanai;
- ◆ NOP⁴ emisiju līmeņi;
- ◆ NOP nosēdumi un pārnese lielos attālumos.

Ja attiecībā uz Latviju ir spēkā Protokola 4. pantā paredzētie atvieglojumi, Izpildsekretariātam papildus ir jāiesniedz:

- ◆ attiecīgās vielas ķīmiskais nosaukums;
- ◆ atvieglojuma mērķis;

³ Konvencijas pielikumā A un pielikumā B uzskaitītās vielas: NOP saturošie pesticīdi un PHB, DDT.

⁴ Protokola izpratnē NOP ir NOP saturošie pesticīdi, PHB, PAO, dioksīni, furāni un HHB.

- ◆ atvieglojuma nosacījumi;
- ◆ atvieglojuma periods;
- ◆ personas vai organizācijas, uz kurām attiecināts atvieglojums;
- ◆ vielas emisiju novērtējums un šo emisiju ieguldījuma novērtējums Protokola dalībvalstu kopējā emisiju apjomā.

Saskaņā ar Konvencijas prasībām, NIP ir periodiski jāpārskata, kā arī jāveic izmaiņas atbilstoši Līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumiem. NIP ir lietderīgi pārskatīt atbilstoši valsts mērķu sasniegšanai noteikto uzdevumu izpildes galvenajiem periodiem, t.i., attiecīgi 2010.gadā, 2015.gadā un 2020.gadā, nepieciešamības gadījumā veicot attiecīgas izmaiņas, lai nodrošinātu NIP izvirzīto uzdevumu sasniegšanu plānotajos termiņos.

Papildus iespējami gadījumi, kad nepieciešams veikt NIP ārpuskārtas pārskatīšanu un papildināšanu. Šādi gadījumi var būt:

- ◆ Jauni Līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumi, kas nav iekļauti esošajā NIP;
- ◆ Jaunu ķīmisku vielu iekļaušana Konvencijas un Protokola pielikumu sarakstos;
- ◆ Nacionālo ieinteresēto pušu ierosinājumi;
- ◆ Citas izmaiņas, kas tieši ietekmē NIP izpildi un saturu.

Līdztekus uzskaitītajiem gadījumiem NIP pārskatīšana un grozīšana iespējama gadījumos, kad nacionālā līmenī radušies apstākļi, kas būtiski ietekmē esošā NIP izpildi vai saturu, piemēram, institucionālās sistēmas maiņa, spēkā esošo normatīvo aktu maiņa, atsevišķu NIP punktu pirmstermiņa izpilde un citi, kas prasa NIP pārskatīšanu un grozīšanu, piemērojoties faktiskajai situācijai.

Veicot izmaiņas NIP, par tām ir jāpaziņo Konvencijas sekretariātam.

Tā kā saistības, kas izriet tieši no Konvencijas un Protokola, attiecas uz Latvijas Republiku, kā starptautisko tiesību subjektu, par šo saistību izpildi atbild kompetentas valsts institūcijas. NIP pārskatīšanu un grozīšanu veic Vides ministrija, savukārt Ministru kabinets apstiprina izmaiņas NIP.

Veicot NIP pārskatīšanu un grozīšanu, jākonsultējas ar iesaistītajām pusēm, t.sk:

- ◆ globālām, reģionālām un subreģionālām organizācijām (piemēram, Pasaules Vides fondu, ANO Attīstības programmu, Eiropas Komisiju);
- ◆ nacionālajām iesaistītajām pusēm (piemēram, LVĢMA, iesaistītajiem uzņēmumiem, Sabiedrības veselības aģentūra);
- ◆ nevalstiskās organizācijas, kas nodarbojas ar sieviešu grupām un bērnu veselības aizsardzības jautājumiem.

IV Rīcības programma

1. Rīcības plāns. Institucionālās sistēmas stiprināšana un normatīvās bāzes uzlabošana

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt Latvijas normatīvo aktu atbilstību Konvencijas un Protokola prasībām un attīstīt efektīvus mehānismus šo prasību izpildei un izpildes kontrolei.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Veikt konceptuālas izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos saistībā ar NOP.	1.1. Sagatavot NOP vielu sarakstu un iestrādāt to attiecīgajos normatīvajos aktos.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM, VM, ZM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	2006.–2007.
Veikt izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos saistībā ar NOP pesticīdiem.	1.2. Papildināt 2004.gada 30.marta Ministru kabineta noteikumus Nr. 217 “Noteikumi par aizliegtajiem augu aizsardzības līdzekļiem” ar aizliegumu ražot aizliegto pesticīdu sarakstā iekļautās vielas. Aizliegto pesticīdu sarakstā iekļaut visus Konvencijā un Protokolā minētos NOP pesticīdus.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	ZM, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	2005.–2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Veikt izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos saistībā ar PHB saturošām iekārtām un materiāliem.	1.3. Papildināt 2000.gada 25.aprīļa Ministru kabineta noteikumus Nr. 158 "Noteikumi par bīstamo ķīmisko produktu lietošanas un tirdzniecības ierobežojumiem un aizliegumiem" ar PHB ražošanas aizliegumu.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	1.4. Papildināt 2001.gada 19.jūnija Ministru kabineta noteikumu Nr. 259 "Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi" 1.pielikumā minēto bīstamo vielu sarakstu ar PHB.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	2005.–2006.
Veikt izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos saistībā ar NOP emisijām.	1.5. Normatīvajos aktos noteikt kopējo valstī pieļaujamo dioksīnu un furānu emisiju daudzumu gadā.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	1.6. Normatīvajos aktos noteikt robežvērtības dioksīnu un furānu emisijām no Protokolā uzskaitītajiem stacionārajiem avotiem.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2005.–2006.
Veikt izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos saistībā ar NOP piesārņotajām vietām.	1.7. Normatīvajos aktos noteikt NOP vielu robežvērtības paliekošā piesārņojuma teritorijām atbilstoši zemes lietojuma veidam.	Sagatavotas un pieņemtas izmaiņas normatīvajos aktos.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2005.–2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Veicināt labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošanu un uzlabot šo tehnoloģiju izmantošanas kontroli.	1.8. Izstrādāt NOP emisiju pārvaldības rokasgrāmatu.	Sagatavota rokasgrāmata.	VIDM, VM, VVD, LVĢMA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 16,0 tūkst. LVL)	2007.–2008.
Paaugstināt vides inspektoru kvalifikāciju NOP avotu kontrolē.	1.9. Izstrādāt metodiskos norādījumus NOP avotu uzskaitēi un kontrolei.	Izstrādāti metodiskie materiāli.	VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	1.10. Realizēt reģionālo vides inspektoru apmācības par NOP avotu kontroli.	Katrā reģionā ir vismaz viens inspektors, kas ir kompetents NOP avotu kontrolē.	VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 1,6 tūkst. LVL)	2007.–2009.
Uzlabot pašvaldību darbinieku zināšanas par piesārņoto vietu (t.sk. NOP) apsaimniekošanu.	1.11. Noorganizēt pašvaldību darbiniekiem apmācību seminārus par piesārņoto vietu (t.sk. NOP) problēmu risināšanu – piesārņoto vietu inventarizāciju un sanācību.	Uzlabotas pašvaldību darbinieku zināšanas un veicināta viņu iesaistīšanās NOP piesārņoto vietu apsaimniekošanā.	VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 5,5 tūkst. LVL)	2007.–2008.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Sekmēt PHB saturošo iekārtu nomaiņu un tādējādi veicināt PHB saturošo atkritumu savlaicīgu savākšanu un likvidēšanu.	1.12. Izstrādāt priekšlikumus par finanšu instrumentiem PHB iekārtu savlaicīgas aizvietošanas un atbilstošas utilizācijas sekmēšanai.	Sekmēta normatīvo aktu prasībām atbilstoša PHB saturošo iekārtu un atkritumu apsaimniekošana.	VIDM	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros – 2,4 tūkst. LVL)	2005.–2006.

2. Rīcības plāns. NOP pesticīdu ražošana, imports un eksports, lietošana, krājumi, kā arī NOP pesticīdu atkritumu apsaimniekošana

Rīcības plāna mērķis

Būtiski samazināt NOP pesticīdu radīto risku Latvijas iedzīvotāju veselībai un videi.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
----------	----------	--------------------	-------------------------	-------------	---------

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Gardenes un Kņavas bīstamo atkritumu novietnēs savāktos NOP pesticīdus iznīcināt videi drošā veidā.	2.1. Veikt Gardenes un Kņavas bīstamo atkritumu novietnēs savāktos NOP pesticīdu termodegradāciju Olaines bīstamo atkritumu sadedzināšanas kompleksā.	Minimizēts NOP pesticīdu atkritumu uzglabāšanas risks un apjoms	VIDM, a/s “BAO”.	Dānijas tehniskā palīdzība, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 2875 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	Līdz 2006.
	2.2. Gardenes bīstamo atkritumu novietnē izveidot NOP pesticīdu atkritumu sagatavošanas iecirkni.	Apgūta iekārtas projektētā jauda un tehnoloģiskā procesa prasību ievērošana	VIDM, a/s “BAO”	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 100,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2005.–2006.
	2.3. Pagaidu uzglabāšanai termodegradācijas procesa izdedžus un pelnus izvietot Gardenes bīstamo atkritumu novietnē.	Bīstamo atkritumu droša apsaimniekošana.	VIDM, a/s “BAO”	Valsts budžets, (apstiprinātā budžeta ietvaros 10,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	Līdz 2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Realizēt NOP termodegradācijas procesa izdedžu apglabāšanu videi drošā veidā.	2.4. Pārvietot NOP izdedžus no Gardenes bīstamo atkritumu novietnes uz bīstamo atkritumu poligonu Zebrenes pagastā un tos tur apglabāt.	Atrisināta NOP pesticīdu utilizācijas problēma.	VIDM, a/s “BAO”	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 28,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2006.–2007.
Veikt vides aizsardzības prasībām atbilstošu NOP pesticīdu apsaimniekošanu.	2.5. Apkopot informāciju par potenciālajām neapzinātajām NOP pesticīdu glabāšanas vietām	NOP piesārņotas vietas ietvertas LVĢMA reģistrā datu bāzē “Informatīvā sistēma – NOP”.	LVĢMA, VAAD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	2.6. Veikt apzināto potenciālo NOP pesticīdu glabāšanas vietu apsekošanu.	Apsekojumu rezultāti – pamats turpmākai rīcībai.	pašvaldības	valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 2,0 tūkst. LVL)	Līdz 2006.
	2.7. Savākt identificētos NOP un nogādāt pagaidu uzglabāšanai Gardenes bīstamo atkritumu novietnē.	Novērsts vides potenciālais piesārņojums.	VIDM, a/s “BAO”	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 5,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2005.–2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	2.8. Veikts savākto NOP atkritumu iznīcināšanu Olaines bīstamo atkritumu sadedzināšanas kompleksā.	Novērsta NOP pesticīdu potenciālā kaitīgā ietekme videi un veselībai.	VIDM, a/s "BAO"	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 25,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2005.–2006.

3. Rīcības plāns. PHB un PHB saturošo iekārtu ražošana, imports un eksports, lietošana, identifikācija, marķēšana, izņemšana no aprites un utilizācija, kā arī PHB saturošo atkritumu apsaimniekošana

Rīcības plāna mērķis

Attīstīt un īstenot ilgtspējīgu videi un cilvēku veselībai nekaitīgu PHB saturošo iekārtu un atkritumu apsaimniekošanu.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
----------	----------	--------------------	-------------------------	-------------	---------

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Samazināt PHB radīto risku cilvēka veselībai un videi.	3.1. Nodrošināt normatīvo aktu prasībām atbilstošu PHB saturošo iekārtu un atkritumu apsaimniekošanu.	Samazināts ar PHB saturošo iekārtu un atkritumu uzglabāšanu saistītais risks.	Iekārtu un atkritumu īpašnieki un apsaimniekotāji	Privātie līdzekļi	Līdz 2010.
Iegūt pilnīgu priekšstatu par Latvijā esošo PHB saturošo iekārtu un atkritumu daudzumiem.	3.2. Izstrādāt un ieviest pasākumus inventarizācijas uzlabošanai.	Optimizēts un pilnveidots inventarizācijas mehānisms.	VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	Līdz 2005.
	3.3. Pabeigt PHB saturošo kondensatoru un transformatoru un to atkritumu inventarizāciju.	Apsekoti Latvijā esošie PHB saturošie kondensatori un transformatori.	VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 4,0 tūkst. LVL)	Līdz 2006.
	3.4. Regulāri papildināt datu bāzi "Informatīvā sistēma – NOP".	Papildināta datu bāze par PHB saturošajiem kondensatoriem un transformatoriem.	LVĢMA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,9 tūkst. LVL)	Līdz 2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Izveidot Konvencijas un Protokola prasībām atbilstošu centralizētu nacionālo sistēmu PHB saturošo atkritumu savākšanai.	3.5. Izstrādāt PHB saturošo atkritumu savākšanas sistēmu un tās finansēšanas mehānismu.	Izstrādāta PHB saturošo atkritumu savākšanas nacionālā sistēma.	VIDM, FM	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,5 tūkst. LVL)	Līdz 2005.
	3.6. Aprīkot PHB saturošo atkritumu uzglabāšanas vietas	Aprīkotas PHB saturošo atkritumu pagaidu uzglabāšanas vietas.	VIDM	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,9 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	3.7. Konkursa kārtībā noteikt komercsabiedrību, kas veiks PHB saturošo atkritumu savākšanu.	Izvēlēts PHB saturošo atkritumu savākšanas veicējs.	VIDM	Valsts budžets, (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,0 tūkst. LVL)	2006.–2007.
Veikt PHB saturošo atkritumu savākšanu.	3.8. Nodrošināt uzņēmumiem piederošo PHB saturošo atkritumu savākšanu saskaņā ar PHB saturošo atkritumu savākšanas sistēmu.	Savākti PHB saturošie atkritumu	Uzņēmumi	Privātie līdzekļi	2006.–2010.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nodrošināt savlaicīgu un drošu PHB saturošo atkritumu likvidēšanu.	3.9. Noorganizēt konsultācijas ar iesaistītajām juridiskajām pusēm par PHB saturošo atkritumu efektīvāko un optimālāko likvidācijas variantu.	Noteiktas galvenās prasības PHB saturošo atkritumu likvidācijas varianta izvēlei.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,36 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	3.10. Konkursa kārtībā noteikt vispiemērotāko metodi un sabiedrību, kas noteiktajos termiņos varētu nodrošināt Latvijā esošo PHB saturošo atkritumu likvidēšanu.	Izvēlēta PHB saturošo atkritumu likvidācijas metode un izpildītājs.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,0 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	3.11. Sakrājot noteiktu daudzumu PHB saturošo atkritumu PHB saturošo atkritumu uzglabāšanas vietās, realizēt to likvidēšanu.	Likvidēti PHB saturošie atkritumi.	Uzņēmumi	Izveidotā finansēšanas mehānisma ietvaros (orientējošās izmaksas 400,0 tūkst. LVL, starptautisko fondu finansējums)	2006.–2010.
Nomainīt PHB saturošās iekārtas, nepieļaujot tehnoloģisko procesu pārtraukšanu.	3.12. Veikt savāktu un likvidēto PHB saturošo iekārtu nomaiņu pret normatīvo aktu prasībām atbilstošām jaunām iekārtām.	PHB saturošo iekārtu vietā ir uzstādītas jaunas, normatīvo aktu prasībām atbilstošas, iekārtas.	Uzņēmumi kuri lieto vai kuru īpašumā atrodas PHB saturošās iekārtas	Privātie līdzekļi	2006.–2010.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nodrošināt normatīvo aktu prasībām atbilstošu bezsaimnieka PHB saturošo atkritumu apsaimniekošanu.	3.13. Inventarizācijas gaitā identificēt bezsaimnieka PHB saturošo atkritumu daudzumu.		VVD	Valsts budžets (līdzekļi ietverti no 3.2 Identificēts bezsaimnieka PHB saturošo atkritumu daudzums.punkt a)	Līdz 2006
	3.14. Savākt PHB saturošos atkritumus to uzglabāšanas vietās	Savākti bezsaimnieka PHB saturošie atkritumi.	Uzņēmums	Izveidotā finansēšanas mehānisma ietvaros (izmaksas nav zināmas, jo atkarīgas no 3.13 rīcības plāna pasākuma realizēšanas rezultātiem)	2006.–2008.
	3.15. Nodrošināt PHB saturošo iekārtu savlaicīgu likvidēšanu.	Likvidēti bezsaimnieka PHB saturošie atkritumi.	Uzņēmums	Finansēšanas mehānisma ietvaros (izmaksas nav zināmas, jo tās ir atkarīgas no 3.13 rīcības plāna pasākuma realizēšanas rezultātiem)	2008.–2010.

4. Rīcības plāns. NOP emisiju samazināšana

Rīcības plāna mērķis

Samazināt NOP emisijas vidē un tādējādi būtiski samazināt vai novērst šo vielu radīto risku Latvijas iedzīvotāju veselībai un videi.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Samazināt NOP emisijas no ugunsgrēkiem atkritumu izgāztuvēs	4.1. Nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi un pasākumu realizāciju saistībā ar atkritumu izgāztuvju apsaimniekošanu.	Novērsti atkritumu aizdegšanās cēloņi un samazināta uguns izplatības iespēja par 90%.	Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi	Privātie līdzekļi	No 2005.g. pastāvīgi
Sekmēt katru veidu atkritumu pārstrādi atbilstošā tehnoloģiskajā procesā.	4.2. Izvērtēt atkritumu bioloģiskās pārstrādes iekārtu jaudas un papildus jaudu nepieciešamību.	Apzinātas esošās un no jauna būvējamās atkritumu bioloģiskās pārstrādes iekārtas	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,8 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	4.3. Izvērtēt pašreizējās atkritumu fizikāli ķīmiskās pārstrādes iekārtu jaudas un papildus jaudu nepieciešamību.	Apzinātas esošās un no jauna būvējamās atkritumu fizikāli ķīmiskās pārstrādes iekārtas.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,8 tūkst. LVL)	2005.–2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	4.4. Izvērtēt atkritumu termiskās pārstrādes iekārtu jaudas (t.sk. piesārņotas (impregnētas) koksnes pārstrādes iekārtas) un papildus jaudu nepieciešamību.	Apzinātas esošās un no jauna būvējamās atkritumu termiskās pārstrādes iekārtas.	Pasaules Vides fonds, VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,8 tūkst. LVL), Pasaules vides fonds	2005.–2006.
	4.5. Izstrādāt programmu par atkritumu pārstrādes iekārtu jaudu sakārtošanu un palielināšanu.	Sagatavota programma mērķtiecīgai atkritumu pārstrādes pilnveidošanai.	VIDM	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 2,7 tūkst. LVL)	2006.–2007.
Veicināt atkritumu ķīmiskās un termiskās pārstrādes iekārtu lietošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām un iekārtu ekspluatācijas noteikumiem.	4.6. Papildināt augstskolu atbilstošās studiju programmas ar jautājumiem, kas skar atkritumu ķīmisko un termisko pārstrādi.	Speciālisti sagatavoti darbam ar atkritumu pārstrādes tehnoloģijām un iekārtām.	IZM, VIDM	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 8,0 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	4.7. Nodrošināt adekvātu atkritumu ķīmiskās un termiskās pārstrādes iekārtu ekspluatāciju ievērošanu, ieviešot iekšējo auditu.	Novērsta nepareiza iekārtu ekspluatācija un NOP emisijas.	Uzņēmumi	Privātie līdzekļi	No 2005.g. pastāvīgi
Ieviest NOP emisiju stacionārajos avotos labākās pieejamās metodes.	4.8. Nodrošināt dedzināmo materiālu sagatavošanu un apstrādi atbilstoši sadedzināšanas iekārtu tehniskajām un tehnoloģiskajām prasībām.	Novērstas potenciālās NOP emisijas neatbilstoši sagatavotu vai apstrādātu materiālu dedzināšanas dēļ.	Uzņēmumi	Pasaules Vides fonds, privātie līdzekļi	No 2005g. pastāvīgi

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	4.9. Īstenot tehnoloģijas procesu modifikācijas.	Nodrošināta pilnīga dedzināmo materiālu sadegšana.	Uzņēmumi	Pasaules Vides fonds, privātie līdzekļi	No 2005.g. pastāvīgi
	4.10. Nodrošināt izplūdes gāzu fizikālo parametru paškontroli un izplūdes gāzu attīrīšanu.	Samazinātas NOP emisiju no stacionārajiem avotiem	Uzņēmumi	Privātie līdzekļi	No 2005.g. pastāvīgi
	4.11. Nodrošināt izplūdes gāzu attīrīšanas procesu atlikumu apstrādi un apglabāšanu.	Samazinātas NOP emisijas no attīrīšanas procesu atlikumiem	Uzņēmumi	Privātie līdzekļi	No 2005.g. pastāvīgi

5. Rīcības plāns. NOP piesārņoto vietu identifikācija un apsaimniekošana

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt ilgtspējīgu un racionālu dabas resursu apsaimniekošanu un uzlabot situāciju saistībā ar NOP piesārņotām vietām, ieviešot mērķtiecīgu to uzraudzības un vadības sistēmu.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finanšu avotu un ieviešanas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	5.1. Papildināt datu bāzi “Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu informācijas sistēma”	Pabeigta datu bāze ar informāciju par NOP piesārņotām vietām un to apsaimniekošanu.	LVĢMA, “Vides projekti”	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,5 tūkst. LVL)	Līdz 2005.
	5.2. Veikt datu bāzē apkopoto NOP piesārņoto vietu sākotnējo vērtējumu.	Veikt ar NOP piesārņoto vietu prioritizāciju	“Vides projekti”	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 5,0 tūkst. LVL)	Līdz 2005.
	5.3. Noteikt izpētes parametrus NOP piesārņoto teritoriju izvērtēšanai	Sagatavota izpētes darba programma un ieteikumi monitoringam.	LVĢMA, teritoriju lietotāji, pašvaldības	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0.3 tūkst. LVL), privātie līdzekļi), privātie līdzekļi	2005.–2006.
	5.4. Veikt korekcijas pašvaldību teritoriju plānojumā, nosakot NOP piesārņoto vietu robežas	Pilnveidoti plānojumi, informēti iedzīvotāji un uzņēmēji	Pašvaldības	Pašvaldību budžets	2006.–2009.
	5.5. Noteikt NOP piesārņoto teritoriju saimnieciskās darbības aprobežojumus	Ierobežota NOP piesārņoto teritoriju izmantošana.	Pašvaldības, teritoriju lietotāji	Pašvaldību budžets (nepieciešams papildus finansējums 37,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2006.–2009.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Sagatavot valsts programmu NOP piesārņoto vietu apsaimniekošanai.	5.6. Izmantojot datu bāzē apkopoto NOP piesārņoto vietu sākotnējā vērtējuma un izpētes rezultātus, izveidot NOP piesārņoto vietu prioritāro sarakstu.	NOP piesārņoto vietu datu bāze tālākai līdzekļu piesaistei.	LVĢMA, “Vides projekti”	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 135,0 tūkst. LVL)	2006.–2009.
	5.7. Veikt sanācijas tehnoloģiju salīdzināšanu.	Veikt sanācijas tehnoloģiju pieejamības un ekonomisko izvērtējumu	VIDM, LVĢMA, “Vides projekti”	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 4,0 tūkst. LVL),	2006.–2008.
	5.8. Izveidot valsts programmu NOP piesārņoto vietu sanācijai.	Pamatojums sanācijas darbiem nepieciešamo finanšu līdzekļu plānošanai.	VIDM, LVĢMA, “Vides projekti”	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,5 tūkst. LVL)	2008.–2009.
	5.9. Uzsākt NOP piesārņoto teritoriju sanācijas pilotprojektus.	Piesārņojuma samazinājums un pieredze sanācijas darbu veikšanā	VIDM, “Vides projekti”, teritorijas lietotājs	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 25,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi, starptautisko fondu līdzfinansējums	2008.–2009.

Nodrošināt piesārņojumu veidojošo uzskaiti.	NOP vielu	5.10. Sagatavot NOP piesārņojumu veidojošo vielu uzskaites sistēmu.	Sagatavota NOP piesārņojumu veidojošo vielu uzskaites sistēma.	VIDM, LVĢMA	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 11,5 tūkst. LVL)	2010.–2012.
		5.11. Nodrošināt NOP uzskaites sistēmā esošās informācijas regulāru papildināšanu informāciju par NOP saimniecisko apriti	Kontrolēts NOP pielietojums un informācija pieejama	VVD, LVĢMA, uzņēmumi	Valsts budžets, (nepieciešams papildus finansējums 13,0 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	No 2012.g. pastāvīgi
Optimizēt piesārņoto teritoriju pārraudzību.	NOP	5.12. Izvērtēt iegūto pieredzi NOP piesārņoto vietu sanācijā.	Tiek pamatota ekonomiski efektīva darbu plānošanu.	VIDM, LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	2010.–2012.
		5.13. Izvērtēt ilglaicīgo monitoringu rezultātus.	Aktualizēti prioritāros sanācijas darbus NOP piesārņoto vietu plānošanai	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	2010.–2011.
		5.14. Sagatavot prioritāro NOP piesārņoto vietu programmu sanācijas darbiem un veikt tās realizāciju.	Pamatojums finanšu plānošanai sanācijas darbiem.	VIDM, pašvaldības	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2010.–2020.

6. Rīcības plāns. Informācijas apmaiņa un būtisko sabiedrības grupu iesaistīšana

Rīcības plāna mērķis

Attīstīt efektīvu informācijas apmaiņu nacionālā, reģionālā un starptautiskā līmenī un izveidot mehānismu ieinteresēto sabiedrības grupu iesaistīšanai ar NOP saistītu jautājumu risināšanā un pasākumu īstenošanā.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Izveidot institūciju ar NOP saistītās informācijas koordinēšanai.	6.1. Izveidot Nacionālo informācijas koordinācijas centru	Izveidots Nacionālais informācijas apmaiņas koordinācijas centrs (turpmāk – NKC), izstrādāta tā koncepcija un nolikums.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2005.–2006.
Nodrošināt pastāvīgu informācijas par NOP apmaiņu ar Konvencijas Sekretariātu un attiecīgo Eiropas Komisijas koordinācijas centru.	6.2. Apkopot par NOP sagatavoto informāciju un iesniegt to Sekretariātam un norādītajam Eiropas Komisijas koordinācijas centram	Regulāri apkopota un nosūtīta jaunākā informācija par NOP Latvijā.	LVĢMA, VIDM, NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,2 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi
	6.3. Saņemt informāciju no Konvencijas Sekretariāta un Eiropas Komisijas koordinācijas centra un koordinēt iesaistīto un ieinteresēto pušu darbību	Nodrošināta koordinēta saņemtās informācijas par NOP izplatīšana un izmantošana.	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi

Uzdevumi	Pasākumi	Rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nodrošināt informācijas par NOP pieejamību un atklātumu	6.4. Apzināt visus Latvijā esošos informācijas turētājus un patērētājus, tai skaitā valsts institūcijas, nevalstiskās organizācijas un zinātniskās pētniecības iestādes	Izveidots un regulāri atjaunots saraksts par informācijas turētājiem un lietotājiem	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi
	6.5. Attīstīt informācijas apmaiņu starp identificētajām valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un zinātniskās pētniecības iestādēm.	Izveidots un pastāvīgi pilnveidots ar NOP saistītās informācijas apmaiņas mehānisms	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi
Veicināt sabiedrības līdzdalību ar NOP saistītu jautājumu risināšanā.	6.6. Nodrošināt sadarbību ar attiecīgo sektoru nevalstiskajām organizācijām PHB saturošo atkritumu apsaimniekošanā	Tiek veikta savlaicīga un droša PHB saturošo atkritumu savākšana un likvidēšana.	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	2006. – 2010.
	6.7. Nodrošināt sadarbību ar zinātniskās pētniecības iestādēm ar NOP saistīto pētījumu realizēšanā.	Savlaicīgi tiek veikti ar NOP saistītie pētījumi	NKC, PVD, IZM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi
	6.8. Nodrošināt sadarbību ar ārstiem un ginekologiem sabiedrības pasargāšanā no NOP kaitīgās ietekmes.	Izveidota efektīvāka sabiedrības informēšana un pasargāšana no NOP kaitīgās ietekmes.	NKC, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi

Uzdevumi	Pasākumi	Rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Sekmēt projektu izstrādi un īstenošanu, kuri risina ar NOP saistītās problēmas.	6.9. Izmantot starptautiskās un Eiropas Savienības zinātniskās izpētes un projektu līnijas, lai rastu līdzfinansējumu projektiem NOP jomā	Ieinteresētās puses ir informētas par pieejamām finansējuma programmām	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi
	6.10. Attiecīgajām pusēm sniegt konsultatīvu atbalstu ar NOP saistīto projektu sagatavošanā.	Sekmēta kvalitatīvu projektu sagatavošana un finansējuma iegūšana ar NOP saistīto projektu realizēšanai.	NKC	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	No 2006.g. pastāvīgi

7. Rīcības plāns. Sabiedrības informēšana, kā arī zināšanu un sapratnes par NOP uzlabošana

Rīcības plāna mērķis

Uzlabot Latvijas sabiedrības zināšanas par NOP un to ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, tādējādi samazinot cilvēku radīto piesārņojumu un veicinot videi draudzīgu rīcību.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Uzlabot PHB visvairāk skarto sabiedrības grupu zināšanas par PHB ietekmi uz cilvēku veselību un vidi.	7.1. Sagatavot informatīvu materiālu par PHB ietekmi uz PHB saturošo iekārtu un atkritumu tuvumā strādājošiem cilvēkiem un vidi, kā arī par PHB saturošo iekārtu un atkritumu pareizu marķēšanu, apkopi, uzglabāšanu un likvidēšanu.	Sagatavots un nodrukāts informatīvs materiāls par PHB.	VIDM, VVD, VDI, SVA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 5,0 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	7.2. Izplatīt sagatavoto informatīvo materiālu arodveselības ārstiem, uzņēmumiem, kuru īpašumā atrodas PHB saturošās iekārtas vai atkritumi, kā arī uzņēmumiem, kuros šādas iekārtas potenciāli varētu būt, un uzņēmumiem, kuri veic PHB saturošo iekārtu apkopi.	Uzņēmumu darbinieki ir informēti par pareizu PHB saturošo iekārtu un atkritumu apsaimniekošanu.	VVD, VDI	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2006.–2007.
Uzlabot ģimenes ārstu un ginekologu zināšanas un izpratni par NOP ietekmi uz cilvēku veselību.	7.3. Sagatavot informatīvu materiālu par NOP grūtniecēm un jaunajām māmiņām.	Sagatavots un nodrukāts informatīvs materiāls par NOP ietekmi uz embriju un zīdaiņu attīstību.	VM, VIDM, SVA, Bērnu un ģimenes lietu ministrija	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 2,0 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	7.4. Izplatīt sagatavoto informatīvo materiālu par NOP ģimenes ārstiem un ginekologiem.	Ģimenes ārsti un ginekologi ir informēti par NOP ietekmi uz embriju un zīdaiņu attīstību.	VIDM, SVA, Bērnu un ģimenes lietu ministrija	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	2007.–2008.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	7.5. Sniegt prezentācijas par NOP ietekmi uz cilvēku veselību un jaunāko informāciju par situāciju saistībā ar NOP Latvijas Ģimenes ārstu un Latvijas Ginekologu asociācijas ikgadējos pasākumos.	Ģimenes ārsti un ginekologi izprot NOP ietekmi uz embriju un zīdaiņu attīstību un informē grūtnieces par Baltijas jūras trekno zivju lietošanas ierobežojumiem grūtniecības periodā.	VIDM, SVA, Bērnu un ģimenes lietu ministrija	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	2006.–2015., pastāvīgi
Nodrošināt uzņēmumu, kuros ir PHB saturošie materiāli, informētību par nepieciešamību līdz 2010.gadam likvidēt visas PHB saturošās iekārtas, kā arī šīs prasības izpildes mehānismu.	7.6. Sagatavot faktu lapu par PHB saturošo iekārtu un atkritumu nacionālo savākšanas sistēmu un likvidēšanu.	Sagatavots informatīvs materiāls uzņēmumiem par Ministru kabineta noteikumos izvirzītajām prasībām attiecībā uz PHB saturošām iekārtām.	VIDM, VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 133,0 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	7.7. Izsūtīt faktu lapu uzņēmumiem, kuros ir identificētas PHB saturošās iekārtas vai atkritumi, kā arī izplatīt šo materiālu attiecīgajās nevalstiskajās organizācijās.	Uzņēmumi, kuros ir PHB saturošās iekārtas vai atkritumi, ir informēti par PHB likvidēšanas nepieciešamību un iespējām.	VIDM, VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,1 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	7.8. Noorganizēt semināru par PHB saturošo iekārtu un atkritumu nacionālo savākšanas sistēmu un likvidēšanu.	Uzņēmumi, kuros ir PHB saturošās iekārtas un atkritumi, izprot PHB likvidēšanas nepieciešamību, kā arī savākšanas un likvidēšanas norisi.	VIDM, VVD	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	2006.–2007.

Sekmēt vides aizsardzības prasībām atbilstošu atlikušo NOP pesticīdu apsaimniekošanu.	7.9. Informēt lauksaimniekus, lauku iedzīvotājus par NOP pesticīdu kaitīgumu un nepieciešamību tos pēc iespējas ātrāk iznīcināt.	Lauksaimnieki, lauku iedzīvotāji un Latvijas sabiedrība ir informēti par NOP pesticīdu kaitīgo ietekmi un sekmē atlikušo līdz šim vēl neapzināto NOP pesticīdu glabāšanas vietu apzināšanu un savākšanu.	VAAD, VVD	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Līdz 2006.
Izglītot uzņēmumus, kuros kā blakusprodukts rodas NOP, par šo vielu kaitīgumu.	7.10. Izstrādāt informatīvu materiālu par NOP rašanos ražošanas procesos.	Sagatavots informatīvs materiāls par NOP rašanos ražošanas procesos.	VVD, LVĢMA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 6,0 tūkst. LVL)	2007.–2008.
	7.11. Izplatīt informatīvo materiālu uzņēmumos, kuros kā ražošanas blakusprodukts rodas NOP.	Uzņēmumi, kuros kā blakusprodukts rodas NOP, ir informēti par šo vielu kaitīgumu un rašanās iemesliem.	VVD, LVĢMA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 4,0 tūkst. LVL)	2008.–2015., pastāvīgi
Uzlabot sabiedrības zināšanas un izpratni par NOP, to kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību un rašanās cēloņiem.	7.12. Papildināt ik gadu notiekošās kampaņas pret kūlas dedzināšanu ar informāciju par NOP rašanos kūlas dedzināšanas procesā.	Pret kūlas dedzināšanu vērstās informatīvās kampaņas kā papildu argumentu kūlas dedzināšanas kaitīgumam min NOP emisijas.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,5 tūkst. LVL)	Līdz 2010. un pēc tam pēc vajadzības

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	7.13. Sagatavot informatīvu materiālu par NOP kaitīgo ietekmi un sastopamību, īpaši izceļot sadzīves atkritumu un kūlas dedzināšanas dēļ radītās NOP emisijas, kā arī nepieciešamību likvidēt Latvijas teritorijā savāktos NOP.	Sagatavots informatīvs materiāls par NOP kaitīgo ietekmi un sastopamību.	VIDM, SVA	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 2,6 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	7.14. Izplatīt sagatavoto materiālu pašvaldībām, vides aizsardzības un rūpniecības sektoru nevalstiskajām organizācijām, masu saziņas līdzekļiem.	Sabiedrība informēta par NOP kaitīgo ietekmi, kā arī NOP emisiju rašanos un iespējām tās samazināt.	VIDM	Pasaules Vides fonds, valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 3,0 tūkst. LVL)	2006.–2015., pastāvīgi
	7.15. Vispārizglītojošo skolu mācību programmās iekļaut materiālu par NOP.	Latvijas jaunieši ir informēti par NOP ietekmi uz vidi un cilvēku veselību un šo vielu rašanās cēloņiem.	IZM, VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	2010.–2011.
	7.16. Ierosināt Latvijas augstskolām Vides zinību specialitāšu programmās iekļaut informāciju par NOP.	Jaunie speciālisti ir informēti par NOP.	IZM, Augstākās izglītības padome, VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	2010.–2011.
	7.17. Pastāvīgi informēt masu saziņas līdzekļus un vides nevalstiskās organizācijas par jaunāko informāciju attiecībā uz NOP Latvijā.	Ar masu saziņas līdzekļu starpniecību sabiedrībai ir pieejami dati par NOP mērījumiem.	LVĢMA, VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 – 10,0 tūkst. LVL)	No 2005.g. pastāvīgi

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	7.18. VIDM interneta mājas lapā izveidot sadaļu par NOP, kurā tiktu atspoguļota visa ar NOP Latvijā saistītā informācija.	Latvijas medijiem, nevalstiskajām organizācijām, un sabiedrībai ir nodrošināta pieeja informācijai par NOP.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	7.19. Regulāri atjaunot informāciju par NOP VIDM interneta mājas lapā.	Latvijas medijiem, nevalstiskajām organizācijām un sabiedrībai ir nodrošināta pieeja informācijai par NOP.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	2006.–2020., pastāvīgi

8. Rīcības plāns. Monitorings

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt vides aizsardzības un veselības aprūpes valsts institūcijas ar nepieciešamajiem monitoringa datiem par NOP koncentrācijām vidē, pārtikā un cilvēka organismā un tādējādi sekmēt vides un cilvēku veselības efektīvu aizsardzību pret NOP kaitīgo iedarbību.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Veikt periodisku NOP monitoringu to darbinieku organismā, kuri ilgāku laiku ir bijuši saskarē ar šīm vielām.	8.1. Veikt periodisku PHB monitoringu to darbinieku organismos (t.sk. asinīs), kuri atrodas vai ir bijuši saskarē ar PHB saturošām iekārtām vai atkritumiem.	Iegūti dati par PHB koncentrācijām to darbinieku organismos, kas ir veikuši vai veic PHB saturošo iekārtu vai atkritumu apsaimniekošanu.	PHB saturošo atkritumu savākšanu un uzglabāšanu realizējošie uzņēmumi	Privātie līdzekļi	2007.–2012.
	8.2. Veikt periodisku NOP pesticīdu monitoringu to darbinieku organismos (t.sk. asinīs), kuri atrodas vai ir bijuši saskarē ar NOP pesticīdiem.	Iegūti dati par NOP pesticīdu koncentrācijām to darbinieku organismos, kas ir veikuši vai veic NOP pesticīdu apsaimniekošanu.	NOP pesticīdu apsaimniekot āji.	Privātie līdzekļi	2005.–2007. un pēc tam pēc vajadzības
Novērtēt NOP pārrobežu pārnese piesārņojumu un tā iedarbību uz ekosistēmām.	8.3. Izmantojot EMEP iestrādes, veikt periodiskus apsekojumus par NOP pārrobežu pārnesei.	Iegūti dati par NOP pārrobežu pārnesei un novērtēts tās nozīmīgums vides piesārņojuma ietekmēšanā.	VIDM	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 30,0 tūkst. LVL)	No 2007.g. pastāvīgi
Izvērtēt jauna pastāvīga vai periodiska monitoringa nepieciešamību saistībā ar NOP vielām.	8.4. Saskaņā ar pieejamo informāciju izvērtēt nepieciešamību NOP piesārņotajās teritorijās veikt NOP monitoringu.	Sagatavots novērtējums tālākās rīcības plānošanai saistībā ar NOP piesārņoto vietu monitoringu.	VIDM, piesārņoto teritoriju īpašnieki	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL), privātie līdzekļi	2005.–2006.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	8.5. Apsekot nepieciešamību veikt dioksīnu un PHB mērījumus augsnēs, kur izmanto notekūdeņu dūņas, kā arī Latvijas lielāko pilsētu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu nosēdumos, dūņās un ūdens plūsmā.	Sagatavots novērtējums tālākās rīcības plānošanai saistībā ar PHB mērījumiem attīrīšanas iekārtu nosēdumos, dūņās un ūdens plūsmā.	VIDM	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 37,0 tūkst. LVL)	2007.–2008.
Integrēt PHB mērījumus dzeramā ūdens monitoringa programmā.	8.6. Salīdzināt LVĢMA datu bāzē “Informatīvā sistēma – NOP” uzskaitīto piesārņoto vietu atrašanās vietas attiecībā pret dzeramā ūdens ņemšanas vietām un noteikt vietas, kurās varētu būt nepieciešams PHB monitorings.	Sagatavoti priekšlikumi PHB salīdzinošajam monitoringam dzeramajā ūdenī.	VIDM, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 2,0 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	8.7. Noteiktajās vietās, veikt PHB salīdzinošo monitoringu.	Iegūti dati tālākās rīcības plānošanai saistībā ar PHB mērījumiem dzeramajā ūdenī.	VIDM, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 5,0 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	8.8. Saskaņā ar salīdzinošā monitoringa rezultātiem, noteikt prioritārās vietas, kurās nepieciešams veikt pastāvīgu dzeramā ūdens PHB monitoringu un papildināt dzeramā ūdens monitoringa programmu.	Sagatavoti priekšlikumi dzeramā ūdens monitoringa programmas papildināšanai.	VIDM, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,3 tūkst. LVL)	2006.–2007.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	8.9. Saskaņā ar dzeramā ūdens monitoringa programmu veikt regulāru PHB monitoringu dzeramā ūdens paraugos.	Iegūti dati par PHB koncentrācijām dzeramajā ūdenī.	VIDM, VM	Valsts budžets (izmaksas atkarīgas no salīdzinošā monitoringa rezultātiem)	No 2008.g. pastāvīgi
Nodrošināt sistemātisku NOP monitoringu pārtikā.	8.10. Saskaņā ar valsts pārtikas uzraudzības programmu veikt normatīvajos aktos noteikto NOP pesticīdu monitoringu pārtikā.	Iegūta vispusīga informācija par NOP pesticīdu atlieku līmeņiem importētajos un vietējos augu un dzīvnieku valsts izcelsmes pārtikas produktos.	ZM, PVD	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 30,0 tūkst. LVL)	Saskaņā ar ikgadējo valsts pārtikas uzraudzības programmu
	8.11. Saskaņā ar valsts pārtikas uzraudzības programmu veikt normatīvajos aktos noteikto dioksīnu, furānu un PHB monitoringu dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos.	Iegūta reprezentatīva informācija par dioksīnu, furānu un PHB koncentrācijām dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktos.	ZM, PVD	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 63,0 tūkst. LVL)	Notiek kopš 2002.gada saskaņā ar ikgadējo valsts pārtikas uzraudzības programmu
Nodrošināt datu par NOP emisijām sistemātisku aktualizāciju.	8.12. ANO Attīstības programmas metodikā noteiktos NOP emisiju faktorus precizēt atbilstoši Latvijas apstākļiem.	Precizēti NOP emisiju faktori un tādējādi uzlabota novērtējumu precizitāte.	VIDM	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 50,0 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2007.–2010.

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	8.13. Uzlabot statistisko datu vākšanu un detalizāciju par sadedzināšanai paredzētā kurināmā (akmeņogļu) daudzuma sadalījumu atkarībā no tā kvalitātes (sastāva) un par vieglo automobiļu transporta sadalījumu pēc skaita un gada nobraukuma atkarībā no automobiļu konstruktīvajām īpatnībām.	Uzlabota NOP emisiju kvantitatīvajiem novērtējumiem nepieciešamo statistisko datu precizitāte un tādējādi sekmēta precīzāku novērtējumu rezultātu iegūšana.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 3,5 tūkst. LVL)	2006.–2007.
	8.14. Periodiski veikt NOP emisiju kvantitatīvo novērtējumu, izmantojot precizētos NOP emisiju faktorus.	Veikta informācijas par NOP emisijām aktualizācija.	VIDM, LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,9 tūkst. LVL)	No 2006.g. katrus 4 gadus
Skmēt citu valstu pieredzes NOP monitoringā un pētījumos iegūšanu un izmantošanu.	8.15. Apzināt un izmantot citu valstu veiktā NOP monitoringa un pētījumu metodoloģiju un rezultātus.	Iegūta informācija par citu valstu pieredzi NOP monitoringā un pētījumos, kā arī citu valstu veiktā monitoringa un pētījumu dati.	VIDM, VM, PVD	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2005.g. pastāvīgi
	8.16. Sekot līdzi starptautiskajām programmām, kuru ietvaros tiek veikts NOP monitoringa vai pētījumi un iespēju robežās tajās iesaistīties.	Starptautisko programmu ietvaros realizēti projekti par NOP monitoringu.	VIDM, VM, PVD	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	No 2005.g. pastāvīgi

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nodrošināt datu par NOP koncentrācijām vidē, pārtikā un cilvēku organismos sistemātisku apkopošanu un izplatīšanu.	8.17. Veikt regulāru Latvijā veiktā NOP monitoringa rezultātu apkopošanu.	Apkopota informācija par Latvijā veiktā NOP monitoringa rezultātiem.	LVĢMA	Apstiprinātā budžeta ietvaros	No 2005.g. pastāvīgi
	8.18. Apkopoto informāciju par NOP koncentrācijām vidē, pārtikā un cilvēku organismos publicēt "Latvijas ilgtspējīgas attīstības indikatoru pārskatā"	Veicināta informācijas par Latvijā veiktā NOP monitoringa rezultātiem izplatīšana.	LVĢMA	Apstiprinātā budžeta ietvaros	No 2005.g. katru gadu pastāvīgi

9. Rīcības plāns. Pētījumi

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt dažādu pētījumu par NOP koncentrācijām Latvijas vidē, pārtikā un cilvēka organismā īstenošanu un tādējādi iegūt reprezentablus datus lēmumu pieņemšanai un tālāko rīcību plānošanai saistībā ar NOP pastāvīgo vai periodisko monitoringu, kā arī NOP izraisītā potenciālā riska samazināšanu.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Iegūt datus par NOP koncentrācijām mātes pienā.	9.1. Veikt vienreizēju apsekojumu par PHB koncentrācijām mātes pienā.	Iegūta informācija par PHB un dioksīnu koncentrācijām mātes pienā tālākās rīcības plānošanai.	VM, SVA, RSU	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros kopā ar starptautisko fondu līdzfinansējumu - 40,0 tūkst. LVL)	Līdz 2006.
	9.2. Veikt vienreizēju apsekojumu par dioksīnu koncentrācijām mātes pienā	Iegūta informācija par dioksīnu koncentrācijām mātes pienā tālākās rīcības plānošanai.	VM	Valsts budžets, starptautisko fondu līdzfinansējums (apstiprinātā budžeta ietvaros kopā ar starptautisko fondu līdzfinansējumu - 62,0 tūkst. LVL)	2005.–2006.
	9.3. Veikt vispusīgu pētījumu par PHB, dioksīnu un furānu koncentrācijām jūras zivīs.	Iegūta informācija par dioksīnu koncentrācijām zivīs tālākās rīcības plānošanai.	ZM, PVD, LZPI	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 160,0 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2006.–2008. u.c. periodos

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Iegūt datus par PHB, dioksīnu un furānu koncentrācijām Latvijā lietotajos pārtikas produktos.	9.4. Veikt vispusīgu pētījumu par PHB, dioksīnu un furānu koncentrācijām jūras zivīs.	Iegūta informācija par dioksīnu koncentrācijām zivīs tālākās rīcības plānošanai.	ZM, PVD, LZPI	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 160,0 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2006.–2008. u.c. periodos
	9.5. Veikt pētījumu par PHB, dioksīnu un furānu koncentrācijām piena produktos un olās.	Iegūta informācija par dioksīnu koncentrācijām piena produktos un olās tālākās rīcības plānošanai.	ZM, PVD	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 40,0 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2007.–2008. u.c. periodos
Iegūt datus par PHB un dioksīnu koncentrācijām vietējā dzīvnieku izcelsmes lopbarībā.	9.6. Veikt vienreizēju apsekojumu par dioksīnu un PHB koncentrācijām zivju eļļā un zivju miltos, ko izmanto kā lopbarību.	Iegūta informācija par PHB un dioksīnu koncentrācijām Latvijā ražotajā dzīvnieku izcelsmes lopbarībā.	ZM, PVD	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 24,0 tūkst. LVL), starptautisko fondu līdzfinansējums	2007.–2008. u.c. periodos

10. Rīcības plāns. Ziņošana un pārskati

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt regulāru pārskatu sagatavošanu un ziņošanu par pasākumiem, kas veikti Konvencijas, Protokola un Eiropas Savienības regulas par NOP noteikumu izpildei.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nodrošināt pārskatu un ziņojumu sagatavošanu Izpildinstitūcijai.	10.1. Savākt informāciju par pasākumiem, kas veikti, lai īstenotu Protokola prasības.	Savākti ziņojumiem nepieciešamie dati par veiktajiem pasākumiem.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	Atbilstoši Izpildinstitūcijas noteiktajiem termiņiem un intervāliem
	10.2. Savākt informāciju par NOP emisiju līmeņiem (emisiju datu apkopošana, gaisa un nokrišņu kvalitātes mērījumi, gaisu piesārņojošo vielu pārneses un nosēdumu veidošanās modelēšana, gaisa piesārņojuma integrētais novērtējums un modelēšana).	Savākti ziņojumiem nepieciešamie dati par NOP emisijām, gaisa un nokrišņu kvalitāti. Veikta gaisu piesārņojošo vielu pārneses un nosēdumu veidošanās modelēšana un gaisa piesārņojuma integrētais novērtējums.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	10.3. Savākt informāciju par NOP emisijām bāzes gadam (1990.gads).	Apkopota informācija par NOP emisijām bāzes gadam.	LVĢMA	Valsts budžets (nepieciešams papildus finansējums 1,2 tūkst. LVL)	
	10.4. Savākt informāciju par NOP koncentrācijām nosēdumos, kā arī NOP pārnesi lielos attālumos.	Apkopota informācija par NOP koncentrācijām nosēdumos un NOP pārnesi.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	
	10.5. Apkopot savāktu informāciju.	Veikta savāktās informācijas apkopošana un apstrāde.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	
	10.6. Sagatavot un iesniegt pārskatu Izpildinstitūcijai.	Noteiktajā termiņā sagatavots un iesniegts pārskats Izpildinstitūcijai.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	
Nodrošināt pārskatu un ziņojumu sagatavošanu Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencei.	10.7. Savākt informāciju par pasākumiem, kas veikti Konvencijas prasību izpildei.	Savākti ziņojumiem nepieciešamie dati par veiktajiem pasākumiem.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,6 tūkst. LVL)	Atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences noteiktajiem termiņiem un intervāliem

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	10.8. Apkopot informāciju un veikt pasākumu efektivitātes izvērtējumu Konvencijas mērķu sasniegšanā.	Veikts pasākumu efektivitātes izvērtējums atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumiem.	VIDM, VM, ZM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	
	10.9. Apkopot statistikas datus par katras A un B pielikumos uzskaitītās vielas kopējo saražoto, importēto un eksportēto daudzumu vai šo daudzumu saprātīgiem novērtējumiem.	Savākti un apkopoti statistikas dati par Konvencijas pielikumos iekļauto ķīmisko vielu saražotajiem, importētajiem un eksportētajiem daudzumiem.	LVĢMA, Galvenā Muitas pārvalde	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	
	10.10. Sagatavot valstu sarakstu, uz kurām ir eksportētas vai importētas A un B pielikumos uzskaitītās vielas.	Sastādīts to valstu saraksts, uz kurām eksportētas vai no kurām importētas Konvencijas pielikumos uzskaitītās vielas.	Galvenā Muitas pārvalde	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	
	10.11. Apkopot savāktu informāciju	Visa augstākminētā informācija apkopota atbilstoši LPK ieteikumiem.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	
	10.12. Sagatavot un iesniegt pārskatu Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencei	Noteiktajā termiņā sagatavots un iesniegts pārskats Sekretariātam.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	10.13. Sagatavot pārskatu par 5. pantā uzlikto saistību izpildes stratēģiju īstenošanas procesu.	Sagatavots pārskats par Konvencijas uzlikto saistību izpildes stratēģiju īstenošanu.	VIDM, ZM, VM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	Reizi 5 gados, (pirmā pārskata iesniegšanas datums nav zināms)
Nodrošināt pārskatu un ziņojumu sagatavošanu Eiropas Komisijai atbilstoši Eiropas Savienības NOP regulas prasībām.	10.14. Apkopot informāciju par pasākumiem, kas veikti Regulas prasību izpildei.	Savākta un apkopta informācija par veiktajiem pasākumiem Eiropas Savienības NOP regulas prasību izpildei.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	Katrus 3 gadus pēc Eiropas Savienības NOP regulas spēkā stāšanās
	10.15. Iesniegt statistikas datus par I un II pielikumā uzskaitīto ķīmisko vielu saražoto un tirgū pieejamo daudzumu saprātīgu novērtējumu.	Savākta prasītā informācija par I un II pielikumā uzskaitītajām vielām.	LVĢMA, VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	
	10.16. Sagatavot kopsavilkumu par paziņojumiem, kas saņemti saskaņā ar 5.(2) panta nosacījumiem par uzkrājumiem.	Sagatavots kopsavilkums par prasīto ķīmisko vielu uzkrājumiem.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	
	10.17. Sagatavot kopsavilkumu par informāciju, kas apkopota attiecībā uz noplūžu inventarizāciju atbilstoši 6.(1) panta nosacījumiem.	Sagatavots kopsavilkums par noplūžu inventarizāciju.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,4 tūkst. LVL)	

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	10.18. Sagatavot kopsavilkumu par dioksīnu, furānu un PHB klātbūtni vidē atbilstoši 9. panta nosacījumiem.	Sagatavots kopsavilkums par prasīto vielu klātbūtni vidē.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,16 tūkst. LVL)	
	10.19. Apkopot savāktu informāciju.	Sagatavots augstākminētās prasītās informācijas apkopojums un analīze.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	
	10.20. Sagatavot un iesniegt pārskatu Eiropas Komisijā.	Noteiktajā termiņā sagatavots un iesniegts pārskats Eiropas Komisijā.	VIDM	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 0,8 tūkst. LVL)	

11. Rīcības plāns. Ķīmisko vielu iekļaušana Konvencijas pielikumu sarakstos

Rīcības plāna mērķis

Sekmēt jaunu rūpnieciski pielietojamo vielu, kas atbilst NOP kritērijiem, iekļaušanu Konvencijas pielikumu sarakstos.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Izstrādāt priekšlikumus jaunu ķīmisku vielu iekļaušanai Konvencijas A, B un C pielikumu sarakstos.	11.1. Novērtēt jaunās rūpnieciski pielietojamās ķīmiskās vielas un pesticīdus atbilstoši Konvencijas D pielikuma 1. paragrāfam.	Par katru jaunu ķīmisku vielu, kas pieejama tirgū, ir sagatavots novērtējums tās atbilstībai NOP kritērijiem.	LVĢMA	Valsts budžets (apstiprinātā budžeta ietvaros 1,2 tūkst. LVL)	Pēc nepieciešamības
	11.2. Gadījumos, kad tiek konstatēta novērtējamās vielas atbilstība D pielikuma 1. paragrāfā noteiktajiem NOP kritērijiem, izlemt par šīs vielas iekļaušanu Konvencijas A, B vai C pielikuma sarakstos.	Par katru jaunu ķīmisku vielu, kurai konstatēta iespējama atbilstība NOP kritērijiem, ir pieņemts lēmums nacionālā līmenī par ierosināšanu iekļaušanai Konvencijas pielikumos.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	11.3. Sagatavot un iesniegt priekšlikumu Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencei.	Ja pieņemts lēmums ierosināt ķīmiskas vielas iekļaušanu pielikumos, sagatavots un iesniegts priekšlikums atbilstoši konferences ieteikumiem.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	

12. Rīcības plāns. Reģistrēšanās un ziņošana Konvencijas specifisko izņēmumu reģistram

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt Latvijas interešu ievērošanu gadījumos, kad Konvencijas pielikumi tiek papildināti ar jaunām vielām.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Nepieciešamības gadījumā reģistrēt specifiska izņēmuma piemērošanu Latvijai.	12.1. Regulāri iepazīties ar ķīmisko vielu sarakstiem, kas iekļauti Konvencijas A un B pielikumos.	Pastāvīga informētība par jaunām ķīmiskajām vielām, uz kurām attiecināmi NOP pasākumi.	VIDM, LVĢMA	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Pēc nepieciešamības
	12.2. Veikt situācijas apzināšanu par Konvencijas A un B pielikumos iekļaujamo vielu izmantošanu Latvijā.	Apzināta jaunas NOP vielas faktiskā izmantošana Latvijā.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	12.3. Pieņemt lēmumu par to, vai nepieciešams reģistrēt specifisko izņēmumu attiecībā uz šādas vielas izmantošanu Latvijā	Pieņemts lēmums par specifiskā izņēmuma nepieciešamību.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	12.4. Ja nepieciešams, sagatavot rakstisku paziņojumu par specifiskā izņēmuma reģistrēšanu atbilstoši noteiktajai kārtībai.	Sagatavots un iesniegts pieteikums par specifiskā izņēmuma reģistrēšanu attiecībā uz Latviju.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Ja specifiskais izņēmums ir reģistrēts, nepieciešamības gadījumā to regulāri pagarināt.	12.5. Sekot līdzi Reģistra pārskatīšanas termiņiem.	Pastāvīga informētība par Reģistra pārskatīšanas rezultātiem.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Konvencijas Sekretariāta noteiktajā termiņā
	12.6. Apzināt situāciju par attiecīgās ķīmiskās vielas izmantošanu Latvijā un nepieciešamību pagarināt specifiskā izņēmuma termiņu.	Regulāri tiek apzināta Latvijas situācija attiecībā uz specifisko izņēmumu piemērošanu.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	12.7. Ja nepieciešams, sagatavot pamatojumu un iesniegt Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencē.	Sagatavots un iesniegts pamatojums specifiskā izņēmuma termiņa pagarināšanai.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
Sagatavot rīcības plānu citu Konvencijas noteikto pasākumu īstenošanai darbībām ar ķīmisku vielu, kas iekļauta Konvencijas pielikumos A un B un uz kuru attiecināts specifiskais izņēmums.	12.8. Ja reģistrēts specifiskais izņēmums, izstrādāt rīcības plānu atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu noteikto pasākumu īstenošanai un atbilstoši mainīt NIP.	Sastādīts nepieciešamais rīcības plāns un veiktas nepieciešamās izmaiņas NIP.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Konvencijas Sekretariāta noteiktajā termiņā
	12.9. Iesniegt sagatavoto rīcības plānu Konvencijas Sekretariātam.	Jaunais rīcības plāns iesniegts Konvencijas sekretariātam.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	

13. Rīcības plāns. Konvencijas efektivitātes izvērtēšana⁵

Rīcības plāna mērķis

Piedalīties Konvencijas efektivitātes izvērtēšanā un tādējādi sekmēt tās pilnveidošanu.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Ieviest LPK noteiktos pasākumus attiecībā uz salīdzināmiem monitoringa datiem.	13.1. Iegūt Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences noteiktos monitoringa datus, izmantojot esošās monitoringa programmas un metodes.	Iegūti nepieciešamie monitoringa dati.	VIDM, LVĢMA	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences noteiktajiem termiņiem
	13.2. Veikt pastāvošo monitoringa sistēmu harmonizāciju atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences rekomendācijām.	Veicināta pastāvošo monitoringa sistēmu harmonizācija Konvencijas dalībvalstu vidū.	LVĢMA	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	13.3. Iekļaut iegūtos monitoringa rezultātus kārtējā ziņojumā Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencei.	Iegūtie monitoringa dati sagatavoti un iekļauti kārtējā ziņojumā.	VIDM	Apstiprinātā budžeta ietvaros	

⁵ Atbilstoši Konvencijas 16. pantam Konvencijas efektivitātes novērtējumu veic LPK, bet Līgumslēdzējām pusēm ir pienākums nodrošināt Konferenci ar nepieciešamajiem monitoringa datiem.

14. Rīcības plāns. Tehniskā un finanšu palīdzība

Rīcības plāna mērķis

Nodrošināt tehnisku un finansiālu atbalstu citām Konvencijas dalībvalstīm un tādējādi sekmēt Konvencijas globālo mērķu sasniegšanu.

Mērķa īstenošanai nepieciešamo uzdevumu, kā arī pasākumu, plānoto rezultātu, atbildīgo institūciju, finansējuma avotu un realizācijas termiņu kopsavilkums

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
Sniegt tehnisko palīdzību citām Konvencijas dalībvalstīm.	14.1. Veikt pasākumus, kādi paredzēti divpusējos starptautiskajos līgumos, ja tādi ir, atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumiem.	Izpildītas divpusējo starptautisko tehnisko līgumu prasības.	Atbilstoši līgumu nosacījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Atbilstoši līgumu nosacījumiem
	14.2. Izveidot un piedalīties reģionālu un subreģionālu kapacitātes palielināšanas un tehnoloģiju nodošanas centru izveidē (sadarbībā ar Eiropas Komisiju) atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumiem.	Pastāvīga līdzdalība Eiropas Komisijas izveidotā reģionālā centra darbībā.	Atbilstoši līgumu nosacījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences norādījumiem
Sniegt finansiālo palīdzību citām Konvencijas dalībvalstīm.	14.3. Veikt pasākumus, kādi paredzēti divpusējos starptautiskajos līgumos, ja tādi ir, atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences ieteikumiem	Izpildītas divpusējo starptautisko finansiālo līgumu prasības.	Atbilstoši līgumu nosacījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences norādījumiem

Uzdevumi	Pasākumi	Plānotie rezultāti	Atbildīgās institūcijas	Finansējums	Termiņi
	14.4. Atbilstoši Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences norādījumiem piedalīties finanšu mehānisma darbībā (kad tādu izveidos).	Regulāras iemaksas Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencei izveidotā finanšu mehānisma ietvaros.	Atbilstoši Pasaules Vides fonda norādījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	Atbilstoši Pasaules Vides fonda (vēlāk – Konvencijas līgumslēdzēju pušu konferences) norādījumiem
	14.5. Sadarboties ar Eiropas Komisijas izveidotā finanšu mehānisma darbībā (kad tādu izveidos).	Regulāras iemaksas Eiropas Komisijas izveidotā finanšu mehānisma ietvaros.	Atbilstoši Pasaules Vides fonda norādījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	
	14.6. Pārejas periodā no Konvencijas spēkā stāšanās attiecībā uz Latviju līdz Līgumslēdzēju pušu pirmajai konferencei sadarbojas ar Pasaules Vides fondu finanšu mehānisma darbībā un finanšu palīdzības nodrošināšanā, ja tas ir nepieciešams un iespējams.	Noteiktajā laika periodā iedibināta sadarbība ar Pasaules Vides fondu.	Atbilstoši Pasaules Vides fonda norādījumiem	Apstiprinātā budžeta ietvaros	

22.03.2005 10:45

22 144

I.Balode, 7026511, Ilze.Balode@vidm.gov.lv

(Ministru kabineta
2005.gada 31.marta
rīkojums Nr.206)

**Noturīgo organisko piesārņotāju samazināšanas
nacionālā plāna 2005.–2020.gadam
kopsavilkums**

Noturīgie organiskie piesārņotāji ir halogēnus saturošas, kancerogēnas, toksiskas un mutagēnas vielas, kas pa gaisu un ūdeni var pārvietoties ļoti lielos attālumos un uzkrāties sauszemes un ūdens ekosistēmās. Noturīgos organiskos piesārņotājus satur agrāk plaši izmantotie hlororganiskie pesticīdi un rūpniecībā izmantojamie ķīmiskie produkti. Kā blakusprodukti noturīgie organiskie piesārņotāji var rasties arī degšanas un rūpnieciskās ražošanas procesā.

Noturīgo organisko piesārņotāju samazināšanā valsts nozīmes prioritāte noteikta to iekārtu un atkritumu iznīcināšanai, kas satur polihlorētos bifenilus. Saskaņā ar normatīvo aktu prasībām tie ir jāiznīcina līdz 2010.gadam. Pašlaik Latvijā ekspluatācijā ir 4282 kondensatori un 34 transformatori, kas satur polihlorētos bifenilus (bruto masa attiecīgi 139343 kg un 231634 kg). Tā kā šo iekārtu inventarizācija vēl turpinās, eksperti prognozē, ka to kopējais faktiskais apjoms ir lielāks.

Otra valsts nozīmes prioritāte ir noturīgo organisko piesārņotāju emisijas samazināšana. Saskaņā ar kvantitatīvo novērtējumu 2002.–2003.gadā dioksīnu un furānu emisijas Latvijā bija aptuveni 27 g I-TEQ (Starptautiskais dioksīnu toksiskuma ekvivalents) gadā, bet policiklisko aromātisko oglekļa savienību emisijas 12–16 tonnu gadā. Dioksīnu un furānu emisiju galvenais avots, daļēji sabiedrības neinformētības dēļ, ir nekontrolētie degšanas procesi (71 % no kopējā apjoma), bet policiklisko aromātisko oglekļa savienību emisiju galvenais avots ir koksnes sadedzināšana mājāsaimniecībās (68 % no kopējā apjoma).

Trešā valsts nozīmes prioritāte ir noturīgo organisko piesārņotāju pesticīdu likvidēšana. Daudzas problēmas jau ir atrisinātas, jo noturīgo organisko piesārņotāju pesticīdus Latvijā neražo, netirgo un nelieto. Vairums krājumu ir savākti un izvietoti Kņavas nelikvīdo ķīmikāliju novietnē un Gardenes bīstamo atkritumu novietnē pagaidu uzglabāšanai (aptuveni 200 t DDT; aptuveni 5 t toksafēna; aptuveni 170 t lindāna; aptuveni 200 t lindāna un DDT maisījuma).

Noturīgo organisko piesārņotāju samazināšanas nacionālais plāns 2005.–2020.gadam ir vispārējs, stratēģisks politikas dokuments. Tā mērķis, īstenojot ilgtspējīgu politiku, ir attīstīt un pilnveidot noturīgo organisko piesārņotāju pārvaldību, lai aizsargātu cilvēku veselību un vidi no noturīgo organisko piesārņotāju kaitīgās ietekmes.

Valsts mērķi attiecībā uz noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem:

1. Attīstīt integrētu un caurskatāmu normatīvo aktu bāzi un institucionālo sistēmu, kā arī atbalsta shēmu uzņēmējiem, lai samazinātu un novērstu noturīgo organisko piesārņotāju iedarbību uz cilvēku veselību un vidi.

2. Saskaņā ar Stokholmas konvenciju par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem, kā arī saskaņā ar Ženēvas konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos Orhūsas protokolu "Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem" un saistītajiem starptautiskajiem līgumiem nodrošināt, lai tiktu būtiski samazināts globālais piesārņojums ar noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem.

3. Nacionālā un globālā mērogā attīstīt un īstenot preventīvos pasākumus, lai nepieļautu jaunu noturīgo organisko piesārņotāju avotu rašanos.

Nacionālajā plānā iekļautie uzdevumi un pasākumi ir vērsti uz to, lai risinātu konkrētas ar noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem saistītas problēmas. Nacionālā plāna īstenošanas kopējās izmaksas no valsts budžeta laikposmā no 2005. līdz 2020.gadam ir aptuveni 3,2 miljoni latu.

Svarīgākās nacionālā plāna īstenošanas izmaksu kategorijas:

- likumdošanas pasākumi,
- kontroles un uzraudzības pasākumi,
- organizatoriskie pasākumi,
- tehnoloģiskie pasākumi (t.sk. sanācijas izmēģinājumprojekti),
- informēšanas pasākumi,
- monitorings un pētījumi,
- datu vākšana un apkopošana, ziņojumu sagatavošana.

Vides ministrs

R.Vējonis